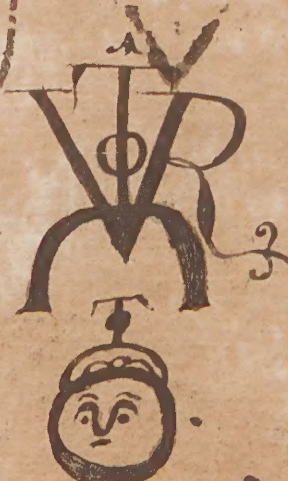

Casse

Juan Andres

Antonio

Nos Dn Antonio Merino de Prado y Questa Inquisidor General y Obispo

20 - ~~134~~ 92

Este Libro es de
Dⁿ Antonio Ripa
y Blanque

HISTORIA ÆGIDIANA.

HISTORIA
DE BELLO ADMINISTRATO IN ITALIA PER ANNOS XV.

& confecto ab Illustriss. ac Reuerendiss. D.D.

ÆGIDIO ALBORNOTIO S. R. E. CARDINALI

Pont. Max. Innocentij VI. qui Auenione tunc residebat, Legato.

Sacri, & perinsignis Collegij maioris S. Clementis Hispanorum, quod Bononiæ est, Fundatore.

Pro vindicandis in libertatem omnibus Vrbibus, quæ antea in ditione erant, & imperio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

A IOANNE GENESIO SEPVLVEDA HISPANO eiusdem Collegij alumno scripta.

BONONIÆ M.DC.XXVIII.

Typis Clementis Ferronij. Superiorum permissu.

cęum Bononiæ ob Florentissimum eius Gymnasium erigere compulisset, non minus refulget in bonas litteras, earumq. candidatos beneuolentia tua, humanitas, & studium, vt quem omnes Principem, Patrem, Dominum fatemur, agnoscimus, & prædicamus, nostri, rerumq. nostrarum patrocinium libenter suscepturum minimè dubitemus. Vt ergo ingentis erga Celsitudinem tuam deuotionis nostræ argumentum aliquod proferremus nostri Principis Historiam æternitate dignam, mendis quibus Librariorum incuria scatebat omni cura repurgatam, & formis elegantioribus expressam offerimus. Ipsa facilè ostendet, quantum Apostolicæ Sedis ornamentum, quantum vniuersæ Christianæ Reipublicæ adiumentum fuerit Aegidius, cuius præclara gesta nullo vnquam tempore intermoritura adhuc Bononia testatur, Italia celebrat, & remotissimæ quæq. Nationes admirantur. Tuum ergo donum est, quod nunc rursus quasi non tuum tibi consecramus. Sed nihil aliud intendimus, nisi Aegidij Thesaurum splendentissimum, quasi ex nostri Collegij Archiuio, vbi repositum inueniebatur, sub alterius Aegidij, tamquam veri Domini felicissimo clypeo iterum luci exponere, vt tanti Herois exemplo magis ad virtutem concitentur mortales. Hoc ergo inuicti roboris, & fortitudinis exemplar, quod iure proprio vendicas, visceribus pansis excipe, nosq. in posterum omni fauore, ac beneuolentia, vt tuearis, & foueas humiliter precamur. Vale.

Don Martinus Morales de Toledo I. V. D. & Rector. Doctor Emanuel Falcon Prothonotarius Apostolicus. Antonius Camon sacræ Theologiæ Magister, & in Archigymnasio Bononiensi sacræ paginæ interpres. Ioannes de Pineda Hurtado de Mendoza I. V. D. & in eodem Archigymnasio sacrorum Canonum publicus ordinarius Vespertinus interpres. Franciscus Marin Nestares I. V. D. Institutionum Imperialium professor. D. Franciscus Sanabria Feijoo I. V. D. Licent. Antonius de Fuertes Decretalium interpres. Licent. Petrus Vasquez de Velasco. Licent. D. Hyacinthus Blazquez Serrano de Minaya, nunc præsentes adsunt Collegio. Absunt verò Alphonsus del Rio Guigelmo I. V. D. & in eodem Archigymnasio quondam Iuris Canonici publicus ordinarius professor. Lazarus Iuez Sarmiento sacræ paginæ Magister, & interpres.

MI.

MICHAEL PORRES DE SALAZAR

Sacri Hiſpanorum Collegij Rector

VEXILLIFERO, ET ANTIANIS,

Tribb. Senatui, Populoq. Bonon. S. D.

CVM excuſum rurſus typis commentarium, quem de rebus geſtis ab Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Card. S. R. E. Aegidio Albornotio Hiſpano conſcripſit ante multos annos Clariſſimus, ac eruditione omni inſtructus Ioannes Geneſius de Sepulueda, dum hic commorabatur, vt bonis artibus, ac diſciplinis operam daret, editurus eſſem, ac cogitarem mecum gloriam omnem egregij illius viri, quam aſſecutus eſt in Italia, dum Pontificis Maximi Legatus, qui tunc in Gallia erat, Innocentij Sexti ſumma cum poteſtate, Vrbes, quæ antè in ditione, & imperio fuerant S. R. E. recipere ſtuderet, cum veſtra libertate, & dignitate eſſe in primis coniunctam, ſtatui non alienum eſſe, tùm à mea, omniumq. meorum collegarum erga vos ſingulari beneuolentia: tùm à veſtra amplitudine, ſi liber hic veſtro auſpicio in publicum exiret: continet enim magna ex parte ea, quæ non minus fortiter, quàm etiam prudenter Cardinalis Albornotius geſſit contra crudeliſſimos Tyrannos, qui Vrbe iſta occupata per vim maiores veſtros duriſſimo ſeruitutis iugo oppreſſos tenebant. O quanta lætitia exultaſſe illos tunc credibile eſt, cùm ſe è manibus tàm nefariorum hominum ereptos viderunt, ac ſubiectos S. R. E. ita tamen ſubiectos, non vt ſeruirent, ſed in tutèla potiùs eſſent ipſius, quo quid optabilius, quid vtilius eſſe poteſt? iucundam igitur lectionem huius Commentarij omnibus vobis fore exiſtimo recordatione illorum temporum, quibus libertas primum veſtræ Ciuitati reſtituta fuit: nam & ſi poſtea eam Patres veſtri amiſerant, facilè tamen fuit, vt rurſus eam reciperarent; iacta enim ipſius iam erant fundamenta; nec tàm facilè erui poterant: ſemperq. Pontificibus Maximis, Sanctæq. R. E. hoc in primis curæ fuit, vt Ciuitatem iſtam pro multis in ſe meritis tuerētur, ac fouerent. Deliteſcebat liber hic in noſtra bibliotheca, nulluſq. præter nos ipſum legebat; Admirabamur nos Cardinalis noſtri Albornotij ſingularem foritudinem, & ſummam ſapientiam; magnam etiam capiebamus voluptatem ex eo, quod magno applauſu, & lætitia in Vrbem iſtam veſtram ab vniuerſo Populo triumphās cùm ingrederetur, exceptus fuit. Quid? quòd ſui vt aliquod monimentum apud vos relinqueret ſuæ erga vos beneuo-

neuolentiæ, postquam sanctissimis legibus Rempub. vestram instituisset, Regionemq. omnem pacatam reddidisset; effecit etiam, vt, quæ iam sublatæ videbantur ob diuturna bella, & calamitates, rursus in ista præclara Vrbe bonæ florerent artes, ac disciplinæ, quæ literis continentur; earum enim omnium vt erat peritissimus, ita erat studiosissimus; Collegiumq. suo sumptu, in quod nobilissimi viri ex vniuersa Hispania delecti reciperentur, extruxit, atq. instituit. E quo postea tàm multi prodiere insignes viri, vt si singulos enumerare velim, vix possim longissima oratione, nedum tam breui epistola omnium nomina complecti. Hi Regibus nostris in maximis rebus gerendis operam olim nauarunt, nauantq. etiam nunc. Videte igitur quantum nos vobis debeamus (tantum equidem, quantum & vos Cardinali Albornotio omnium vestrorum commodorum, & libertatis auctori debetis) postquam celebritate Vrbis vestræ, & Gymnasij adducti Catholici, ac Serenissimi nostri Reges (quos Maiestatis causa nomino) nullius opera in administrandis Vrbibus, & Prouincijs vsi sunt libentius, quàm eorum, quos sciebant, sciuntq. in Collegio isto Bononiensi educatos, & institutos. Multum certè etiam vobis debemus, quod in tuendo, & augendo Collegij nostri patrimonio studium vestrum nobis nunquam defuit; per vosq. factum est, vt ocio hoc literario commodè frui possimus. Accipite igitur, tanquam nostræ erga vos obseruantiæ signum, libellum hunc, quo res tunc gestæ in hac Vrbe, & Regione, alijsq. finitimis narrantur, nosq. vti facitis, amate. Valete. Bononiæ decimo Kal. Aprilis M. D. LIX.

Michael Porres de Salazar Rector. Melchior de Malburgo V. I. Doct. Mathæus de Riuera V. I. Doct. Ioannes Montagna in iure Pontificio Doctor. Antonius Calderon de Celis. Ioannes Garsias de Brignas. Alfonsus Lopez de Poiatos. Ioannes de Paredes. Ludouicus Campi Aznar. Stephanus Zarco. Ioannes Lopez de Arriaram. Ioannes Perez Cagnuto. Ioannes Lopez de Verricano. Michael Dominguez Molon. Ioannes de Retana. Antonius Felices de Cerezuela. Antonius de Raia, consentientes editionem hanc approbarunt. Absunt verò à Collegio, Ignatius Lopez de Cardenas V. I. Doctor. Petrus Martinez Membrilla in sacra Theologia Doctor, & Ferdinandus Rodriguez in iure Pontificio Doctor.

AD

AD ILLVSTREM VIRVM D.

D. LVDOVICVM CARRILLIVM ALBORNOTIVM,

In Librum, de rebus gestis Aegidij Albornotij, Ioannis Genesij de Sepulueda Cordubensis

PRAEFATIO.

CVM Illustrium Virorum res gestas, & fortunæ omnibus rebus dominantis temeritatem considero, vt præclarè imprimis cum his actum esse videri solet, quibus illustrium factorum suorum illustres scriptores contigere: sic eorum conditio mihi quadam tenus videtur miseratu digna, quorum gloria post præclara ab ipsis viuentibus edita facinora, obruta obliuione in obscuro iacet. Quam calamitatem maioribus nostris, idest Hispanis, scriptorum inopia contigisse, satis Mena conterraneus suo carmine deplorauit. Quid enim miserabilius, quàm post plurimos labores, ingentiaq. exhausta pericula, summam virtutem suo præmio fraudari? Est verò, cùm aliarum virtutum commune præmiũ honor, tùm magnitudinis animi, teste Aristotele, maximè proprium. Qui honor, eò cuiq. vberior defertur, quò ad plurium hominum, pluriumq. ætatum memoriam, eius laudes monimentis literarum propagantur. Senserat hanc iniuriam multos annos Aegidius Albornotius, vir sine controuersia suæ memoriæ decus, & gloria: qui cùm pacis, belliq. artibus viuens, summam claritatem adeptus esset, nemo tamen eius præclarè gesta, nisi auarè, & dum alias res agit, memoriæ tradiderat: donec prouenere grati homines in Collegio Hispaniensi, quod eius auspiÿs Bononiæ nobilibus generis nostri iuuenibus literarum studia æmulantibus conditum est. Qui vt tantum virum, deq. se optimè meritum ab ea iniuria vendicarent, perlectis, ac consideratis epistolis Pontificum, ac Aegidÿ vltrò citroq. missis; quarum maxima copia in Collegÿ scriniÿs etiam nunc asseruatur; quosdam velut commentarios eius rerum ge-

starum

starum summo, vt credibile est, labore confecere. Cùm verò nuper eruditi mei consodales in Aegidiano Collegio, qui dum, vt ego interpretor, mutuæ inter nos beneuolentiæ indulgent, ingenio meo, quod equidem intelligo quàm sit mediocre, tantum tribuunt, quantum ego nec agnosco, nec postulo, à me familiariter petijssent, vt Historiam totam hanc in suam veluti quandam formam redigerem, quamuis ego, & meæ tarditatis conscius, nec ignarus, quod Cicero testatus est, historiam nec institui nisi præparato otio, nec exiguo tempore absolui posse, diù equidem repugnaui, sacrarum literarum, & Aristotelicæ doctrinæ studio seueriore, quod me multos iam annos tenet, occupatus. Sed cùm tanto illi magis vrgerent, & mihi velut ingratitudinem exprobrantes Aegidij erga nos merita commemorarent, accessit summi, & grauissimi viri authoritas Bernardini Caruaial Cardinalis, qui Sanctæ Crucis inscribitur: qui vt est, cùm Illustrium virorum, suiq. similium, tùm in primis Aegidij Albornotij laudum (vt ita dicam) adamator, id mihi munus missis literis iniungere tanti putauit. Prouinciam ergo non tam perficiundi spe, quam negandi verecundia suscepi. Et subcisiuas horas, quas literarum Græcarum studio, in quo aliquandiù versatus sum, impendere solebam, huic operi destinaui. Quod Ludouice Carrille Albornotie tibi potissimum iustis de causis dicamus, non ob id tantùm, quod quidem magnum est, quòd inter Principes Hispanos ita generis claritate, & omni virtute, nulli cessurus excellis, vt ad illustranda scripta nostra, nomen tuum per se satis fore videatur: sed quia, cum tu sis Albornotiæ familiæ Princeps, ac proinde gloriæ, ac laudum Aegidij legitimus hæres, nefas duxi, quidquam à me rerum gestarum huius diuini viri memoriæ prodi, quin sub tuo patrocinio in lucem emitteretur. Vt dum te hoc officio colimus, quod quantuluncunq. est, certè Principes, & honestum sibi, & gloriosum putare solent, ipsi quoq. Aegidio, cui ob ingentia eius in nos merita hoc officium præstamus, hac quoque parte gratificemur. Quem nemini suorum gestorum historiam nuncupari, quam tibi, malle credibile est. Suscipe igitur opus grato animo, & Maiorum tuorum illustria facta recognosce, vt hæc legendo, simul tui generis gloria fruaris, simul ad æmulandam illam virtutem (quod facis) tantò magis exciteris. Ita tè quamlibet rudis, & nuda narratio iuuare, & opus quoquomodo scriptum aliqua ex parte delectare poterit, cùm se tibi parum labore nostro commendabit. Quamquam mehercule testari possum, multum me in id operæ posuisse; non modo, vt orationi latinæ aliquem nitorem adderem, licet ne hanc quidem partem, quantum in me fuit, neglectam reliquerim,

igna-

ignarus quantum ea opera fuerim consecutus, sed multò magis in reuoluendis illis scriptis, ut aliqua saltem locorum, ac temporum ratio constaret, & pleraque, quæ desyderabantur, excerperem. Qua mihi parte hærenti, ac diù laboranti, dum implorata auxilia comparantur, opus intermittitur: & quod otium huic impendebam, uertendis è græco in latinum, exponendisq. quibusdam Aristotelis uoluminibus tradidi. Quæ propè diem edere cogitamus: donec Gometius Carrillius frater tuus Vir præclarus, & qui magno animo, magnaq. sapientia Conchensem Ecclesiam Thesaurarius moderatur, quoq. alumno Collegium nostrum meritò gloriatur, à me literis consultus multa è fidelibus monimentis excerpta suppeditauit, quæ me magnoperè iuuarunt. Qua occasione inuitatus, cum quæ intermiseram, reuocassem, absoluta ut recognoscerem, ac edere inciperem me hortati sunt, cum alij mei sodales Aegidij eiusque gloriæ amantissimi, tum in primis Iacobus Pontius de Leon nostri Collegij Rector, uir integer, & grauissimus, qui, ut de eius multiplici doctrina taceam, cùm priuatus, tùm maximè in eo magistratu constitutus suo se nomine, suaq. clarissima familia perquam dignum exhibere perseuerat. Horum igitur authoritatem secuti, ut obiter immaturæ forsitam editionis inuidiam authoribus leuemus, librum quem ipsi nondum maturuisse putabamus, ac iusto fortassè crudiorem emisimus, hac tamen fiducia, quod tibi dicatur, tutiorem ab iniurijs in manus hominum proditurum.

Vale.

D. Ho-

D. Homobonus de Bonis, Pœnitentiarius, pro Illustriss. & Reuerendiss. Card. Archiepiscopo.

Imprimatur.

Fr. Hieronymus Onuphrius Romanus, Doctor Collegiatus, Lector publicus, ac sanctiss. Inquisitionis Consultor, pro Reuerendiss. P. Mag. Paulo de Garrexio Inquisit. Bonon.

IOANNIS GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS,

De rebus gestis Aegidij Albornotij. LIBER PRIMVS.

CAP. I.

Aegidij Dignitas, & Origo.

AEGIDIVS ALBORNOTIVS, Natione Hispanus, patria Conchensis, ex clarissima Albornotiorum familia, patrem habuit Garsiam Aluarum Albornotium, principem virum, & multis populis dominantem, qui genus ab Alfonso Quinto Legionesium Rege, perpetua stemmatis claritate repetebat. Matrem Teresam de Luna, quæ eadem summo loco nata, genus ducebat à Iaimo Rege Aragonum. Is cum iam inde ab ineuntibus annis, litterarum studio deditus, magna futuri profectus præbuisset documenta, ætate adultior in Tolosanum, florentissimum id temporis Gymnasium, à patre, optima spe concepta, mittitur. Vbi ingenij felicitate, pertinaci erga litteras studio, eò processit eruditionis vt breui inter paucos Iuris Pontificij peritissimos, nec extremo loco numeraretur: quã doctrinam cum eximia morum sanctitate, & singulari religionis obseruantia illustrasset, in patriam reuocatus, nactusq. familiaritatẽ Alphonsi Castellanorum Regis, qui Algeziras vrbes quõdam nobilissimas, haud procul sitas à freto Herculeo à Mauris recepit, summis virtutibus hominum de se vicit opinionẽ. Regi adeò charus, & sanctimonia venerãdus, vt inter futurus ille Sacrificijs à nemine mallet, quàm ab Aegidio iã sacris initiato, rem diuinam patrari. Quibus artibus cum à Rege summã gratiam iniuisset, haud ita lõgo interiecto tempore, Archiepiscopatu Toletano amplissima dignitate, ab eodem auctus est. Non multò ante prælium illud nobilissimum, quo ab

De nostro Aegidio cõmemorant Vincẽtius in Speculo historiali lib. 31. post mediũ in vita Innocen. vj. & Vrb. v. Platina in vita Clemẽ. vj. Innocen. vj, & Vrb. v.

Marcus Anto. Sabel lib 8. ænead. 9. versus finem.

Mariana li 16 de reb. Hisp. cap. 5 7. 18. & lib. 17. cap. 7.

Dionysius Fanus p 2. c. 170 171. 172.

Pineda in prole Aegidiana cap. 1.

Vide Marianã li. 16. de rebus Hispan. c. 5.

hoc Alphonso victus est, & fugatus Benamarinus Rex Maurorum potentissimus, qui bellum Hispanis illaturus innumerabilem penè exercitum in Bæticam traiecerat. Quod prælium Rex initurus Aegidio, rem diuina facienti, religiosissimè interfuit. Et cum Christi corpus adorasset, & venerabundus ab eius manibus assumpsisset, ab eodem sese arma indui poposcit. Cuius ille precatus, vt res fœliciter eueniret, non modo corpus ferro, sed animũ etiã summa spe, ac ingẽti fiducia armauit: dum fortiter gestorum, inuictæq; ipsius maiorum virtutis admonet, & multa non inultæ impietatis, in Deum Christum exempla commemorat: & commisso certamine Regem, alios hortantem, ipse lateri proximus, adhortationibus incendebat. Sed parta victoria, receptisq. Algeziris, quæ fugato Benamarino, paruo negotio victori cesserunt, dum Gibraltare obsideret, morbo correptus, Alphonsus diem suum obijt: Regnumq; dissimillimus filius, atq; adeò pestis humani generis, Petrus ille excepit, cui facta crudelis cognomen, meritò peperere. Hic initio rerum, nondum ferina sæuitia sese efferẽte, Aegidium (vt par erat) eodem familiaritatis loco recepit, quem apud Alphõsum obtinuerat: eiusq; adhortationes, & monita admittere visus est, adeò, vt hoc magistro morum, non paruã spem de se hominibus principio rerum exhiberet: Sed cum se paulatim pestis detexisset, cum virtutibus, cœpit odisse Magistrum. Nam cum primum castigationis dolorem animo repugnante, tamen altius suppressisset, paulopost victus insita feritate, iusta consilia detrectabat: & cum cætera grauissimè pateretur, illud ferre non potuit ab Aegidio sibi toties exprobrari: Quod fastidita Blanca, vxore pudicissima, cuidam Mariæ de Padilla effrenata libidine, assuesceret: Erat enim Aegidius, cum omnis generis vitiorum acerrimus insectator, tum libidinis, vel maximè: à qua tantum abhorruit, vt fama constet, nunquam eum hoc crimine, quo ad vixit, fuisse pollutum. Rex ergo dissimilimũ hominem, sua spontè palàm exosus, pellicis quoque (quæ grauem censorem capitaliter oderat) precibus incensus, necem Aegidio molitur. Ille verò cognitis insidijs, quæ gratiosum in primis hominem diù latere nequiuerunt, causa simulata, missionem efflagitat: quam cum vix ad tempus impetrasset, Concham vrbem patriam peruenit: vbi parumper commoratus, comparataque profectione,

Mariana lib. 16. c. 17.

Idem lib. 16. cap. 15.

Idem lib. 16. c. 18.

ad Clementem sextum Pontificem maximum Auenionem, sedem id temporis Ecclesiæ Romanæ, contendit, à quo libentissimè exceptus summoq; in honore habitus, paruo intericcto tempore, Cardinalis factus est. Clementi successit in Pontificatu Innocentius sextus, vir integerrimus, singularis constantiæ, & seueritatis: apud hunc Aegidius sanctitate, & moribus persimilis, multo etiam magis gratia, & authoritate valuit: quandoquidem iam non sapientia tantum, & pacis artibus censebatur, sed magnis etiam virtutis indicijs spem concitauerat, non minus præsenti se animo ad bella gerenda futurum, quam acri ingenio fuisset ad litteras capessendas. Opprimebatur eo tempore à tyrannis magna pars Italiæ, quæ Ecclesiasticæ ditionis erat: instimulante ad id, non modo fauente, Ludouico Bauaro Imperatore, quem propter ipsius scelera, Innocentius quoq; post superiores Pontifices anathemate reuinxerat, quippe cum occupasset cum multis alijs oppidis Viterbium Ioannes Vicus: Ariminum, Pisaurum, Fanum, Malatesta de Malatestis: Vrbinum Antonius Philaretus. Ac ne singulos persequar, quota pars erat imperij Ecclesiastici, quæ à tyrannis non teneretur. Ad eas igitur ciuitates recipiendas, quæ superiorum Pontificum neglige̅tia magna ex parte amissæ fuerant, & si quædam alia Innocentium stimularent, poscentibus nonnullis earum idipsum per legatos, multum tamen Aegidij virtute̅ consiliumq; inuitasse creditum est. Plerisq; igitur rebus opportunè congruentibus, Pontifex nihil cunctandum ratus, Aegidium ad se vocat, consilium suum exponit: multos esse in Italia populos ab Ecclesia per vim tyrannicam alienatos, cum magna rei Ecclesiasticæ iactura, & Pontificu̅ dedecore: fore, nisi serpenti indies malo quam primu̅ occurratur, vt cæteri eoru̅ exe̅pla secuti ab Ecclesia propediem desciscant: tanto magis, cum Ludouicus Imperator Ecclesiæ infestissimus hostis, eas ad defectionem sollicitare nunquam desistat, commemorat deinde, quantam ipse, & Cardinalium Collegium, spem & præsidium in eius sapientia, fide, ac virtute collocauerint, summam eius belli contra tyrannos administrandi ad eum communi omnium sententia ac co̅silio deferri. Proinde se honestissimę simul & honorificæ rei accingat. Quam peractu non se credere tantæ virtuti, & industriæ difficilem fore, nonnullis iam ciuitatibus tyranno-

rum sæuitiam deprecantibus: quæ sint ad expeditionem necessaria, dispiceret: Milites omnis generis, pecunias, commeatus, abundè se suggesturum pollicetur. Quibus rebus ille amissas Ecclesiæ opes valeat restituere, & sibi immortalem gloriam cōparare. Hac oratione delectatus Aegidius, quod videret oblatam sibi occasionem in difficili quidem, honestissima tamen causa virtutem suam & consilium ostentandi, prouinciam libenti animo suscepit. Quin etiam gratias se habere respondit Pontifici, quod sibi potissimum eas partes iniungeret, nam & si rei onus sentire, nihil tamen sibi potius, nihil antiquius esse, quam Ecclesiæ, ac Pontifici suum officium impartiri, cuius rei causa nullos labores, nulla discrimina, deprecari sibi iampridem induxisset, bonam spem conciperet, daturum se operam, sperareq; vt debellatis tyrannis, omnes ciuitates, quæ vnquam Ecclesiæ paruissent in eiusdem redigerentur potestatem. In habendo igitur delectu vix mense absumpto, iustum exercitum diuersarum nationum Gallorum, Theutonum, Cimbrorum, Britannorumq; Aegidius comparauit, vsus ad hoc magna ex parte opera Gomecij Albornotij nepotis ex fratre Aluaro Garsia Albornotio, viri strenui, & rei militaris bene periti. Proficiscenti addit se comitem Lupus Archiepiscopus Cæsaraugustanus, vir sapiens, & alto cōsilio, quem Aegidius multis magnisq; beneficijs deuinxerat, suorumq; consiliorum arbitrum adhibebat: secutus est, & Alfonsus Toletanus Pacensis Episcopus, auctus ea dignitate à Pontifice Aegidij precibus exorato. Erat enim ei veteri fidaq; familiaritate coniunctus. Quin etiam ab Hispania huius expeditionis fama celerrima nonnullos exciuit. In primis Blascum Fernandum, & Garsiam Albornotium, Aegidio consanguinitate propinquos, qui iam sub Alfonso Rege Castellæ militantes suæ virtutis præmium, amplos honores fuerant consecuti: & post Aegidio operam egregiam, vt suis locis referemus, in bello gerendo nauauerunt.

Aegi-

CAP. II.
Aegidius Mediolanum adit.

ERAT ea tempestate Archiepiscopus, Princepsq; idem Mediolanensis Ioannes Matthæi filius: in huius fauore conciliando magnum fore momentum ratus Aegidius, Mediolanum iter suscepit, quo cum appropinquare nuntiaretur, Archiepiscopus, multis honestissimis viris, ac fermè nobilissimo quoq; longius præmissis, ipse obuiam cum magno comitatu ad duo millia ab vrbe passuum officij gratia procedit, ac demum splendidè, magnificèq; hospitio accepit. Edicto per vrbem, vt Aegidio eiusq; vniuerso exercitui cibaria abundè sine vllo pretio suppeditarentur. Aegidius literas, quas à Pontifice attulerat Principi reddit. Harum summa fuit. Aegidium Legatum, quem à latere suo in Italiam cum exercitu mitteret, ad recipiendas à tyrannis vrbes, quæ ditionis essent Ecclesiasticæ, ipsi etiam atq; etiam commendare: quicquid fauoris & auxilij in eum contulisset, sibi fore quam gratissimum: nõ se solere acceptorũ beneficiorum memoriã deponere, aut esse in referenda, vel cum fœnore gratia parciorem. Postero die, qui fuit decimus septimus Kal. Octobris cũ lecta Epistola Princeps adesset, Aegidius insuper Pontificis mãdata exponit, quãta, quamquè iusta esset Pontificis indignatio in tyrannos, qui nullo, nec Christianæ religionis, nec legum humanarum respectu, Ecclesiasticas vrbes occupassent: ad hos depellendos magnam in ipsius Archiepiscopi fide spem Pontificem, cum eam expeditionem moliretur, collocasse, proinde obtestari, vt Christi Vicario, omnia de ipso sibi promittenti, ne deesset: Ecclesiæ, cuius ipse bona pars esset, laboranti, & in ruinam præcipiti succurreret. Quibus auditis, Princeps multa simul animo agitans, pugnante videlicet cum petitione honesta, eo timore, ne debellatis tyrannis, ipse quoq; Bononiam, quæ itidem ab ipso occupata ad Ecclesiam pertinebat, amitteret, semper se, respõdit Pontificis voluntati fuisse obsequentissimum, quia tamen ea res ardua per grauisq; esset, ad deliberandum se diem sumpturum. Postridie reuersus, incertum, an rei honestate victus, an quod

à Pon-

à Pontificis voluntate non auderet dissentire, respondit, bellum quidem, quod contra multos simul, & potentes tyrannos quiq; partim iam in armis cum manu non contemnenda essent, iniretur, difficilimum videri: se tamen, quemcumq; euentum fortuna tulerit, quicquid in se opis & auxilij fuerit, in Ecclesiæ dignitatem libenti animo esse collocaturum. Pergrata fuit Aegidio Principis responsio, eo magis, quod intellexerat, paucis ante diebus Francisci Estensis, & Malatestarum ad Archiepiscopum Legatos Mediolano discessisse, & proximè à Ioãne Vico, & à tyrannis Forliuij, Rauennæ, Fauentiæ aduenisse: quid Legati cum Archiepiscopo egissent, valdè metuebat: nec enim dubitabat à tyrannis suo aduentu commotis, ad captandum Principis fauorẽ, hos fuisse dimissos, licet Archiepiscopus interrogatus aliam cæterorum aduentus causam simulatè reddiderit, nam Principum Fauentiæ & Forliuij Legati, ex consilio (vt creditũ est) Archiepiscopi, alijs fortasse recusantibus, Aegidiũ conuenerunt: quasi ad ipsum fuissent Legati, renũciantes, Principes suos paratos esse imperata facere, si modo æqua cõditio, citraq. detrimentum offeratur, quibus Aegidius haud ignarus, quo animo diceretur pro tẽpore quæ visa sunt, spe pacis interiecta, respondit: triduo ibi cõmoratus facile intellexit, Archiepiscopũ vereri, ne si ipse per Flaminiã iter faceret, Bononia, quæ nullo, aut paruo presidio tenebatur, in discrimen traheretur. hãc vt ei sollicitudinem explicaret, simul quod allatum erat Malatestam, qui bellum tũc gerebat cum Gentile Moliano, cum mille quingentis equitibus, haud procul à Ferraria castra posuisse, quicum ad præsens confligere, non erat consilium, iter se in agrum Pisanum carpturum, Archiepiscopo, id ipsum suadenti, secreto affirmauit: petitq; ab eo duos viros authoritate graues, consilio præstantes sibi dari: quorum opera in legatione mittenda ad Ioannẽ Vicum vteretur: quiq; simul ipsum de Archiepiscopi voluntate erga Summum Pontificẽ edoceret, vt intelligeret nullam sibi ad resistendũ spem esse debere à Principe Mediolanensi. Datus est cum Occino à secretis Gulielmus iuris legũq. scientia clarus: ambo consilio, ac virtute præstantes. Proficiscentem Archiepiscopus muneris ergo duobus poculis argenteis, tertio aureo, magni pretij prosecutus est.

Cap. III.

CAP. III.

Aegidij in Florentiam aduentus.

CVM ad Oppidum, qui sanctus Dominicus appellatur, peruenisset, Legatos à Marchione Estensi obuios habuit; qui omne eius studium, operamq́. polliciti, ita excusarunt, quod promissa auxilia Hugoni misso rogatum, suppetias non præstitisset, vt iusto eum metu exclusum, non voluntate defuisse ostenderent, Nam præterquam, quod Malatesta propius Ferrariam castrametatus esset, multos etiam Ciues in ipsius caput conspirasse: daturum tamen operam, vt quod verbis professus esset, re aliquando declararet. Accepta Aegidius excusatione, respondit, gratiã se habere Marchioni Estensi, quod eo animo esset erga se, Sũmumq́. Pontificem: fore, vt eum instituti consilij nunquam pœniteret. Hoc responso, Legatis redeuntibus, Legati quoq; à Malatesta Ariminensi ad Furnum nouũ (quod Oppidum est in agro Parmẽsi) agmen consecuti, cum huiusmodi mandatis adsunt: ægro animo se se tulisse, quod Aegidius à Flaminia iter auertisset: qua id ratione fecisset magnoperè mirari? tanto magis cum ipsius studium animusq́. in Ecclesiam nunquam fuisset dubitabilis: quibus tamen verbis cum iniqua postulata addidissent, re infecta, sed cum pacis futuræ spe, redierunt: Tandem itinere non intermisso, quinis denis Castris, Florentiam peruenit: fuitq́. à Florentinis splendidè, ac magnificè exceptus: nulloq́. officio sociæ, & amicæ Ciuitatis prætermisso, centum quinquaginta equites ei, auxilij causa, hæc Ciuitas decreuit.

CAP. IV.

Vrbs Senarum in Ecclesiæ partes adducta.

IAM hinc Aegidio, quos viros ab Archiepiscopo Mediolanensi accepisse, demonstrauimus, legatos ad Ioannem Vicum mittere, placet, quibus mandat, vt exposita Archiepiscopi voluntate, ac consilio, erga susceptã expeditionem, Pontificis suisq́. verbis ei renuntient, Oppida, Vicos, Castella, quidquid

demum

demũ occupasset, quod iure ad Ecclesiam pertineret, Pontifici sine vlla mora restitueret: habiturus si ita fecisset, omniũ præteritorum malorum à Summo Pontifice veniam: sin recusaret, aut quouis modo tergiuersaretur, vt Ecclesiæ Pontificisq. hosti bellum indicerent, & minis conterrerent. A Florentia Aegidius magnis itineribus Senas ire contendit. Huius enim Ciuitatis primores cognouerat, vehementer tumultuare, dum alteri Ioanni Vico, alteri Pontifici Maximo studerent: cuius aduentu, operaq., & prudentia Episcopi Senensis celerrimè effectum est, vt cõposita seditione, omnes in Ecclesiæ partes adducerentur; & communi consilio, centum auxiliares equites Aegidio ea Ciuitas daret. Interea allatum est hostiles copias non longè abesse à Meuania, & Monte Faliscorum: quare ea Oppida non contemnendis præsidijs, muniri placuit.

CAP. V.

Perusium in Ecclesiæ Studium conuersum.

INFLVXERAT Italiæ temporibus illis perditorum hominum multitudo, qui à Germania non domicilium, aut nouas sedes captandi gratia, vt Cimbros olim fecisse legimus, sed bellandi, prædandiq. studio conciti, Montem Regalem, & Comitem Laudinum duces sequebatur. His belli gerendi, ea ratio erat, vt singularum Ciuitatum agros hactenus infestarent, otiumq. earum sollicitarent, donec populi magno pretio ab eis pacem redimere, cogerentur. Qua immanitate cum in populos Ecclesiasticæ ditionis potissimum vsos constaret, non tamen Aegidius ad præsens eos bello lacessere in rem fore, ducebat: ne si Ioanni Vico id ipsum magnis præmijs, pollicitationibusq. suadenti socia arma iunxissent, hostium numerus, magna multitudine augeretur. Erat enim ea societas, nam sic vulgò dicebatur, armatorum octo ad modum millia: quorum tria tantum pedibus, cæteri omnes equis militabant, quin potius in suas partes adducere omni ratione enitendum ratus, Carolo Aduadulæ, & Ioanni Alberto, viris magna & authoritate, & prudentia, negotium dat, vti Germanos adeant, eorum animos tentẽt, quid consilij cœpissent explorato, conentur à Ioanne Vico ad

exer-

exercitum Ecclesiasticum auertere. De conditionibus verò pacis, & societatis nihil se inconsultò paciscantur. Sub hæc Perusini exorta inter ciues magna seditione, Legatos publicè ad Aegidium mittunt, qui ipsum edocerent, quanta in dissensione populus ille versaretur. Quæ cum accedentibus odiorum, vt fit, in dies nouis causis, magis, ac magis aleretur, positum esse in eius aduentu, ac authoritate ne ciues cum ciuibus confligant. Propterea comprecari, iter ad ipsos quantum maximè posset accelerarct. Fore eam rem populo Perusino magnopere saluti, Aegidio non mediocri fortasse vsui ad bellum gerendum. Cui petitioni, cum Aegidius libenter acquieuisset, magna cum celeritate Perusium contendit: exceptusq. cum ingenti lætitia pacem breui inter ciues composuit: atq. omnium animos in Ecclesiæ, & Pontificis studium conuertit.

CAP. VI.

Belli Italici initia.

INTEREA Legati, qui fuerant ad societatem missi re infecta redeuntes, hoc tantum responsi à Germanis attulerũt: Statuisse se liberè vagari, nec cuiusquam imperio, aut voluntati se addicere. Quod responsum, cum Aegidius ad concilium retulisset, cui adhibuit primos quosq. Perusinæ Ciuitatis, omnes in eam sententiam venerunt. In primis habendam esse rationem, ne Germanorum societas se se hostibus aggregaret, ad hoc vnam potissimam viam patere. Si cum tota adduci non potuerit, aliqua saltem eius pars cum Duce Monte Regali magnis pollicitationibus, & qualibet grandi mercede conduceretur, vt altero Ducum conciliato, alterius opes non forent extimescendæ. Sed de his rebus legatione missa, responsum est à Germanis: Se fide data acceptaq. & iureiurando sanxisse, nulla societatis partitione facta, omnes eandem semper belli fortunam experiri. quibus responsis Legatis redeuntibus, tertiò Aegidius ad Montem Regalem Legatos cum his mandatis mittit. quando societati nullis præmijs persuaderi posset, vt aut tota, aut aliqua ipsius pars sub signis Ecclesiæ militaret, dum liberè vagari, ac neutiquam seiungi iureiurando statuisse, profitea-

tur, ab eo postulare; primum, vt copias, quæ agrũ Tudertinum infestarent, inde quamprimum abduceret, deinde Ciuitates ditionis Ecclesiasticæ ne bello, neuè alia iniuria lacesseret; postremò rogare, ne hostibus suis, Põtificisq. præsertim Ioãni Vico præstaret auxilium. Quæ si ita fecisset, magnam illi secum, & cum Pontifice Maximo, gratiam futuram, acturumq. se pollicetur cum Summo Pontifice, vt fratrem eius, hominem Ecclesiasticum, & vtriusq. iuris non imperitum, cum honestis redditibus Episcopali dignitate augeret: sin minus hæc impetraret, quæ tam iusta, & honesta essent, cum non minus hostes Ecclesiæ vlciscendi, quam amicos, & clientes conseruandi curam suscepisset, non se se commissurum, vt horum iniurias neglexisse videretur. Ad hæc Mons Regalis paucis respondit. Iusta esse Aegidij postulata, & accepta conditione, nihil se deinceps acturum pollicetur, quod intellexerit, Aegidio Summoq. Pontifici molestiam, aut incommodum allaturum, statimq. exercitum à Tuderto promotum in Picenum perduxit. Hæc eodem tempore Aegidio responsa factaq. referebantur, & Legati, quos ad Ioãnem Vicũ miserat, redibant, qui hęc responsa ab ipso reportarunt. Aegidij postulata grauia se, & periniqua censere, & in quæ sine magna opum suarum iactura, suoq. dedecore descendere nequiret. Pacem tamen cum eo, ac Summo Pontifice, certis conditionibus libentissimè esse facturum. Quibus conditionibus, cum eas periniquas esse constaret, minimè acceptis, Aegidius, cum primum per anni tempus posset, eum bello persequi, statuit. Tunc verò affecto autumno, parte exercitus Romam missa, quæ populum in officio cõtineret, locum Hybernis deligendum, & omnia, quæ vsui belli futura viderentur, comparanda existimauit. Abolita igitur inter Perusinos discordia, sua præsentia, animisq. in Pontificẽ confirmatis, populum eo nomine liberali oratione collaudatum hortatur, vt in ea sententia, & fide persisteret, tũ quod in se tam officiosi extitissent, gratias egit. Postremò Florentinorum, ac Senensium exemplo commemorato, petit, vt ipsi quoq. se aliquo auxilio iuuare officij ducerent. Tunc Perusini per primores ciuium omnem suam operam, fidemq. polliciti, equites ei ducentos dant, quibus loco prætoriæ cohortis vteretur. His copijs Aegidius auctus, nec dum tamen Ioãni Vico militum numero par, in Montem

rem Faliscorum, quod Oppidum, quia nec ab hoste longè aberat, & erat in edito colle situm, hybernis opportunum censebatur, hyemandi causa decimo septimo die ante Kalendas Decembris contendit.

CAP. VII.

Fame vexatur exercitus Ecclesiæ.

TRIBVS ibi mensibus traductis, cum nec pecuniæ à Pontifice submitterentur, nec commeatus conuecti suppeterent, cœpit exercitus fame laborare: nec enim ab Aegidio in maius tempus rei frumétariæ potuerat prouideri: quandoquidem ad nummorum inopiam, ea quoq. mala acciderant, vt Patriarcha Aquilegiensis, & Episcopus Tudertinus, cum reliquis, qui exercitui commeatus supportare fuerant polliciti, fidem metu hostium exclusi fallerent. Naues etiam, quæ à Corsica, & à Sardinia frumentandi causa missæ redibant, interciperentur. Quo malo, cum multi milites discedere cogerentur, Ecclesiasticus exercitus in dies minuebatur. In tanta omnium rerum iniquitate, Aegidius Pontificem de cunctis certiorem faciendum ratus, Episcopum Pacensem cum mandatis, & litteris mittit, vt ipsum edoceret, quam in angusto res esset, & in quanta non commeatus modo, sed militum etiam indigentia exercitus versaretur. Quibus malis ni subueniretur maturè, timorem esse, ne deficiente Ecclesiastico exercitu, atq. indies decrescente; hostibus contra, ex his rebus maiorem audaciam, maioresq. spiritus sumentibus, eæ quoquè Ciuitates, quæ hactenus Ecclesiæ sine controuersia paruissent, discrimen adirent. Se vero eo semper animo persistere, conscribit, vt pro Pontifice, & Ecclesia nullum laborem, nullum discrimen esset deprecaturus. Sed nec Imperatorem sine exercitu bellum gerere, nec exercitum sine stipendio, aut contineri, aut reparari posse. In eam se necessitatem esse compulsum, vt cæteris absumptis ex instrumenti sui vasis argenteis, aureisvè nihil sibi reliquum fecerit, omnia aut distraxisse, aut oppignorasse. Multum præterea æris alieni contraxisse, vt milites in officio contineret, & parum profecisse. Magnam etenim partem ex Hybernis, cibariorũ inopia discessisse

fisse. At sibi à Monte Faliscorum copias idcircò non esse promotas; quod dubium non esset in tanta militum paucitate, si inde discesserit, hostem, qui quotidie infestus adesset, oppido potiturum. Quod ad ducendum bellum, natura situs magnam faceret occasionem. Cuncta tamen damna posse resarciri, si ab ipso pecuniarum, quantum satis esset, suppeditaretur. Iam enim se in Aetruriam, ac Galliam Cisalpinam dimisisse, qui militum delectum haberent. Paucis interiectis diebus allatum est, Vrbeuetanos, quæ Ciuitas, cum tota Pontifici pareret, tamen in duas factiones, Musatam, & Marchulinam scindebatur, intestino bello acriter agitari. Nam extra multa data, acceptaq; vulnera, plurimos Ciues interfectos fuisse, nunciabatur. Ad quas discordias sedandas, virum authoritate grauem, & rebus gestis insignem mittit, qui Ciues graui oratione castigatos, ad concordiam omnibus rationibus hortatus est. Et cum perpetuam pacem impetrare, difficile esset, factis in annum inducijs, obsides vtriusq; factionis Principibus imperauit, accepitque.

CAP. VIII.

Vrbis veteris, & Viterbij motus.

DOMESTICIS seditionibus leuati Vrbeuetani, bellũ omnes Ioanni Vico inferendi, cõsilium inire cœperunt. Quo cognito, Ioãnes Vicus adeo commotus est, vt collatis omnibus viribus, in Vrbeuetanos totũ bellum conuerterit. Quibus superatis, expugnataq; Vrbe, multis promiscuè necatis, in primos quosq; Ciuitatis multifariam sæuitum est. Postremò magna vi pecuniarum vniuersis imperata, quosdam secum captiuos duxit, qui postea libertatem ab eo octo millibus ducatorum redemerunt. Quo tempore Vrbeuetani bellum aduersus Ioãnem Vicum moliebantur; eodem Viterbij, cui Petrus Vicus Ioannis frater pręerat, ingens animorum cõmotio facta est. Quidam enim ex primoribus Ciuitatis, conspiratione in tyrannum facta, cum trecentorum armatorum manu, quam occultè coegerant, magno clamore excitato, populum ad libertatem vocare cœperunt. Quo cognito, Petrus Vicus extemplò amicorum cohorte, quos satis paratos habuit, comparata, forum occupauit, vbi acre prę-

lium commissum est, ac demum populares in fugam coniecti, quorum multi comprehensi, & supplicio affecti sunt. Inter quos quatuor ex nobilitate securi percussi, alij verò timore perterriti fuga mortem vitauerunt, quorum omniũ bonis publicatis, magnum inde Ioãnes Vicus pecuniarũ numerum congessit. His rebus fiebat, vt eius indies authoritas, ac opinio cresceret, & exercitus augeretur. Quæ cum Aegidio, non sine ingenti eius dolore, nunciarentur, nondum tamen cum hoste prælio decernere, à quo tam longè numero militum superabatur, ex vsu esse ratus sese hybernis continebat, expectans, dum auxilia, quæ à Pontifice mittenda erant, se, cum cætero exercitu coniungeret. Sed cum diutiùs hæc morarentur, longumq. videretur expectare, nec suam pati dignitatẽ, vt impunè Ioãnes Vicus agrum Faliscorũ, crebris incursionibus, quotidie vastaret; fluctuans animo, ac tota mente agitans, si qua ratione æquari posset, quod viribus deerat, hoc cunctis consilijs præferendũ statuit. Intellexerat robur exercitus Ioãnis Vici in equitatu esse. Cũ huius primoribus magno præmio, ac magnis pollicitationibus, per occulta colloquia pacisci conatur, vt copias ad se traducerent. Quod horum plerisq. persuadere, tanto minus fuit difficile, quod multorum populorum tyrannum, ac hostem Ecclesiæ deserentium defectio; non magni facinoris inuidiam, sed pietatis potius speciosum titulum, apud honestissimos quosque, & Christianos homines habitura videbatur. Quingenti igitur equites, signis repente sublatis, ad Aegidiũ transierunt, quorum defectio Ioãnis Vici audaciam vsq. adeo fregit, vt Vrbeueteri contentus, nullam deinceps incursionem facere auderet, Aegidius verò cum iam virium non pœniteret, relicto in Monte Faliscorum firmo præsidio, cui Carolum Adoadulam præfecit, milites ex Hybernis educit, cœpitq. hostem bello prouocare.

CAP. IX.

Corsidium, & Toscanella capta.

TEMPLVM erat Laurentio dicatum haud procul ab Vrbeueteri, opere, ac natura ita munitum, vt arcis locum, speciemq. præberet. Hoc, quia Ioannes Vicus alta fossa circumducta, valido militum presidio firmauerat, Aegidius in primis expu-

pugnare statuit: Ac Iordani cum parte copiarum id negotium dat. Is properè admotis machinis, ac tormentis dispositis, se ita strenuè gessit, vt quo die oppugnari cœptum ab eo est, eodem quoq. fuerit expugnatum. His autem, qui templum custodiebant, venia data, & abeundi facta facultate; Concharatum, & Albertatium Richasulum, ac Benedictum Ormarium, cum centum quinquaginta militibus custodiæ loco relinquens, ipse cum reliqua manu Vlsinum Oppidum proficiscitur. Quæ cum Ioanni Vico renuntiata essent, cum peditibus nonnullis, sed omni equitatu Vrbe egreditur, experiundi gratia, an Templum, sicut celeriter fuerat amissum, ita properè posset recuperari, Templũ prætergressus, cum nemo se illi obiecisset, speculatores mittit, qui cognoscerent, ecquid propè lateret insidiarum, qui renuntiarunt, haud inde procul hostium visa quinque signa. Quo metu subsistere agmen iubet, nec est ausus vltra progredi. Ecclesiastici verò nunciato, quo loco Ioannes Vicus extra Oppidum vagaretur, ei se celeriter ostendunt: & commisso prælio, cum acriter vtrinq. pugnaretur, qui Templum tenebant, hostes à tergo adorti, tantum eis terrorem incussere, vt turbato ordine, multis occisis, pluribus vulneratis, & vno signo amisso, cæteri in fugam verterentur: cum quibus Ioannes equo saucio in Oppidum sese recepit. Corsidium deinde oppugnari placet, quoniam ex eo Oppido Ecclesiasticos commeatu prohibere facultas erat. Ergo à circuniecta manu, vbi tela iaci cœpta sunt, & propugnatoribus nudatus murus, admotis scalis milites conscendunt, & vi Oppido celerrimè potiuntur, qua oppugnatione Oppidanorum nonnullis occisis, cæteros nulla affectos iniuria Aegidius in suam fidem recepit. Paulò post Vrbem Toscanellam cum arce (Oppidanis, ad deditionem oppugnatione, & Corsiliensium exemplo compulsis) recepit. Interea pecuniarum à Pontifice præmissis subsidijs: equites etiam trecentum peruenere, missa sunt itidem auxilia à Ioanne Archiepiscopo Mediolanensi, quæ prætereunti Aegidio fuerat pollicitus, quæ res, vt exercitum Ecclesiasticum nnmero viribusq. auxerunt, ita hostibus magnum iniecere terrorem. Prorsus, vt multi tyrannorum auxilijs, quæ Ioanni Vico submiserant, reuocatis, in suas quisq. res omnes curas intendere cœperint, & necessaria ad sui defensionem comparare.

CAP.

CAP. X.
Fugatur Ioannes Vicus.

CVM septingentis equitibus, peditibusq. pro numero equitum Ioannes Vicus in oppidum, quod Aquam pendentem appellant, ab Vrbe veteri profectus est, reparandi exercitus gratia, & quòd locus ille opportunior, ad trahendum bellum videbatur: quo cognito Aegidius Andreæ Salamoncello, viro magni animi, & consilij, cuius in bello gerendo singulari opera sæpè vsus est, imperat, cum equitatu, & parte copiarum eum anteuertat, ac itinere prohibere cótendat. Qui celerius omni opinione, quod iussus erat, executus, viam occupat, & procedere pergenti hosti sese aciè directa opponit: quam pugnam cum Ioannes minimè detrectasset, infestis signis acriter vtrinq. concursum est: pugnatumq. diù est æquo marte, hos cladis nuper acceptæ indignatione, illos pristinæ victoriæ gloria accendente: postremò Ioannes multis suorum amissis, cum reliquis funditur fugaturq., coactusq. est iterum in Vrbem veterem sese recipere: postero die ad Arcem Abbatiæ producto exercitu, vbi oppugnare frustra tentasset, visumq. esset oppidum inexpugnabile, obsidione cinxit: quam cum diutinam fore, oppidani intelligerent, & sibi perniciosam, desperatis Ioannis Vici rebus, sese Andreæ dediderunt. Quorum exemplum secuta multa oppida finitima, quæ sita in montibus, fuerant à Ioanne Vico præsidijs munita, admoto tantum sibi exercitu Ecclesiastico, se Aegidio dediderunt. Tunc verò multarum Ciuitatum, quæ tyrannis seruiebant, Legati ad Aegidium venerunt. Gratissimum sibi primò fuisse nuntium, quando Aegidius cum exercitu in Italiam aduentare, nunciatus esset: nam tunc demum suæ libertatis spem aliquam concipere ausos fuisse. Victorias deinde ab eo de hostibus partas vehementer gratulari, nam & si plerasq. vrbes Ecclesiæ amissas à tyrannis bello recepisset, magis tamen ex suo, quàm vel Pontificis vsu euenisse, sese non ignorare. Cum ille amissas vrbes, ipsi libertatem, quo nihil melius esse in rebus humanis, recuperassent. Proinde suis malis edoctos, quam sit calamitosum tyrannis seruire, se suaq. Aegidij, Pontificisq.

ficisq. fidei, ac poteſtati tradere. Quicquid imperaſſet, libentiſſimè ſe eſſe facturos, tantum ſe à violentia, ac iniuria tyrannorum tueretur. Aegidius liberali oratione Legatos proſecutus, eorum animos ſermone ſic cõfirmauit Pontificem, vt id bellum ſuſciperet, non magis amiſſę partis Eccleſiaſtici imperij indignationem, quam infœlicium ciuitatum, in quas ſceleſtiſſimi homines tyrannidem exercerent, miſerationem impuliſſe. Sperare ſeſe quàm maximè à facinoroſis hominibus, hoſtibus Eccleſiæ, qui omnia iura diuina, humanaq́ violaſſent; tantorum ſcelerum pœnas quam primum ſumpturũ. Ac omnes ciuitates, quæ aut vi tyrannica inuitæ ſupreſſæ fuiſſent, aut ſponte hactenùs ſeruientes, aliquando reſipiſcerent, in libertatem vindicaturum. Satis enim liberos eſſe, qui Eccleſiæ tantum ac ſummi Pontificis legibus inſeruirent. Quod ſi qua ciuitas, eo ſtultitiæ ac demẽtiæ procederet, vt oblatam libertatem recuſaret, ei non impunè, non magis quàm ipſis tyrannis fore. His reſponſis Legati lætabundi diſcedunt. A quorum ſententia Cornetani tam longè aberant, vt pro Ioanne Vico, ſe Pontificis hoſtes eſſe haud obſcurè profiterentur. Quo cognito Aegidius, ne eius Ciuitatis pertinacia exemplo quoq́ nocere poſſet, hos omnium maximè bello perſequi, & prima quaq. temporis opportunitate agrum Cornetanum vaſtare ſtatuit. Quare Iordanẽ, & Blaſcum nepotem ſuum Romam properare iubet, & copias quæ hybernandi ac præſidij gratia eo miſſæ fuerant, in agrum Viterbienſem deducere.

CAP. XI.

Carolus inſidiatur ad Arcem Caſtellacij.

QVOD conſilium vbi Ioãni Vico nunciatum eſt, Reuerium Victorium quem vnicè diligebat, & quod erat ad nectendos dolos mirus artifex, magnifaciebat, cum cẽtum quinquaginta equitibus Cornetanis ſubſidio mittit. Is non ignarus quantam Eccleſiaſticis ad bellum gerendum, opportunitatem Mons Faliſcorum faceret, conſilium inire cœpit, vt Carolo, quem oppido præfectum ab Aegidio diximus, cum præſidio circunuento, interfectoq., oppido potiretur. Ratio hæc fuit,

Arx

Arx erat munitissima, quæ à Monte Faliscorum circiter tria millia passuum aberat, Arx Castellacij appellata: cum huius arcis Præfecto consilium communicat, monetq., vti literas, nunciumq. secretò per speciem proditionis ad Carolum mittat, quibus polliceatur in Arcē ipsum cum armatis accipere, si ad diem dictam magno cum silentio paulò ante lucem præsto fuerit; quibus, cum Carolus, magnæ sibi gloriæ oblatam ocasionem, quam diù captauerat, ratus, rescripto annuisset, præstituto die, qui fuit vndecimus ante Kalendas Maias, Reuerius Victorius ipse, cum magno equitatu peditatuq. proxima silua occultatus Carolum expectabat, vt prætergressum à tergo adoriretur. At Carolus, qui hostis pollicitis fidem non sine suspitione insidiarum habebat, consilia ad omnes casus comparabat. Nam militibus paucis ad tutelam Oppidi relictis, cum cæteris omnibus benè instructis, ac ordine seruato, de tertia vigilia proficiscitur. Signo accepto, equites decem cum centum, & quinquaginta peditibus pręmittit, qui fidem Arcis præsidis periclitarentur: ipse cum reliquo agmine, haud ita longo interuallo, in via subsistit. Præfectus antecursores propè Arcem conspicatus, cœpit magna voce Ecclesiam inclamare, simulq. ab arce in eos tela conijciebantur. Quo signo hostes subitò è silua exorti concurrunt; nec multis paucos, circunsistere, & comprehendere fuit perdifficile. At Carolus, qui auribus animoq. intentus euentum rei subueritus, expectabat, exaudito clamore, & hostium insidijs intellectis, aduolat, & impetu facto hostem in se conuertit, & cum diù fuisset acriter dimicatum, tādem insidiatores profligati se fugæ mandarunt, quos Ecclesiastici insectati, multis interfectis, equites viginti, cumq. his arcis Præfectum cęperunt. Reuerius accepto vulnere cum paucis euasit. Carolus his gestis, ac suorum paucis amissis in Montem Faliscorum se recepit. Hac clade Aegidius, Cornetum defensoribus multum exhaustum fuisse arbitratus, confestim eò rapit agmen; cœpitq. magno impetu oppugnare, vt iniecto terrore, oppidanos ad deditionem compelleret; quod cum parum procederet, erat enim Oppidum militibus differtum, misso iterum auxilio à Ioanne Vico, cui pręerat Ludouicus eius frater, peruastato agro, copias inde abducit, & in Celenum, Vetralā, & reliqua oppida, quæ circa Montem Faliscorum Ioanni parebant, conuertit, magna itidem his populatione incommoda inferendo.

CAP. XII.

Dissidium exercitus Ecclesiæ, compositum.

CVM præsidium Romanum se cum reliquo Ecclesiastico exercitu coniunxisset; inter duos viros nobiles, alterum Romanum, Germanum alterum, tanta seditio in Castris exorta est, vt à Romanis Germanisq. dum suo quiq. fauent, ad arma conclamato, aliquãdiù fuerit pertinaciter prælio dimicatum, quod nullius oratione commonitione vè, ante dirimi valuit, quam nonnullis interfectis, pluribus vulneratis, reliquæ copiæ ex Aegidij imperio, se ex transuerso, inter volantia tela, facto impetu, intulissent. Ad hunc modum seditione sedata, moxq. facta pace, & gratia inter vtrosq. reconciliata, Aegidius copias propiùs Viterbium mouet: & crebris incursionibus magnum hostibus timorem inferebat. Interea Ioannes Vicus, vrbem repetit, cum nullo eam Ecclesiastico præsidio teneri, intellexisset, ac nemine prohibente ingressus, magnam in locupletes auaritiam, & crudelitatem exercebat. Nam qui, imperatam magno numero pecuniam, denegassent; omnia in eos exẽpla cruciatus edebat. Cuius immanitatis latius fama dissipata; quarundam Ciuitatum animos ab ipso multum auertit: Viterbiensium in primis. Horum enim pleriq. quorum fuerunt, qui arcem custodiebant, auxilio Aegidij, qui propè aderat, freti, die quodam sub solis exortum ingenti clamore sublato, Ecclesiam incæperunt conclamare: quo audito Aegidius properè arma sumere, machinas admoueri, scalis arcem conscendere iubet. Omnia tamen tyranni promptitudo ac diligentia irrita fecit, qui antequam cœteri oppidani conuenirent: qui clamorem excitarant, ex templo comprehensis, & magno supplicio affectis, cæteros ab instituto deterruit, & qui arcem tenebant animis consternati, eam tyranno reddiderunt. Simulq. milites disposuerat, qui subeuntes Ecclesiasticos à muris repellerent. At Aegidius cum Viterbium, nisi longiore obsidione, haud facilè expugnari posse, intelligeret, ne dum ibi tempus terit, alia opida indiscrimen traherentur, populabundos agros, exercitum propiùs Germano-

norum societatem, de qua supra dictum est, promouit. At ex itinere cum Vrbem veterem oppugnare, si forte resisteret, moliretur, portis patefactis, omnes oppidani obuiam ei procedũt, Vrbemq; tradunt. Ingressum, cum oppidum vacuum habitatoribus reperisset, magna eius ciuitatis miseratio incessisse fertur. Nam ex numerosa multitudine, qua oppidum illud non pridem abundabat, vix trecenti homines, qui arma ferre possent, numerabantur. Postridie re diuina ritè perpetrata, cum omnibus benedixisset, pacem perpetuam inter Muffatos, & Marculinos, factiones, vt diximus, contrarias, fecit. Iubetq. omnes ciues, qui a Ioanne Vico eiecti fuerant, suæ Ciuitati restitui. Vrbeuetanorum exemplum Tusculani secuti, mox legatione missa se Aegidio dediderunt.

CAP. XIII.

Germani prædones terras Ecclesiæ vexare tentant.

IOANNES Alerianus Ameriæ tum temporis tyrannus erat; qui licet amicitiam cum Ioanne Vico confirmasset, non tamen ab Aegidio palam audebat desciscere. Huic igitur Aegidius paulisper in Vrbe veteri commoratus, denunciatum mittit, ad se quam primum venire properaret. Habere, quæ cum eo de re communi colloqui vellet. Qui si renuisset, sibi eodem loco, quo Ioannes Vicus futurum. Ille vero, cum se humiliorem sciret, quam vt Aegidio resistere posset, & Ioannis Vici opes afflictas videret, dicto audiens Vrbem veterem peruenit, multa meditatus, quibus dum Aegidio frustra persuadere conatur, vt se ministro in populo Amerino gubernãdo vteretur, Ioãnes Albertus, & magnus pręfectus Legati clã missi Ameriam perueniunt. Qui populum omnibus rationibus hortati, vt se Pontificis imperio redderent, adduxerunt. Tunc Aegidius magna proposita pęna, interdicit Ioãni Aleriano, imperatq; ne mille omninò passibus propiùs Ameriam de cœtero appropinquaret. Interea societas in agro Tudertino vagari ab exploratoribus renuntiatur; quã rem ægrè ferens Aegidius legatos ad Principes eius mittit. Quod in eum locum copias, cum magna Ecclesiæ clientum iactura deduxissent, iniquè eos agere. Qua id

id ratione fecissent, mirari sese. Postremò rogare, agmen inde sine Ciuitatum ditionis Ecclesiasticę iniuria submouerent. Ad hæc Germani pauca, sed insolenter responderunt. Nemini suę vitæ rationem, in Italia ignotam esse debere; quibus cum cœtera desint vectigalia, præda, ac rebus bello partis vitam ducere necesse esset. Multas Ciuitates pacem, ac suorum agrorum incolumitatem magna vi pecuniarum à se redemisse, Proinde, si vellet Aegidius se sollicitudine, populos Ecclesiasticos ea molestia subleuare, earum Ciuitatum sequeretur exemplum, quæ pecunias numerassent. Et magnam vim pecuniarum petunt. Hanc germanorum insolentiā grauiter admodū tulit Aegidius. Presertim quia suspicabatur, Germanos Ioānis Vici volūtatem sequutos in id audaciæ, ac improbitatis aduersum se processisse. Cum ille victus necessitatibus, vnam ex filiabus suis Anibaldo Montis Regalis fratri cum grandi dote spopondisset; existimās sic vniuersam societatem posse in partes suas adduci. Ergo Legatos iterum ad societatem cum his mandatis mittit. Mirari sese quæ causa ipsos sua, Ecclesiæq; Romanæ amicitia repudiata, eò iniuriarum, & in tam iniqua postulata compulisset; cum se hoste non contemnendo, amico fortasse non inutili, eis liceret vti Tanto magis cum Mons Regalis superiore anno, fide data, pollicitus fuisset, societatem se, ab inferenda iniuria Ciuitatibus Ecclesiasticis, contenturum. Nam quòd sibi pecuniarum vim extorqueri posse, putarent; non modo iniustè eos facere, sed etiam imprudenter. Neq; enim earum Ciuitatū, quas pacem à se magno precio redemisse iactarēt, & suam conditionem similem esse. Illas namq; multo plus, si resistere vellent, in nouum exercitum conficiendum, fuisse collaturas, & cum magno, tum vniuersi populi, tum singulorum incommodo à pacis negotijs auocandas, se verò in armis esse; & ea pecunia honestiùs, libētiusq; nouum militem ad propulsandas iniurias, si opus esset, conducturum; quanquam ad id satis superq; roboris, ac virium sibi esse in veteri, & exercitato milite sperare. Se ita esse, semperq. fuisse animatum, vt vltro nunquam nouum hostem esset, quæsiturus, lacessitus autem dignitatis suę, ac Ciuitatum, quarum patrocinium à Pontifice suscepisset, commoditatis rationem haud segniter habiturus. Proinde iterum iterumq; rogare, monereq. per Deum iusti belli semper fautorem, vltoremq;

iniusti, Ecclesiasticis finibus nulla amplius illata iniuria, cedere maturent, Quæ si fecissent, magnam se illis gratiam habiturum, & quæ Monti Regali superiore anno fuisset pollicitus, quam primum opere præstiturum, Sin minus impetraret, ita sibi persuaderent, rebus se suis, & Ecclesiæ clientibus, socijq. gnauiter esse consulturum. Quibus auditis Germani, partim rei honestate, partim timore victi, per Ecclesiasticos terminos à maleficio temperantes in agrum Senensem iter suscipiunt. A quibus extorta pecunia, deinde à Florentinis, in Pisanos terminos peruenerunt. Paulo post Germanorum discessum Aegidius Eugubiũ, cui Ioãnes Cancutius imperitabat, Legatos mittit. Qui omnibus modis oppidanos, vt Pontificis fidem sequantur, cohortentur. Quibus responsum est ab Eugubiensibus, sese paratos esse imperata facere, & prima quaq; occasione oppidum Aegidio tradituros, At cum interiecto tempore, diem de die proferentes à promissis discedere viderentur, iterum Aegidius legationem, subsequentibus copijs mittit. Tunc verò Eugubienses nulla facta mora, patefactis portis oppidum arcemq; legato tradunt.

CAP. XIV.

Omanum reddit Ecclesiam.

OMANVM quoq. ditionis Ecclesiasticæ, Stephanus occuparat. Is, vt iusti imperij titulum tyrannidi prætẽderet, cum Aegidij Quæstorem numorum inopia premi intellexisset; cũ eo mille numum aureorum pactus est, vt oppidi redditibus, in mutui compensationem, sibi frui liceret quadriennio. Existimans, scilicet, id conuentum Aegidio ratum fore. Qui tamen, cum pactum resciuit, improbata re, Stephano, vt intra sex dies oppido cederet, denuntiatum mittit. Ille dicto audiens cum imperatum fecisset, numos cœpit instanter à Questore repetere. Tunc verò Aegidius dimidium ei reddere cẽsuit: reliquos, quia satis costabat ex vectigalibus Pontificijs plus etiam ab eo fuisse percæptum, non item.

CAP. XV.

Ioannes Vicus Viterbium tradidit Aegidio.

HIS gestis in montem Faliscorum versus ab Vrbe-ueteri promouit, relicto illi, custodis loco, & cum potestate oppidanis etiam iuris dicendi Albertatio Richasulo, cui ducentos equites, & quadringentos pedites attribuit. Harum rerum fama diuagata, complures Ciuitates, quæ principio Ioanni Vico cõiurauerant, de deditione ad Aegidiũ legatos mittunt. Quarum defectione Ioannes Vicus vehementer fractus animo, cum nec ab his, nec à Germanorum societate spes esset, tot continuis acceptis incommodis, rebus deniq; desperatis, Legationem, & ipse, de se dedendo, & quæcunq; occupasset, ad Aegidium mittit. Et in fidei testimonium, alterum dare filium obsidis loco pollicetur. Preces addit magis, quam pacta. Quoniam ita tulisset fortuna, vt Imperio, & opibus amissis, ad quas res non dolo irrepsisset, aut prorupisset vi, sed aut iubente Ludouico Bauaro, quasi suo iure posset, aut ipsorum populorum voluntate, & superioribus Pontificibus quadam tenus dissimulatione consentiẽtibus, euectus esset, in summam omnium rerum inopiam redigeretur, ab eo petere, nisi fortè Ioannem Vicũ post omnia, vitali quoq; aurâ interdicendum statuisset, depositâ suâ clementia, & mansuetudine, quam in aliorũ malis cognouisset, tãtisper, dum in ipsum sæuiret, si tamen conseruandum decreuisset, obsecrare, aliquam saltem misero vitam trahendi, alendiq; infœlices, cum coniunge liberos, reliquam faceret facultatem. Oppidulum permitteret cuius pensiuncula ad priuatæ vitæ necessitates parca mediocritate suppeteret; Accepit cõditionem Aegidius, & precibus acquieuit. Acceptoq; obside, Ligerium Androtum Ciuem Perusinum, cuius fidem summam coniunctam pari prudentiæ erga se perspexerat, qui Viterbij præturam gereret, cum ducentis equitibus præmittit. Postero die Lupum Archiepiscopum Cæsaraugustanum, & Alphonsum Episcopũ Pacensem, cum equitum duobus millibus, & multis peditibus, qui oppidum reciperent, submittit. Qui portis patentibus ingressi, claues portarum, turrium, arcisq. traditas acceperunt. Postridie

Ligerius Androtus, vt iussus ab Aegidio fuerat, aduocata oppidanorum concione populum, qui frequens conuenerat, in hunc modum ad pacem hortatus est.

Oratio Ligerij ad Viterbienses.

NON se dubitare, quanta, eo die, cum expectatione populus Viterbiensis ad indictam sibi concionem conuenisset. Nam præter multa, ac propè innumerabilia incommoda, quæ cunctis, qui bellum gerunt accidere necessum esset, duo esse maxima mala, quæ homines potissimũ vrgere soleant. Quoniam, vt bello pendente, illam cunctis inesse perpetuam curam, summumq; timorem, ne quomodo, aut à quouis hoste tandem superentur, sic postremo victis illum restare timorem difficillimum, atq. haud scire, an omnium maximum, quali victoria in victos dedititiosq. victor sit vsurus; cuius cum iure belli summa sit facultas in eos animaduertendi, quos iusto bello deuicerit, neminem latere à multis, in eos etiam, quos iniuria debellassent, ita fuisse atrociter sæuitum, vt meritò omnes victi, euentum victoriæ deberent exhorrere. Viterbienses autem, si nulla antiquorum exempla, quorum esse plena omnia, mouerent: at certè recentia supplicia, quæ ille Ioannes Vicus (præsto enim aderat) de Vrbeuetanis, superioribus diebus à se victis sumpsisset, conterrere debuisse. Qui Ioannes Vicus ex his, qui expugnato oppido in potestatem ipsius venissent, alios securi percuti iussisset, alios egisset in exilium, omnibus magna vi pecuniarum imperata, quorundam bona prorsus diripuisset. Et ea quidem omnia iure belli ipsum sibi licere putasse. Quæ Viterbiensibus, quàm Vrbeuetanis tanto magis fuisse extimescenda, quanto iustius bellum Aegidius gereret, quàm Ioannes Vicus. Tibi enim inquit, Ioannes Vice, quoniã huic concioni, quã nos ad populum Viterbiensem Aegidius habere iussit, interesse, nec nobis inuitis, voluisti, aliqua sunt audienda, minimè quidem fortasse auribus tuis iocunda, sed vera vsq. adeò, vt ne tu quidem possis inficiari. Si tu enim qui de miseris Vrbeuetanis, quòd vrbem suam tibi non proderent, dum sibi eam, ac summo Pontifici conseruare conarentur, quod facere omni iure tenebantur

tur, tam graues pœnas sumere, non graue putasti, qui tot in Ciues Romanos dudum cruciatus edebas; quicunq; imperatam à te pecuniam dare, aut posse, aut velle negassent, aut quicquam facere ad nutum tuum renuissent: si tu inquam, qui modo ope, quibus aduersis bellum gerebas, & Aegidij virtute, ac prudentia victus iaces, hanc vrbem deuicisses, victorq. ingressus concionem aduocasses, quo animo, credimus, hos omnes fuisse conuenturos? Certè alios cum bonorum publicationes exilia, alios capi metuentes, minimè autem conscios, relegationes tantum sperantes, aut quantumuis pecuniarum mulctam. Vos autem, viri Viterbienses, Aegidius victor pro sua clementia, ac mansuetudine, omnem metum gaudio letitiaq. iubet hodierno die commutare. Et hanc victoriam non tam ipsi Pontifici, quàm vobis partam putare. Libertatem modo vestram vobis, otiumq. perpetuum, si bona vestra cognoueritis, restitui, existimare. Nullam vobis pecuniarum imperat vim, nulla iniqua tributa imponere vestræ Ciuitati cogitat. Tantum à vobis petit, quod vos cunctis votis, si sapitis, exoptare debetis; pacem ametis perpetuam, otium quietum diligatis: Quas res hoc vno assequi potestis, si fidem Ecclesiæ, ac summo Pontifici debitam perpetua constantia obseruabitis; & eos patriæ iudicabitis hostes, quos rebus nouis studere cognoscetis. Quæ vt faciatis viri Viterbienses, non magis vobis fides ipsa, quæ est omnium virtutum fundamentum, & diuina humanaq; iura, quibus estis obligati, quam propria vestra, ac pecularia commoda persuadere debent. Ea verò quot, quantaq. sint in pace degentibus, tunc magis perspicietis, cum incommoda, & detrimenta, quæ bellum comitantur, alta mente, & intentis oculis fueritis contemplati. De quibus multa mihi hoc in loco essent fortasse dicenda, nisi satis superq. vestra vos mala hoc tempore docuissent, quam sit miserum bellum sustinere. Quod est enim calamitatis genus, quod vestra hoc tẽpore Ciuitas non persenserit? Pecora vestra hostibus prædæ fuerunt, villæ incensæ, pagi diruti, agri funditus deuastati: quibus detrimentis ad quam omnes inopiam redacti sitis, ipsi videritis. Iam vero quotus quisq; vestrum numerabitur, cuius pater, filiusue, aut frater, aut ex his, quæ horum loco sunt, aliquis prælio non fuerit desideratus? Omitto negotiorum intermissionem vrbanorum, &

rusticorum; quæ vel sola, & opulentis indigentiā parere potest. Nihil dico de laboribus, fame, sollicitudine: quæ omnia comites bellorum sunt. Atq. hæc quidem infortunia; quanquam per se grauissima sunt; & quæ nullam non Ciuitatem debeant a suscipiendo bello deterrere; sed quia temporalia intelliguntur, possunt quodammodo leuiora videri. Illos vero cruciatus æternos, quis non exhorrescit? Quis non cogitando contremiscit? quibus apud inferos torquentur, ac sine fine torquebuntur eorum animæ, qui in huiusmodi bello, ac perfidia interempti sunt: formidandis summi Pontificis, Christi vices gerentis, execrationibus ad loca damnatorū spirituum deuoti: nisi fortè vos, quod absit, Christiani, nominetenus, adeò estis stupidi, & ab omni humanitate abhorretis, vt nullum esse Deum credatis, nec bonos gloria, nocentes pœna affici putetis: ac demum Christi loco Pontificem esse negetis. Si tamen Deus est, vt est: si Deus curat mortalia: si Christus in Cœlum aduolans, Pontificem maximum Ecclesiæ suæ præfecit: quid tandem eos expectare conuenit, qui Ecclesiam, quam ille construxit, labefactare conantur, aut conantibus auxilium præbent? Hæc & illa Ciues Viterbienses ante oculos ponite: Hæc tota mente versate: quæ vos seu victores, seu victos futuros, indubitata manent, quoties de rebellione aduersus summum Pontificem facienda cogitabitis. Nec speretis cum iterū victi essetis vt certè essetis (nemo enim aduersus Deum sine sua pernicie pugnauit) tam mansuetum victorem esse experturos, quam modo Aegidium. Quin potius timendum est, ne præsentis victoris clementia, vestram tunc inuidiam, & futuri indignationem adaugeat. Si quidem quanto modo huius mansuetudo maior in vos est, tanto illius erit tunc in ingratos iustior indignatio.

Quæ oratio magno populi assensu gaudioq. excepta est. Et a Ioanne Vico, qui præsto, vt dictum est, aderat cum fratribus, & vultu, & sermone comprobata. Huius Ciuitatis statum deinde sic Aegidius disposuit. In primis Ioannem Vicum cum tota ipsius familia, Viterbio eiusq. finibus in duodecim annos interdicit. Pœnam addit quinq. millium ducatorū, quoties contra imperium fecisset. Quinque præterea factiosis hominibus, & quos fuisse intellexerat, semperq. fore rerum nouarum cupidos suspicabatur; ne imposterum Ciuitatis fidem, ociumq. solli-

citarent, ex vrbe eiectis, cæteris omnibus dat veniam, & expulsos à Ioanne Vico iubet restitui. Tum omni cura in populi gubernationem statuendam conuersa, Consules nouem æquo imperio, Senatores ducentum creat. Qui ius dicerent quot satis visum est, constituit. Cohortem prætoriam, quæ Præfecti Ciuitatis latus clauderet, & magistratus cæteros tutaretur, tercentum armatorum esse voluit. Et quia Viterbium totius Vmbriæ velut caput esse videbatur, operæ pretium id fore ratus, arcem præmunitam erigendam curauit, quæ mediocri præsidio firmata, eam Ciuitatem posset in fide continere.

CAP. XVI.

Ciuitas Castellana post obsidionem capitur.

HÆC cum summo Pontifici nunciata essent, ingés Auenione gratulatio facta est. Quando Ioanne Vico tyrannorum maximè formidabili deuicto, spes cunctos incessit, cæteros omnes facilè posse Aegidij virtute debellari. Tunc Pontifex ad Aegidium litteras mittit, laudibus, gratulatione, ac exhortatione plenas. Paulo post Aegidius ab Arnaldo eiusq. fratre Iordane Sutrium recepit, cum arce, quam ipsi ibi de suo ædificauerant: iussis Oppidanis eos sumptus illis rependere. Deinde Interamna vrbs, à situ sic appellata, deditione facta in Aegidij potestatem peruenit. Tunc Narnienses Legatos de se dedendo miserunt. Item Celerium, & Cipignanum, oppida in agro Viterbiensi. Spoletani quoq. missa legatione, eo pacto ne in quenquam animaduerteretur, se dedunt. Oppidi arcem Aegidius triplici muro cinxit, medio crebris turribus munito: arcem deinde cum aduerso monte, qui non longè aberat, ponte cōmisit, & per super instructum aquæ ductum fontem qui in monte scaturiebat, ad arcem deriuauit, Fontem ipsum lapideo propugnaculo muniuit, ac præsidio firmauit, quo tutius opus ab iniurijs redderetur. Assisium deinde Episcopus Assisiensis Legatus publicè tradit: idem est tunc à Nucerinis factum. Veientana vrbs, quam nunc Castellanam Ciuitatem appellant, editissimo colle, præruptis vndiq. saxis, sita, adeò est natura munita, vt absq. vllo humano opere satis per se reddatur inexpugnabilis. Hanc

occu-

occupauerat Petrus Vicus: qui perterritus exemplo fraterno, ne contra Aegidium sibi quoq. pugnandum esset, vrbem Lucæ Sabellio vendidit. Sed quia solutio differebatur, deposita est apud Iulianum Ciuem, donec precium solueretur. Hæc cum Aegidio nunciarentur, litteris nuncioq. Lucam ad se accersiuit: qui cum se ad imperatum venturum negasset, nec vllum oppidani deditionis præberent indicium, Aegidius detestatus, conceptis execrationibus, Petrum Vicum, & Lucam cum toto Populo Veientano, vicis incensis, ac deuastatis agris, oppidum obsidione cinxit, ac demum ad deditionem, desperato auxilio compulit.

CAP. XVII.

Corneto præficitur Ioannes Vicus.

BARTHOLOTIVS Hispellum diu tyrannide oppressum tenuerat: aliquando tamen oppidani, sæuitiam tyranni pertæsi, eum vrbe eiecerunt, seq. Aegidio dedunt. Ille verò coacta manu, à Vico quodam, quod aberat ab Hispello duo millia, crebris incursionibus agrum Hispelli reddebat infestum. Quod cum esset ad Aegidium delatum, equitum peditũq. præsidio summisso, tyrannum longè summouit. Eodem tempore allatum est, in plerisq. Campaniæ, atq. eius oræ maritimæ, ditionis Ecclesiasticæ, Ciuitatibus quosdam imperandi cupiditate rebus nouis studere, & nonnulla oppida vulgò à tyrannis occupari, eaq. incommoda, culpa, atq. ignauia Prætoris euenisse. Quibus malis, cum ignauo, & imperito, strenuus, & prudens Prætor, cum armatorũ præsidio, ab Aegidio subrogatus fuisset, facilè fuit obuiatum. Interim Ioannem Vicum Corneti Vicarium in duodecim annos Aegidius creat. Non tantum, vt fidem instanter repetenti præstaret, sed multò etiam magis, vt suæ liberalitatis, ac mansuetudinis fama per Italiam dissipata, reliquos tyrannos, spe tutioris conditionis, ad pacem, & deditionem alliceret. At summus Pontifex, vt erat paulò seuerior, & Ioannem Vicum vehementer oderat, nuncio, ac litteris Aegidij factus certior, rem periniquè tulit, eumq. per litteras monuit, vt primo quoq. tempore Ioannem Vicum Corneti præfectura

ſubmouere curaret. Nec enim par eſſe, vt ei aliquis honos haberetur, qui Eccleſiam tamdiù, tantisq. incommodis pertinaciter vexaſſet: nec verum eſſe, eius fidem ſanctam fore, qui ſemper infidus extitiſſet. Ad quæ Aegidius in hunc maximè modum reſpondit. Si quidem odio ſuo, quo Ioannem Vicum proſequeretur, indulgere, quam imminentibus difficultatibus conſulere maluiſſet, non modo Ioannem Vicum nulla dignitate ornaturū ſe fuiſſe, ſed grauiſſima de eo ſupplicia ſumpturum; nec enim ignorare, quam malè ſemper ille de Eccleſia Romana meritus fuiſſet. Sed cum ſupplicium de eo ſumptum, qui ſe ſuaq. in deditionem fidei, ac poteſtati Eccleſiæ permiſiſſet, cæterorū tyrannorum animos à Pontifice auerſurum, honor habitus ad pacem impulſurus, viſus eſſet, omne odium, & indignationem publicæ ac maiori vtilitati poſt habendum putaſſe. Imperatores clariſſimos magno vſu id conſilium vſurpaſſe, commemorat. Annibalem imprimis, hominem alioquin crudeliſſimum, de quo ſic Liuius ſcriberet, in captiuos ex tradito præſidio, vt fama clementiæ in principio rerum colligeretur, nihil ſæuitum eſt; & qui, poſt victoriam ad Traſimenum de Romanis partam, captiuos nominis Latini ſine precio dimiſiſſet. Cæſarem in bello Gallico, Alexandrum Macedonem in ſubiuganda Aſia, multò plus clementia in dedititios, quam pugnando, ſi vera eſſent hiſtoriarum monimenta, profeciſſe. Præterea Ioannem Vicum multum affinitatibus conſanguinitatibuſq. valere, quippe cuius affines, ac propinqui pluſquam triginta oppidis multarum virium imperarent, præſenti eius conditione quieſcentes. Quos tamen ſi quicquam grauius Ioanne Vico contra fidem datam ſtatueretur, omnes ſuas opes aduerſus Eccleſiam collatum ire nemini dubium eſſe debere: cum in propinqui ſimul atq. amici vltionē tum verò, vt ſe à ſimili iniuria tuerentur. Non eſſe committendum, vt ea hoſtibus imponatur neceſſitas, vt deſperationem in virtutem conuertant: Hùc accedere periculum, ne Cornetum & multa alia oppida, quæ factionis Gibellinæ, & ſummi in Ioannem Vicum ſtudij, eius voluntate fuiſſent recepta, non ſeruata ipſi fide, ſibi in Eccleſiam rebellare licere putarent. Nam quod de Ioannis fide timeret, non eſſe dubitādum, datis obſidum loco cariſſimis liberis, quin ille vltro nihil vnquam eſſet moturus. Atq eas potiſſimum eſſe rationes, quibus initio Ioannem Vi-

cùm indulgenter habendum putasset, & tunc nihil aduersus id factum innouandum censeret. Quæ si Pontifici non tanti essent, vt Ioannem Vicum eo statu viuere, æquo animo pateretur, ab eo petere, ac per Deum obsecrare, ne se ministro, ad eum vlciscendum vteretur, qui, suam fidem secutus, se suaq. Romanæ Ecclesiæ commisisset.

IOANNIS GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS,

De rebus gestis Aegidij Albornotij.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Bellum paratur in Malatestas.

SIC Vmbria recepta, Aegidius omnes suas curas, & consilia cœpit in bellum Malatestæ inferendum intendere. Satis enim constabat, illo superato, facilem fore de cæteris tyrannis victoriam. Sed dum ad hęc necessaria compararet; ex literis Pontificis cognouit, se apud ipsum fuisse ab Archidiacono Anconitano insimulatum, quod cum Malatestis, inita gratia, fœdera percussisset. Adeo viros optimos, qui calumniaretur, numquàm defuit. Quam calumniam Aegidius tanto iniquiore animo tulit, quanto longius aberat à crimine, quod ipsi obijciebatur. Ergo Pontifici, rationem consilij reposcenti, ita respondit. Non se mirari, si cum tot hominum inimicitias Ecclesiæ causa suscepisset, non deessent qui se, factaq. sua criminarentur. Illud molestè ferre, quod propter quam rem, magnam à cæteris hominibus laudem, à summo Pontifice gratiam quoq. non paruam sperasset, eam apud ipsum Aegidio pro crimine obijcere quisquam sibi licere putasset. Non quòd pacem vllam fecisset cum Malatestis, nec enim vnquam tantam authoritatem fuisse sumpturum, vt hoc integrum sibi esse putaret: sed quòd ab hoste minimè contemnendo, per speciem spemq. pacis, bellum tamdiù vitare non imprudenter sciuisset, dum Ioannem Vicum satis per se potentem hostem debellare posset. Cui rei nisi à se maturè fuisset prouisum, & vterq. tyrannus opes coniunxisset, quod maximè timendum fuisse, non esse dubitandum, quin aut neuter eorum vnquam superaretur,

aut

aut bellum difficillimum, ac diuturnum esset futurum. Sæpè ad se Legatos à Malatestis bellum deprecātes venisse, pacem cum eis fecisse nunquam, spem pacis semper prębuisse. Tunc id agere, vt Malatestas omni auxilio, & spe à Ioanne Vico destitutos aggrederetur. Quæ si culpanda essent, si digna censura viderentur, nihil se habere, quod pro se posset respondere. Hæc responsa Pontifici allata, comprobataq. multum, vt par erat, apud ipsum Aegidij opinionem auxerunt. Interea Malatesta cognito Aegidij consilio, vel quia bellum sibi inferendum, superato Ioanne Vico, coniectura prospicere facilè erat, duo de vigesimo mense, quam fuerat bellum initum, Legatos ad Aegidium mittit, qui sic cum ipso egerunt. Si pacem secum summus Pontifex faceret, & Vrbes, quas obtinerent, relinquendas statueret; decem ducatorum millia in singulos annos Apostolico fisco dare pacisci, & ad bellum gerendū, Aegidio ducentis equitibus, duobus mensibus auxilio esse. Negante illo licere sibi in ea pacta descendere, duodecim millia ducatorū in annos singulos, equitum trecentum auxilium in tres menses pollicentur. Ad quod Aegidius respondit. Nullas sibi à Malatestis conditiones pacis accipere, dicereuè, Pontifice inconsulto, integrum esse. si velint bellum deprecari, Legatos ad Pontificem mittant, seq. intercessore vtantur, non se dubitare pro eius iustitia, quin, quæ honestè poposcerint, sint impetraturi. Tunc Legati, immo id ipsum ab eo petere, obsecrareq.: vt ipse de his conditionibus Pontificem certiorem litteris, & nuncio faceret, suumq. consilium, & authoritatem interponeret, ac interim bello supersederet. Id cum impetrassent, discedunt. Quod cum esset ad Pontificem ab eo relatum, nullas esse leges pacis respondit, Ciuitatibus in Tyrannorum potestate relictis. Proinde Malatestas, & cæteros Flaminiæ, vel Piceni Tyrānos bello insectari pergeret. Qua denunciatione accepta, Aegidius nihil cunctatus, ad bellum, ineunte vere, capescendum, pro rei magnitudine pergit necessaria comparare. In primisq., cum intellexisset, inter Gentilem Molianum, qui Firmanæ Ciuitati imperabat, & Malatestam continēter bella superiori tempore intercessisse; rationem cœpit inire, vt alterius opibus ad alterum debellandum vteretur. Et ad Gentilem Molianum Legatos mittit, qui in Malatestarum inuidiam eius amicitiam captarent: darentq. operam,

vt inter se, ac Gentilem pax non iniquis conditionibus fieret, & societas coiretur. Ille verò conditionem amplectitur suæ infirmitatis conscius, simulq. vt occasionem arriperet, vlciscendi Malatestas, à quibus multa, magnaq. acceperat detrimenta. Pacem ergo his cōditionibus accepit, vt pauci suo iuri permissis Castellis, nec ijs magnis, cætera omnia redderet Pontifici, ac obsides daret. Quod factum, cum Malatesta resciuisset, hostis iam Ecclesiæ iudicatus, cæterorum omnium inimicitias, odiaq. instanti discrimini posthabendas ratus, pro magnitudine periculi, cepit inire consilia: ac Legationibus quoquo versus dimissis ad omnes Flaminiæ, & Piceni Tyrannos, nouos amicos conciliare, confirmare veteres. Ille verò & hostes reconciliare; communi periculo omnibus proposito, à cunctis auxilium petere, suam inuicem opem aduersus Ecclesiasticos polliceri. In primis habendam sibi rationem statuens, vt Gentilis Molianus ab amicitia Aegidij auerteretur, atq; ad suas reuocaretur partes: triginta ei ducatorum millia per Legatos mittit. Omnia Oppida agri Firmiani se illi reddere, & per liberorum cōnubia affinitatem paciscitur, si datis, acceptisq. obsidibus, sese mutuo auxilio aduersus communem hostem iuuarent. Et cum vtriusq; eadem esset causa, eundem belli euentum experirentur: commune esse periculum docet, vtiliorē magisq. fidam suam Gentili amicitiam fore, quam Aegidij: cum bellum pro Pontifice suscepisset, neminem eorum, qui Oppida Ecclesiasticæ ditionis occupassent, hostē non esset iudicaturus. Nam & si ad præsens amicitiam cum eo gerere simularet, vt facilius contra cæteros bellum gereret; fore, vt alijs superatis ipsum postremò, excogitata causa, vel etiam non quæsita, omnibus bonis sine repugnantia expoliaret. Quibus auditis, Gentilis vehementer est perturbatus: neq; quid consilij caperet, satis sciebat. Turpe videbatur fidem Aegidio datam fallere, sed magna erant, & munera, & promissa Malatestæ; consiliumq. eius longè tutius reputabat. Et hæc quidem pars proculdubio vicerat: nisi quidam ex Firmanis ciuibus, quibus Malatestæ summo erant odio restitissent; qui cum ex populi sētētia, Legati publicè ad Aegidium missi, de ancipiti Gentilis animo docuissent, Aegidius ad Gentilē Legatos misit; qui partim pollicitationibus, partim territando, eius animum ab incepto, reuocarunt. Qui in fidei testi-

testimonium, filium, atq. nepotem obsides dedit,& duo Castella, Morosium,& Sanctum Benedictum, tradidit. Tandem Legati missi à Malatesta, re infecta, redierunt. Nec ea tantum res fecit, vt rei benè gerendæ, & Malatestam desperatio non parua, & Aegidium magna spes incesseret: sed illud multò magis, quod superiore tempore, idem Malatesta à Germanorũ societate (de qua supra demonstratum est) triginta millibus ducatorum pacẽ emerat: magnaq. præterea stipendia erogauerat militibus, quos ex ea cõduxerat, qui fuerant supra millequingentos equites,multiq. pedites, cum bellum aduersus Gentilẽ Molianum gerebat; quibus sumptibus maximè exhaustum numis esse Malatestam, nemini videbatur dubitabile. Cum tamen nihilosecius abũdare ipsum numero militum constaret, augendum sibi exercitũ Aegidius censebat,etiam reclamantibus,eam diligentiam nimiam esse,nonnullis,qui multum in rei militaris scientia sibi tribuebant: dum ad hostis indigentiæ suspitionem illud adijcerent, eius exercitum necessariò ineunte bello esse minuendum, deductis ad oppidorum custodiam militum præsidijs. Quibus rationibus Aegidius respondere solebat: stulti esse Imperatoris ex dubio hostis consilio,aut futura infirmitate pendere, dum posset ipsum multitudine militũ superare. Nam cum fortuna belli nimis esset anceps, difficilius esse victo bellum reparare,quam cedentibus suis,aut laborantibus,fessisq.integros, & recentes ex multitudine submittere. His accedere, quod expugnatis Oppidis præsidia imponi ex paucitate subducta, sine magno incõmodo nõ possent.Deniq. temeritatis esse,in hostem exercitatum, consilio fortasse non inferiorem, qualem esse Malatestam,victoria velut explorata,irruere, si militum numero superaris.Hoc inito consilio per Vmbriam,Latiumq.delectum haberi iubet,vt omnia, ineunte vere, ad bellũ in Picenum transferendum essent comparata. Interea Tudertini per Legatos imperata facturos polliciti,centum equites cum pari numero peditum subsidio mittunt. His rebus aucto numero,ex Hybernis copias deducit, quarum parua parte sibi relicta, reliquis Blascum Fernandum præficit: iubetq. in Flaminiam, Picenumq. inferre signa, & quæ fieri vellet, docet. Hunc vt Petrus Farnesius, Bonifacius Vrbeuetanus, Henricus Fessa, viri nobiles, & armis exercitati subsequantur imperat. Huius profectionis fama cum

celerrimè Picenum, & Flaminiam permanasset; multi ex Tyrannis per occultas legationes, aut litteras, pacem, alij alijs conditionibus, ab Aegidio petierunt. Quorum duo maximè opulenti Rodulphus Camerinas, & Ismeducius Seuerinas, etiam si societatem inierant cum Malatestis, metu tamen perterriti indubitati periculi de deditione occultum miserunt nuncium. Cum Camerino Blascus appropinquaret, Rodulphus, Ioanne fratre longius præmisso, ipse ad duo millia passuum obuiam progreditur, atq. in Vrbem eum cum exercitu introducit: ipsumq. cum Oppidis, ac Castellis subiacentibus eius potestati permittit.

C A P. II.

Firmianum agrum Blascus inuadit.

PAVLO POST Gentilis quoq; Molianus Blascum Fernandum cum exercitu Firmum admisit, eiq; Oppidum tradidit: Arce tamen in aduentum Aegidij sibi reseruata. His rebus gestis, nec dum tamen Auenioni nunciatis, allatæ sunt à Pontifice litteræ, ne Aegidius ab Vmbria promoueret, quominus Ioannes Vicus, cæteriq. eius regionis Tyranni, inuitante occasione, rebus nouis studerent. Quamobrem consulenti Blasco per litteras, an Malatêstas iam bello lacessendos censeret, Aegidius respondit. Abstineret à bello in vigesimum diem, tantisper videlicet, dum de Pontificis voluntate quicquam certiùs afferretur. Inter hanc sollicitudinem, qua Aegidius nimium angebatur; vt qui amplissimam, & exploratam victoriam è manibus emittere iuberetur; superuenere litteræ ab eodem Pontifice, qui rerum in Piceno gêstarum certior iam factus fuerat: quibus litteris, laudato consilio Aegidij, & Blasci virtute, vt pergeret bellum Malatestis inferre, hortabatur: daret modo operam, ne Vmbria interea in discrimen traheretur. Qua re delectatus Aegidius Blascum Fernandum per litteras monet, vti Oppida inuadat agri Firmiani, quæ occupata erant à Malatestis. Ille nihil moratus, & de tertia vigilia Firmum egressus in Phalaronem Oppidum contendit, & primò impetu tradito simul, & expugnato, potitur. Sancti quoq. Angeli Castellum deinde simili modo recepit. Motus etiam, id Oppidi nomen est, eiecto præ-

sidiò sibi imposito à Malatesta, deditionem fecit. Tria præterea Oppida, quæ ab Ancona non longè absunt, à Malatestis deficientia, in Blasci potestatem peruenere. Interea Aegidius profecturus in Picenum, sic Vmbriæ statum constituit. Iordanem, & Angelum Quæstorem, quorum in populo Viterbiensi summa erat gratia, ei potissimũ Ciuitati præficit, sed & totius Vmbrię, Latijq. curam, & gubernationem iniungit. His quadringentos equites, pedites ducentos, attribuit. Arci Montis Faliscorum, Ioannem Vrbeuetanum præesse iubet. In arce Tuscanellę veterem probatæ fidei Præsidem confirmat, cum militum supplemento. Ioannem Albertum Florentinum cum centũ equitibus, & peditum pari numero in Vrbeueteri custodis loco relinquit. Et ne esset interea, qui aliorum animos ad rebellionem sollicitare posset, per honoris, & amicitiæ speciem proficiscens iubet, nobilissimum quemq. se in bellum subsequi. Vt autem Ioannem Vicum, si minus fides data, at certè cara pignora in officio continerent, Franciscum eius filium viginti equitibus Præpositum secum adducit; relicto fratre, qui datus erat obses, in arce Montis Faliscorum. Fulgineum modo peruenerat Aegidius, & se, cum reliquo exercitu coniunxerat; cum Episcopus Vicentinus, & Senitius Comes Palatinus à Carolo Quarto Legati adsunt, vti Romam veniret, impositurus ex more Coronam auream Imperatoris capiti: qui ad compescendam Ludouici Bauari insolentiam, authore Clemente Sexto Pont. Max. creatus erat. Qua de re non erit hoc in loco ab instituto nostro alienum, pauca verba facere, quoniam & in superioribus de Ludouico Bauaro facta est mentio, fiet in sequentibus de Carolo.

CAP. III.

Carolus eo nomine Quartus creatur Imperator.

MORTVO Henrico Imperatore, magna fuit inter Electores Imperatoris controuersia, quibusdam Federico Austriæ, alijs Ludouico Bauariæ Ducibus suffragantibus. In tanta igitur Electorum dissensione, candidati ipsi concurrunt ad arma: qua in pugna, cum Ludouici res superior fuisset, maiore exercitu confecto, inuito Ioanne XXII. qui tunc erat Pontifex

Maximus, in Italiam irruere paratus ius fore ratus quidquid per violentiam rapuisset. Primum ergo accepta, ex more, Corona ferrea Mediolani, cui Ciuitati Vicecomites, tunc temporis, auxilio eius imperabant, Romam peruenit. Cui duo ex nobilitate Romana, Stephanus Columna, & Nicolaus Comes tunc moderabantur: qui Magistratus, Vicarij Imperatoris Romani nuncupabantur. Absente itaq. collega, ab Stephano Corona aurea insignitus est ad ædes Laterani, iubente clero P. Q. R. Tunc verò magna sumpta audacia, per contemptum, non hominum, sed Dei etiam immortalis, Antipapam creat, in æmulationē Ioannis XXII. quemdam Petrum Corbariensem Ordinis Minorum, humili loco natum, non indoctum illum quidem, nec ignauum, sed scelestum, & nefarium hominem: & qui contra iura diuina, humanaq. reclamāte vxore, religionem, quam pessimè prophanaret, professus fuerat: sed relictus Pisis; abeunte Ludouico in Germaniā; capitur à Bonifacio Comite Pisano, & Auenionem perductus, & Pontifici traditus, in carcere miserrimè obijt. Ludouicus aūt ipse, qui nullam occasionem prætermittens, omnes suas cogitationes in Pontificis Maximi, & rei Ecclesiasticæ perniciem conferebat, multos Tyrannos in Ciuitatibus Ecclesiasticis, aut veteres confirmauit, aut denuò præposuit. Cuius hominis impietatem non ferens Clemens Sextus, qui fuit tertius à Ioanne XXII. autor fuit, vti Carolus, Ioannis Regis Vngariæ filius, designaretur Cæsar: qui virtute, & opibus suis, Ludouici conatibus obstaret. Is igitur Legationem ad Aegidium mittit, cupiens ab ipso potissimum coronari. At summus Pontifex; ne Aegidius, cum incommodo rei Ecclesiasticæ, à tantis negotijs auocaretur; tres Cardinales cum potestate, eo nomine miserat: qui paulòpost, Carolum consecuti, peruenere Vrbem, ipsumq. authoritate Apostolica coronauerunt. Ea igitur res Aegidio iam antea cognita, pro responso Legationis fuit. Cumq. nunciaretur Carolus Senas appropinquare, Aegidius officij gratia, simul si posset ab eo quidquam auxilij impetrare obuiam procedit. A quo liberaliter, indulgenterq. exceptus, cum ducentum equites auxiliares obtinuisset, Fulgineum vnde venerat redijt.

CAP. IV.

Vtrinq; exercitus accenditur ad pugnam.

PAVCIS ibi diebus traductis, dum finitima quædam Oppida reciperet; quorum fuere Nuceria, Gualdum, Cæsarium; Carolus Germaniam regreditur, percusso fœdere cum Principe Mediolanēsi; qui cum arma deposuisset, multosq; tùm equites, tùm pedites dimisisset; Malatestæ, ac Franciscus Ordelafus, cæteriq; eius belli socij, duo millia equitum, milleq; pedites ex illis mercede conduxerunt. Adeoq; Tyrannorum exercitus auctus est, vt præterquamquod multitudine peditum abundaret, quatuor millium numerum equitatum excedere constaret. Qua occasione, fiduciaq; persuasus Gentilis Molianus, quem antea non tam fides, quàm metus in officio continuerat, ab Aegidio defecit, seq. Tyrannis aggregauit: qui coactis viribus, magnaq. sumpta audacia, nō dubitauere sese Ecclesiastico exercitui opponere, & spontè ad pugnam prouocare. Prorsus, vt cum Nicolaus Azaiolus, vir rebus gestis insignis, & summa authoritate grauis, quem vulgò magnum Architriclinum Regis Siciliæ appellabant, conaretur inter vtrosq. bellum dirimere; Malatestæ, qui nuper omnibus precibus bellum deprecabantur, tunc velut explorata victoria, magno fastu, pacem repudiarent. Quo cognito, Aegidius etiam si nummorum inopia præmeretur, qui nimis parcè à Pontifice suppeditabantur, exhausto, vt ipse dicebat, ærario, tamen vel proprio sumptu nouum militem conducere statuit. Et quidem satis opportunè accidit, vt sexcenti equites, qui Bononiæ præsidij gratia hyemauerant, paulò ante à Principe Mediolanensi dimissi, & conductorem expectantes, in eadem Vrbe commorarentur. His itaq; conductis, peditum etiam habito delectu, suppleuit quidem exercitum; sed adhuc hostibus numero militum impar, conandum statuit, si qua ratione hostium copiæ possent distineri. Ipse igitur suas partitur. Maiori parti Alphonsum Toletanum præficit, & in agrum Ariminensem ducere, omniaq. ferro, flāmaq. vastare imperat. Ille non segnius, ac iussus fuerat imperata executus, & obuia queq. populatus, duobus ab Vrbe millibus castrametatus est: indeq.

crebris incursionibus, agros infestabat: nec quemquam Vrbem ingredi, egrediuè patiebatur. Quod cum esset Tyrannis perlatum, resq. ad consilium referretur, omnes in hanc sententiam iere, primò quoq. tempore subueniendum esse Ariminensibus, sed habendam esse rationem, ne interea, reliqua pars exercitus Ecclesiastici liberè vagaretur, & cæteræ Ciuitates in discrimen traherentur. Quare placet copias bifariam partiri, vt minor pars finitimis Oppidis, præsidio esset, alteram Galeottus Malatesta in agrum Ariminensem duceret: vrbemq. obsidione soluêret: nec hostibus, si poposcissent, pugnandi copiam facere, recusaret. Cognito Aegidius Galeotti discessu, iubet properè cum silentio castra moueri: & vt se reliquo exercitui coniungeret, summa celeritate cõtendit prorsus, vt non prius hostis in agrum Ariminensem peruenisset, quàm copiæ Ecclesiasticæ congregarentur. Cum se exercitus in mutuum conspectũ dedere, vterq, pugnam capescere paratus instruunt, educuntq. acies duces, strenuè, vt quidem par est credere, sed quo potissimum modo non est traditum. Tunc Aegidius cohortandos militum ànimos, oratione, præmiorumq. pollicitationibus accendendos ratus: in hunc maximè modum, aduocata concione, locutus est.

Aegidij ad milites oratio.

IVSTISSIMI, pijq. belli, viri fortes, quod pro Rep. Ecclesiastica, proq. Religione Christiana, quæ nobis patria, longè charior esse debet, authore Deo Christo contra Tyrannos, Christiani nominis hostes, gerimus; bona pars diuina, ope, vestraq; virtute nobis confecta est. Recepimus Latium, Vmbriam subegimus, Aethruscorum dubios animos in fide, ac officio confirmauimus. Nec solum cæteri eius tractus Tyranni, vobis, succubuere: sed Ioannis etiam Vici, Tyrannorum, & potentissimi, & maximè formidolosi, opes, vestræ virtuti cessêrunt. Iam verò, vt pijssimo, sacroq. bello finis imponatur, vt pax sit rebus, vt Ecclesiæ status, vestra opera à perfidorum violentia vindicetur, vosq. vestra virtute digna præmia capiatis, tantum superest, vt Piceni, Flaminiæq. Tyrannos debelletis. Quæ victoria, quam sit nobis in expedito numine diuino, posita; si eam hodie virtutem præstatis, quàm superioribus prælijs præstiti-

ſtitiſtis; vel me tacente, vobis ſatis exploratum eſſe debet. Mihi enim principio, cum hanc expeditionem comparabam, rei magnitudinem reputanti, multi labores hauriendi, aut magna diſcrimina ſubeunda occurrebāt. Quippè ſi Tyranni muris, foſisq. contenti, nobis ſigillatim forent expugnandi, longa, duraq. obſidionum faſtidia, malaq. animo præſciebam: ſin cum vniuerſis, coactis viribus, quod magis fore putabam, prælio eſſet decernendum, veſtræ quidem virtuti, mihi multis, magniſq. periculis cognitæ, ſummopere confidebam, ac ſtrenuitate recreabar: anceps tamen fortuna belli, dubiuſq. euentus, indubitatam multitudinem hoſtium animo percipiente, me anxium habebat. Nunc cum res eò deducta ſit, vt Tyrāni qui vniuerſas opes non inutili conſilio contulerant, ſatis gnari haud aliter ſuis viribus noſtru m exercitum eſſe tollerandum; diuiſis copijs pugnare cogantur; Quid tandem, exiſtimandum eſt, niſi Deum Chriſtum, pro cuius Eccleſia bellum gerimus, vindicem adeſſe? & ſuorum hoſtiū animis tenebras obfudiſſe? vt de Regibus Ammorreorū ſacris litteris proditū eſt, quos turbauit Dominus à facie Iſrael, & contriuit plaga magna in Gabaon. Qui cum parte copiarum noſtrarum confligere rati, ſolidum exercitum adeſſe, tunc demum ſentient, cum ſera pugnæ pœnitentia ſubeunte, non niſi fugæ locus erit: quam tamen pleroſq. eorum non inuitos arreptum ire certū habeo. Nec enim genus belli nobis ignotum eſt, aut hoſtis ignoratur. Cum his eſt vobis, milites, dimicādum, qui Tyrannos exoſi Duces, vt hominum fert natura, trahuntur magis ad execrandum bellum, quam ducuntur, nihil magis, quam fugere, ſi id impunè liceat, parati. Taceo, quod veterani milites, cum Tyrone exercitu pugnaturi eſtis, Religioſi & animis, ſpiritibuſq. ob honeſtatem cauſæ pleni, & cōfirmati, cum ſceleratis, & ſuæ impietatis conſcientia profligatis. Sed, vt intelligatis milites Chriſti, quanta animi contentione pugnam capeſſere debeatis, ponite ante oculos, quanta rerum momenta diſcrimine huius certaminis vertantur. Vobis enim hodierno die Chriſtus Eccleſiam ſuam, ſibi ſuo, & innumerabilium Martyrum ſanguine partam committit, vt eam veſtra virtute è nefariorum hominum, impiorumq. latronum manibus aſſeratis qui ſi ſuperiores, quod abominor, euaſiſſent, fruſtra, credite mihi, ſuperioribus prælijs viciſſetis. Siquidem cum inexplebilem ſitim

noſtro,

nostro, piorumq. sanguine saciassent; erectis sceleris socijs, qui vestra virtute iacent; non dubium est, quin Ecclesiam, ac Religionem Christianam, ipsorum scelere labefactatam funditus essent euersuri. At si victi erunt, vt erunt (noui enim vestram virtutem,& præsens numen adesse sentio) laceratam Ecclesiam reficietis, captiuam in libertatem asseretis, & Christianam Religionem vltimum discrimen adeuntem, pristinæ dignitati restituetis. Cum Deo ergo benè iuuante, viri fortes,arma capite, vestri laboris certissima præmia capturi: quibus enim hoc sacratissimo prælio oppetere continget, hi paratos habebunt Angelos Dei, qui ipsius militum beatas animas cum gloriosis Martyrij coronis excipiant: qui verò pugnæ victores superfuerint, pro suis quidem quisq. facinoribus editis, quæ latere minimè possunt digna præmia reportabit: omnibus tamen, sine discrimine,pro hac victoria duplex militiæ polliceor stipēdium. Sed nec Galeottus Malatesta in cohortandis militibus sibi defuit: quem huiuscemodi habuisse orationem accepimus.

Galeotti ad milites Oratio.

CAPTATAM iampridem nobis facultatē (milites) cū hoste aperto marte decernendi, en vltrò hodie nescio, quę bona fortuna attulit, nō expectantibus. Video enim hostes educta acie, pugnam capessere paratos: quam cum diu, nobis poscentibus, iunctis viribus suis, totoq. exercitu turpiter detrectauerint; certum habeo, nunc partitis copijs, necessitatis non animorum hoc esse consilium. Atq. equidem mea sententia institutum Ducis, si militum animos haberet consentientes, non esset admodum improbandum,qui cum locus effugij minus adesse intelligat, quo se tutò possit recipere,mauult suum exercitum quantulacunq. spe præter ignominiam vinci,quàm inter fugam & trepidationem turpiter occidi: sed parum animaduertit,quo genere militum,& contra quos difficillimam pugnam sit initurus. Opponere molitur mercenarios milites; milites autem, imò verò latronum colluuiem, qui nulla gloria accensi, nulla,præterquam prædæ,aut mercedis spe ducti bellum gerūt, qui cum neq; pro sua dignitate, nec pro libertate patria dimicare cogantur, deserunt potius signa quam nisi exploratam ha-

bue-

interint victoriam, vllum Martis discrimen sustinere inducant animos; hoc genus, inquam, militũ educit in aciem contra vos, quibus vtinam pro gloria tantum, & decore non etiam pro opibus, pro libertate, pro salute ante mœnia vestra esset dimicandum. Nec enim timeo, ne nobis, qui vestræ libertatis Duces sumus, fraudi, aut vobis errori sit, quod in nostram inuidiam callida improbitate excogitauit, iactatq; versutus hostis, dum nobis Tyrannidis nomen obiectat; qui vobis volẽtibus, atq; adeò magno consensu petẽtibus, vestrarum Ciuitatum patrocinium, contra improborum hominum auaritiam, notasq. fraudes suscepimus, contra eorum dolos, & compilationes: quos religionis, quam omni turpitudine profanant, specioso nomine, suas sordes, & scelera prætexentes, non pudet, honestis viris, ac suæ libidini obsistentibus Tyrannidis, quàm ipsi affectant, exercentq. nomine inuidiã facere, & vanis execrationibus detestari. Quasi Deum immortalem, quem nos sanctius, ac religiosius reueremur, colimusq. suis sordibus, ac criminibus consentientem, & conspirantem habeant, & non potius iratum; quòd videat, suam religionem, & Ecclesiam, quæ sanctimonia, frugalitate, terreni imperij, opumq. despectu, exẽplo Christi, ac beati Petri tuenda erat, in ambitionem, & auaritiam conuersam scelere eorum, quibus commissa esse videtur; qui sacerdotia, virtutum olim, & sanctitatis non tam præmia, quàm exercitamenta, nunc ab ipsis in mercaturæ formam coacta, quo carius emunt, eò turpius ad congerendam pecuniam abutuntur. Et si quis imperatam pecuniam pendere renuerit, aut ipsorum libidini parere iussus (vt est hoc genus hominum imperiosum) minus obtemperauerit, hunc protinus sacris interdicunt, horrendis deuotionibus detestantur; quibus ignauos homines, & superstitiosas mulierculas, deterreri compererunt; idem cum erga viros fortes, prudentesq; nec ignaros quam vana sint ista territamenta, nisi iustissima sint, intellexerunt, terras, mariaq. miscent, & non tam Marte quam Pluto agitante bellum inferunt: scilicet, vt beatum Petrum, cuius clauibus se imperare iactant, imitentur; qui in suæ posteritatis exemplum, piscatorium instrumentum, quo solo suã paupertatem tolerabat, iubẽte Christo, abiecit: vt doceret, pręter virtutem, & religionem, omnes res humanas futuro Christi Vicario, nõ modo nõ esse appetẽdas, sed etiam abijciendas.

Atq. equidem horum, & habendi, & dominandi inexplebilem auiditatem vtcunq. tolerandam esse censerem, si vllum modum seruare scirent Atq. adeo Legatos, præ hac nostra modestia, sæpè ad eos de pace misimus multa de iure nostro, multa etiam de libertate remittentes: ea offerentes annua tributa, quibus, si scirent auaritiæ temperare, satis superq. debuerunt esse contenti. Sed, Dij immortales, qua insolentia respondere? Deditionem sine conditione volumus, Cedite patria, relinquite opes, manus date, misericordiam supplices implorate, nostrum sit in captiuos summum ius, nostra sit summa in dedititios necis iuxta, & vitæ potestas. Quid turpius ærata mancipia ab importunissimis dominis audire? quid grauius expectare solent? Ita cum sit aut pugnandum, aut miserè seruiendum, vel mortem fortibus viris ante seruitutem ponendam statuimus. Ergo, viri fortes, memores vestræ libertatis, sic hodie pugnate, vt memineritis, huius prælij discrimine vestram, patriæq. libertatem, opes, salutem deniq; verti. Reputantes qualem virtutem hodie præstiteritis, talem imposterum statum, fortunamq. vos, ac Ciuitates vestras habituros.

CAP. V.

Galeottus Malatesta captus.

SIC vtrinq. accensis militibus, committendi prælium signum datur. Magno impetu initur certamen, diuq. peruicaciter ancipiti victoria pugnatum est: donec Galeottus, vt laborãtibus suis subueniret, admisso equo, in hostes irruens, & ab his fortissimè exceptus, vulnerato letaliter equo prosternitur capiturq;. Quod, cum esset passim diuulgatum, fecit, vt Ecclesiastici pro victoribus essent, hostes pro victis: qui metu dissipati fugam capessunt. Ecclesiastici, fugientes consectati, magnas strages ediderunt. Quo in prælio Blasci Fernandi militis simul, & Ducis munera exequentis, virtus, & strenuitas summopere emicuit, dum hostem repellit, laborãtibus suis subuenit, & opportuna appellatione milites cohortatur. Nec minor fuit in Rodulpho Camerinate nec industria, nec animi promptitudo. Quin & Alphonsus Toletanus, & Carolus Aduadula præcipuam eo die laudem meruere. Namquè Aegidius

dius ipse non pugnando, sed imperando vincebat, & instructa acie, magis suam censebat decere dignitatem, Deum immortalem interea cunctis precibus obtestari, vt res fœliciter eueniret, quam vt ipse inter tela versaretur. Hac parta victoria, pleraq; omnia Oppida, quæ circum Ariminum sita sunt, partim facile expugnata, partim spontanea deditione in Aegidij potestatem peruenere. Inter quæ Aesim vrbem expugnauit Blascus, Maceratam Fedus tradidit sponte, qui ei hactenus imperitauerat: quem Oppidanis petentibus, Aegidius eidẽ Oppido præfecit.

CAP. VI.

Galeottus Eugubij custoditur.

AT Galeottus Malatesta, quem à militibus captum fuisse demonstrauimus, adhuc in eorum potestate permanebat. Nec, vt eum traderent Aegidio vlla ratione adduci poterant, donec sibi, vt promissum erat, duplex stipendium, quæ summa erat quadraginta milliũ ducatorum, exolueretur. Non quod de præstandis pollicitis dubitarent, sed impatientes moræ, ne solutio in longũ traheretur verebantur: plerisq. enim nota erat Aegidij indigẽtia, quem superiore solutione decem millia ducatorum de suo erogasse constabat. Quæ res cum Aegidio suam authoritatem minuere videretur, in hæc pacta descendit; vt milites apud Rodulphum Camerinatem in vigesimum diem deponerent Galeottum, haberentq; obsides pro eo Blascum Fernandum Vngarum Saxoferratum, Ioannem Albertũ, Albertatium, Ricasulum: quibus militibus, si citra præstitutum diem satisfactum esset, traderetur Galeottus Aegidio, sin aliter, redderetur ipsis, esserq; eorum in captiuum summum ius summaq; potestas. Ergo Aegidius omni cura in conquirendam pecuniam conuersa, à Perusinis octo millia ducatorũ mutuatus est, ab Eugubiensibus tria. Quæstorem præterea Florentiam properare iubet, & pecuniam sibi longo tempore debitam à Florentinis exigere. Ipse verò quidquid habuit vasorum aureorum, argenteorumq. & annulorum Albergotio Fabriensi viro id temporis valdè numoso oppignerauit, accepta pecunia quæ summæ deerat; quã militibus numerata Galeottus Eugubium, vbi Aegidius commorabatur, iussu eius deportatur, daturq; custodiæ.

CAP. VII.

Aegidij, & Malatestae colloquium.

TANTA clade fractus Malatesta, optimum factu esse statuit, ad Pontificis Aegidijq́. misericordiam confugere; & quorum erga vtrumq. summam esse gratiam, aut authoritatem intelligeret, horum maximè precibus ad componendam pacem vti. Ergo paucis interiectis diebus, Nicolaus Azaiolus, de quo supra mentionẽ fecimus, à Carolo Cæsare, & Cardinale Hostiẽsi Nuncius adest cum literis, quibus ab Aegidio magnopere contendunt, vti cum Malatestis, futuris in posterum Ecclesiæ tributarijs, fidissimisq; clientibus, fœdus tolerandis conditionibus feriret. Nec vellet antiquam, nobilissimamq; familiam, & sibi amicitia coniunctam funditus abolere. Nec grauaretur, si Malatesta ad ipsum venire vellet, tutam colloquij facere facultatem: fore eam rem sibi gratissimam, & à dignitate ipsius, commodoq́. rei Ecclesiasticæ minimè alienam. In quam sententiam cum multa Nicolaus addidisset, ab Aegidio impetrat, vti sua voluntate, liceat Malatestæ ad colloquiũ venire: qui postridie eius diei literis Nicolai accitus adest; & introductus ad Aegidiũ, ad eiusq́. pedes obuolutus crimen fatetur, ad ipsius clementiam confugere, quam nemo vnquam frustra implorasset, erratorum veniam, & pacem petere. Cuius sermone interpellato, Nicolaus hoc ait: A te Malatesta petit, clementissimè Imperator (in quo & Carolo Cæsari, & Cardinali Hostiensi nimium gratificaberis) vt ea Oppida, quæ in Flaminia obtinet, sibi liceat tua volũtate retinere: nec id quidẽ vt Domino, sed vt Pontificis, Ecclesiæq́. tributario clienti, reliqua omnia summi Pontificis tuæq́. potestati permittit. Quibus Aegidius respondit. De graui re non se, ni post maturam deliberationem, responsurum. Postero die cum rem ad concilium referens, quid Malatesta postularet, exposuisset, cæterorum huic congruere sententię: nullas conditiones pacis à Malatestis esse accipiendas, eis vè dicendas. Nam qui nuper tam superbè pacem renuissent, necessitate eos, non pœnitentia ad pacta descendere. Non esse ambigendum, tanta clade accepta fractos animis viribusq́. omninò suis rebus diffidere, vt

qui

qui minimè valeant bellum reparare. Vecordis esse aspiranti deesse fortunæ. Adhæc Tyrannorum fidem cum fortuna commutari: quippè quorum nihil intersit, quibus artibus dominentur. Ergo optimum esse, Malatestarum familiam ab Ecclesiasticis finibus exterminare. Ad quod ni occasio præsens prætermittatur, nihil negocij superesse. Hæc & pleraq; alia in hanc sententiam dictu satis speciosa iactabãtur: quæ tamen Aegidij animum haud satis explebant, multa, variaq; simul agitantem. Quippè ne Cæsaris animum offenderet, & Cardinalis Hostiẽsis amicitiam paruifacere videretur metuebat, si vterq; tanto studio, pacem fieri, ab ipso frustra contendissent. Præterea nunciatum erat Patauinos, Perusinos, & Mantuanos cum Malatestis amicitiam coniunxisse. Hùc accedebat numorum penuria, qui exhausto Pontificio ærario, ad ducendum bellum minus suppetebant. Quòd si Malatestæ æquè inopia laborarent, at certè difficile fore reputabat, expugnare Ariminum, Anconam, vrbes munitissimas, & congestis commeatibus abundantes: & quorũ Oppidanos Tyrannis studentes, cum ipsi Ecclesiasticæ factionis homines è proprijs sedibus expulissent, totis viribus, priuatisq; opibus restituros, non erat dubitabile: metuentes scilicet posse, ad ipsos simile malum recidere. Nec parum mouebat, quod cæteros Tyrannos, qui collatis cum Malatestis viribus, ad summam belli non parui erant momenti, horum opibus destitutos infirmos fore, certum erat. His igitur persuasus, simulq; nè tantis precibus, rem honestam denegare videretur, pacem cum Malatestis faciendã statuit: sed quoniã de ea re cõsulẽdus erat Pontifex, quamquam à se dissensurum non verebatur, duorum mensium, concedit inducias. Quarũ tertius agebatur dies, cum à Pontifice, non alienas à volũtate Aegidij, literas Petrus Episcopus Tirasonensis defert: quarum hoc fuit exemplum.

Pontificis ad Aegidium Epistola.

IN eam sumus inopiam redacti, adeoq; ærarium exhaustum est, vt minimè ducendo bello sufficiamus: Cum etiam, vt tamdiù suffecerimus, tuæ, magna ex parte, prudentiæ, atque industriæ ferimus acceptum: proinde bello Italico finem aliquando imponere censemus: Quod etiam si rebus tuis gestis comparatum,

breue

breue admodum possit videri, nobis tamen, qui summa inopia premimur longum est: sed nec finiendi deest occasio. Malatestæ omnibus precibus bellum à nobis deprecantur. Pacem cum his facito, quibus conditionibus, modo Ancona Vrbe cedat, nihil præscribimus. Tu quid rei Ecclesiasticæ expediat, quidq; à nostra dignitate non abhorreat, vt soles, dispicies. Galeottus, quem captiuum ducis, redimat censemus, libertatem, medietate stipendij militibus duplicati. Pace facta cum Malatestis, cætera tuæ virtuti, ac prudentiæ in expedito erunt. Ac cæteris quidem Tirannis, qui supplices pacem orauerint, æquiorē te præbeas licebit: Gentili Meliano, vt sit non inultæ perfidiæ, atq; inconstantiæ exemplum, nullas conditiones pacis, nisi vt finibus Ecclesiasticis omninò cedat, dicas. Finito bello, illa tibi proxima cura sit, vti Vrbibus, Oppidisq; viros, & prudentes, & probatæ fidei præficias: postremò, vt Arces, murosq; dirutos reficiendos cures. Hæc vbi feceris, ad nos venire properato, tua opera, atq; consilio indigentes.

His literis lectis, quæ modo pacem morabātur, pax his conditionibus facta est. Vt Malatestæ Ariminum, Fanum, Pisaurum, Forum sempronij, in decem duntaxat annos retinerent, singulisq; sena millia ducatorum Pontifici duabus pensionibus. octauò Kalen. Ianuarias, & tertio Kalen. Iulias, tribuerent. Reliqua omnia Oppida Flaminiæ, Piceni, Massæ, Trebariæ, Sanctæ Agathæ, quidquid deniq; præterea ditionis Ecclesiasticæ, occupassent, restituerent. Quod si qua Ciuitas earum in Ecclesiam interim rebellasset, Malatestæ centum equitum auxilio Ecclesiasticos tribus mensibus iuuare tenerentur, & ad præsens tres itidem menses eodem equitū numero auxiliarétur. Galeottus ad hæc, cum triginta millia ducatorum exoluisset, tum demum liber esset. Has conditiones pacis sic constitutas, & Sanctissimo iureiurando firmatas, vbi Episcopus Tirasenensis, & Albertacius Ricasulus ad Pontificem detulissent, non modo ipse ratas habuit, sed Aegidij consilium in pace facienda, nihilo se minoris, quam virtutem in bello gerendo facere, non semel in Concilio Cardinalium professus est.

CAP. VIII.

Firmum captum.

FINITO bello cum Malatestis, oppidisq; ab ipsis receptis, Aegidius optimum factu fore statuit, copias partiri: vt vno tempore pluribus Tyrannis, haud breui abiũctis interuallo, bellum inferretur, quos non putabat prælio dimicaturos, vt qui per se infirmiores essent, sed vrbibus contentos, muris se, & vallo à violentia tutaturos. Ergo cum res non vno impetu, sed agrorum populationibus, obsidioneq. gerenda videretur, copias in tres partes distribuit: vni Blascum Fernandum præfecit, & contra Gentilem Molianum mittit: alteram Alphonsum Toletanum in fines Cæsenatium inducere iubet, eosq; vastare, & vrbi infestum adesse; tertiæ Bonifacium Vrbeuetanum præesse placet. Et quia Summus Pontifex, qui inextinguibili odio in Ioannem Vicum ardebat, multis sæpè literis Aegidium commouerat, vti eum Corneto, cui ab ipso fuerat præfectus, expellendum curaret, Bonifacio imperat, Cornetum proficiscatur, & quidquid Pontifex iusserit in Ioannem Vicum, exequatur. Se verò his rebus, quas Ioanni Vico fide data cõcessisset, hominem expoliandi nequaquam authorem, quod sæpè testatus esset, futurum. At Blascus nulla interposita mora, in agrum Firmianum rapit agmen, quem cum decem continuis diebus populatus esset, dispositis machinis, cœpit magno impetu vrbem impugnare: cuius murum cum partim deiecisset, cæterum propugnatoribus nudasset, iubet milites, qua murus patebat, ingredi: & qua facilior videbatur ascensus, scalis conscendere. Illi nihil sibi reliqui ad celeritatem facientes, imperata faciunt: quos cum vidissent Oppidani, intra vrbem admissos, Ecclesiam vna voce sæpius conclamant. At præsidium nihilo segnius intra vrbem redintegrato prælio fortissimè repugnat, & in tertiam horam certamen trahit: sed tandem victi hostes, in arcem confugiunt: quam cum Blascus duodecimo iam die obsideret, Gentilis expers victoriæ, desperatoq. auxilio, cum ne fugæ quidèm locus esset, se suosq. dedit, & Blasci misericordiæ permittit. A quo non modo seruatus est incolumis, sed ipso deprecatore impunitatem ab Aegidio

dio impetrauit. Qui cum nunciata victoria, ac deditione Firmum peruenisset, vt erat singularis in deditiτios clementiæ, iussum modò finibus Ecclesiasticis excedere Gentilem, munusculis etiam, & viatico prosecutus est. Huius vrbis muros dirutos refici statim iubet Aegidius, arcemq. reparari, quæ non mediocriter tormentorum ictibus concussa fuerat. Cum statui Ciuitatis huius prospexisset, Blascum, qui imperata administraret, cum destinato præsidio reliquit, ipse vero Anconam ire contendit. Interea Alphonsus Toletanus fines Cosenates populatus, Sanctum Archangelum, & Sauignanum haud ignobilia Oppida receperat.

C A P. I X.

Rauenna venit in potestatem Aegidij.

PAVLO POST Aegidio ab exploratoribus, quos occultè per omnes Tyrannorum vrbes disposuérat, nunciatur, Bernardinum Poletanum, quem Rauennam obtinuisse, demonstrauimus: audita victoria de tantis Tyrannis, maximo metu trepidare, ac proinde posse facilè ad deditionem compelli. Ergo Patriarcham Aquilegiensem cum exercitu Rauennam proficisci iubet, portis vrbis insistere, ac omni ratione Tyrãno metum inijcere. Qui cum strenuè imperata administrasset, Tyrannus deditionem facere parat: qui hac dumtaxat excepta conditione, ne vrbe pelleretur, magnam vim auri in præsentia dare profitetur: & dum cæteri Tyranni pacarentur, centum quinquaginta equitibus Ecclesiasticos iuuare. Qua de re consultus Aegidius, conditiones accepit, non grauatè: quibus firmatis, Rauenna recepta est, & Ceruia, quæ eidem Tyranno subiacebat.

C A P. X.

Germanorum audacia repressa.

AT Franciscus Ordelaphius, & Ioãnes Manfredus, quorum hunc Fauentiæ, illum Foriliuij, & Cæsenæ Tyrannos esse, supra demõstrauimus, reliquũ bellum sibi potissimum impendere intelligentes, milites vndiq. omni studio conquirunt, & auxilia

sum-

summis precibus implorant. Itaq. societatem illam Germanorum (de qua supra mētionem fecimus) cum Duce Laudino magna mercede conducere nituntur: quod cum minus processisset, magno precio eos adducunt, vt Picenum incursionibus prædarentur: eo scilicet consilio, vt Ecclesiastici à Flaminia auerterentur, & ad Regem Pannoniæ, & ad Barnabouem, eiusq. fratrem, qui in principatu Mediolanensi, Ioanni Archiepiscopo inde mortuo, successerant, subsidia comprecatum mittunt. Quibus rebus cognitis, Aegidius Pontificem per literas de statu rei certiorem facit: hortaturq. vti primo quoq. tempore Regem Pannoniæ, & Principes Mediolanenses dimissis literis roget, obtesteturq., ne improbis Tyrannis, & Ecclesiæ, Christiq. hostibus præstent auxilium. Porrò ipse dispersas copias cogit, Alphonso Toletano cētum equitibus, & ducentis peditibus, cætero exercitui Blascum Fernādum præfecit, iubetq. in Aprucium accelerare, & Germanos, qui transitum in Picenum parabant itinere prohibere. Is, cum eò magnis itineribus contendisset, opportuno loco castrametatus, se Germanis opponit: qui cum, ne tunc quidem incœpto desistere, animos inducerent, sed vlterius progredi, coactis viribus pararent. Blascus prælio statim decernere, nisi, quod sine imperio Aegidij non licebat, ex vsu rei putabat. At Aegidius factus ab eo sui ex primorum exercitus consilij certior literis, consultusq. respondit. Abstineret prorsus à pugna, sed occupatis superioribus locis, Germanos sua præsentia deterreret, & factis pro re, & tempore incursionibus, longiùs vagari ne pateretur. Neq. enim cum his esse in ancipitem pugnam, nisi necessario descendendum, qui si superentur, victorem nullum, aut certè minimum emolumentum sit consecuturum, sin victores euaserint, maximam iacturam sint illaturi. At qui si Germanos deuicerimus, vlciscemur quidem flagitiosos homines: sed post cruentem victoriam, exercitu nostro (quod euenire necesse est) minuto, quæ Oppida? quos populos propterea Ecclesiæ, quo nomine bellum gerimus, recipiemus? Nam si ab ipsis victi essemus, timendum esset, ne sumptis ex infirmitate nostra, & spiritu, & viribus, iacentes Tyranni excitarentur, & longo labore parta, momēto temporis amitterentur. Se tamen supplementum missurum conscribit, vt aucto exercitu multitudinis terrore hostem auertat, aut si pugnare

re fuerit necesse, non sit victoria dubitabilis. Tunc euocari præsidia iubet, superioribus diebus per Oppida disposita: paucis admodum ad arcium custodiam relictis, quæ celerrimè ad Blascum peruenere: simulq. Legatos ad Germanos mittit, conquestum de fœdere violato, quod secum percussissent: quibus mandat, minas precibus addant, & omni ratione nitãtur, ab eo consilio deterrere. Interea Franciscus Ordelaphus arrepta occasione, quod videbat Flaminiam Ecclesiastico milite vacuam, cepit Ecclesiastica Oppida crebris incursionibus infestare. Quo intellecto Aegidius iubet Alphonsum Toletanum cum coacta vndecunq. manu Tyranni violentiam compescere: Malatestis scribit, pacta subsidia suppeditent: ad cuius imperatum Galeottus cum centum equitibus mittitur: qui cum ad Alphõsum peruenisset, alia Oppida circum vagari, & eis præsidio esse iubetur. Ipse verò Quilianum contendit, quippè cui Oppido maius periculum à Francisco Ordelaphio imminere constabat. At Franciscus despecta etiam tunc paucitate, non contentus incursionibus, cœpit Quilianum oppugnare; illi verò eruptione facta inopinantes adorti turbant, cædunt, & in fugam conijciunt. Frãciscus, cũ his, qui stragi superfuere, se in Forumliuij recepit.

CAP. XI.

Germani expulsi à finibus Ecclesiæ.

HAC parta victoria, manuq. non contemnenda coacta, Galeottus se, cum Alphõso Toletano coniunxit, & communi sententia placet Modianam, quod Oppidum Francisco subiacebat, oppugnare, cum à primoribus Montis Velij, Oppido id nomen est, conditio offertur Alphõso, si octingenti ducati sibi conferantur, Oppidum sese ipsi tradituros. Simul igitur & de oppugnando Modianam, & de emendo Monte Velio ad Aegidiũ referre, satius est visum. Qui respõdit nec esse tẽpus conterendum in oppugnatione Oppiduli, quod in Foroliuij posset expugnari, nec in venalis Oppidi emptionem pecuniã profundendam, quippè Oppida pecunia facilè parta, facilè pecunia amitti solere. Eã curã deponerẽt, & relicto Galeotto cũ parte confectæ manus ad præsidium partorũ Oppidorũ, Alphonsus cũ reliquis mili-

litibus ad Blascum properaret. Quod eo consilio fieri voluit Aegidius, quo supra euocasse præsidia diximus, cũ inter ipsum, & Germanos de conditionibus pacis parum conueniret. Nam societas, perditorum hominũ colluuie crescebat in dies, & Tyrannorum studijs efferebatur. Sed tandem aucto Ecclesiastico exercitu, in hæc pacta Aegidio petente descenderunt, vt ipse quinque millia ducatorum Germanis numeraret: illi verò citra duodecimum diem fines Ecclesiasticos, temperantes à maleficio excederent: nec ante sex menses cuipiam ex hostibus Ecclesiæ quacunque ratione auxilio essent: ac de fœdere non violando, depositis decem ducatorum millibus, adiuratusq. Comes Laudinus caueret. Quibus ita constitutis, Germani Flaminiam versus proficiscuntur, præcedente cum sexcentis equitibus Perucio Pepo, subsequenti Alphonso cum cætero Ecclesiastico exercitu, qui ipsos ab iniuria, & maleficio prohiberent, donec finibus Ecclesiasticis excessissent. Quo in itinere Comes Laudinus cum Alphonso colloquutus profitetur, si æqua offeratur conditio Ecclesiastica stipendia mereri. Quod cum esset Aegidio delatum, non censuit flagitioso, & notæ perfidiæ homini habere fidem.

CAP. XII.

Fauentia capitur.

EA cura Aegidius solutus, totum bellum in Ioannem Manfredum conuertit: & quia Blascus Fernandus Firmum redire, atq. ea loca tutari iussus fuerat, Alphonsus Episcopus cum exercitu ad oppugnandam Fauentiam mittitur. Ille verò, adiunctis sibi cum milite auxiliari Galeotto Malatesta, & Bernardino Poletano Fauentinum agrum populatus, Oppido infestus adest. At Ioannes Manfredus, qui nec animo defecerat, & numero militũ abundabat, indignum duxit, in prospectu Vrbis agros ab hoste se vidente agi ferriq., & Oppidum iam propè obsidione cingi: se verò, velut muris tantum fidentem, intra mœnia contineri. Ergo milites hortatus aciem educit, & Ecclesiasticis pugnæ potestatem facit. Alphonsus verò hostem extra mœnia conspicatus, paratum prælio decernere, vix oculis

 ha-

habita fide, suos & ipse hortatus, partarum victoriarum, & pristinæ ipsorum virtutis admonēs, in hostem fiducia plenus irruit: pugnatumq. est diù summa contentione, sed demùm hostes terga vertere, & se in Oppidum recepere. Quo in prælio non paucis Ecclesiasticis, pluribus ex hostibus desideratis, captus est inter cæteros vir quidam non obscuro loco natus, sed eius nomen non est traditum; cuius consilio maximè vti solitum esse Ioannem Manfredum constabat. Hunc ad se Aegidius, nunciata victoria, adduci iubet: nec hominis conueniendi cuipiam facultatem fieri. Eum verò, qui ipsum cæpisset, centum ducatis donari. Eo prælio fractus Ioannes Manfredus, ad Episcopum huiusmodi Legationem mittit. Si liceat sibi, saluis opibus priuatis, ab omni publico munere Fauentiæ abdicatum vitam ducere priuatam, Oppidum se Aegidio dediturum. Quam Legationem, cum ad Aegidium retulisset Episcopus, hoc ab eo responsum tulit. Qui talia retulissent, eos putare se, per speciem Legationis exploratum in castra venisse: Eadem enim Ioannem Manfredum ante illam victoriam frustrà contendisse. Proinde Legatos iuberet quàm primum castris excedere. Et si qui præterea venerint, ne pateretur diù commorari: interimq. suorum fidelissimum quemq. eorum lateri adhærere iuberet, qui occulta, & perniciosa colloquia fieri prohiberet. Ipse verò Fauentiam oppugnare pergeret. Legatis itaq. re infecta redeuntibus; Episcopus cœpit Fauentiam oppugnare. Cuius cum partem muri tormentorum ictibus dirutam conspexisset Ioannes Manfredus, & propè esse, vt Ecclesiastici subirent, quibus ipse cum paucis militibus resistere non poterat: Legationem mittit de se dedendo, & pacem his conditionibus impetrauit: vt ipse Fauentiam, & cætera Oppida, vicosq., & Castella ditionis Ecclesiasticæ, quæ ab ipso fuissent occupata statim Aegidio traderet: & intra duos menses proximos, compositis rebus suis, tota Manfredorum familia numquam reuersura, Fauentia, & eius finibus excederet. Interea obside filio dato, de excedendo intra præstitutum tempus, caueret: & ad hunc modum Fauentia in Aegidij potestatem peruenit.

C A P. XIII.

Gentilis Molianus capite plectitur.

INTEREA à Iordane Præfecto Vmbriæ, & à Bonifacio, quem contra Ioannem Vicum missum fuisse demonstrauimus, Aegidio litteræ afferuntur: vastato agro Cornetano, atq. obsesso Oppido, Ioannem Vicum paratum esse deditionem facere, nisi admodum iniquæ conditiones dentur: proinde quid agendum esset imperaret. Quibus Aegidius respondit, se verò illius belli inferendi nunquam authorem extitisse, quin dissuasorem potiùs, multò minùs igitur gerendi futurum. Proinde Pontificem consulerent, aut si longum videretur, quod illi gratum fore existimarent, id efficerent. Victo Ioanne Manfredo, & cum familia de Oppido eiecto, ne per occasionem ab officio discederet, proxima cura erat, Franciscum Ordelaphium debellare. His igitur rebus Ecclesiastico exercitu in Flaminia occupato, Gentilis Molianus cum Rogero filio, adiuncto sibi cum latronum cohorte Guarelino, latrone id temporis famosissimo crebris incursionibus, aut grassationibus potius per occasionem factis, cœpit Picenum infestare. Quo nuncio commotus Aegidius, partem copiarum contra eos mittit: à qua compræhensi, & ad Aegidium adducti, capite pœnas dedere: & sic tandem notissimus ille Tyrannus Gentilis Molianus, qui scelus sceleri addiderat, tanta perfidia, tantisq. flagitijs condigna morte miserrimè obijt. Dum hæc apud Aegidium geruntur: Alphonsus Toletanus, qui exercitum Foroliuij admouerat, cœpit vsq. ad portas incursiones facere: si posset Franciscum Ordelaphiũ, vt superioribus diebus Ioannem Manfredũ, ad pugnam elicere, qui se hactenus intra Oppidum continuerat. Ille verò, ne exemplo quidèm illius perterritus, pugnam detrectauit: & pugnatum est summa contentione: postremò victus Franciscus est, & in Forũliuij sese recepit, multis vtrinq. interfectis, captis nonnullis, inter quos Ioannes Lazarus ex Francisci Ordelafij intimis familiaribus capitur, & ad Aegidium defertur, Qui cum ab eo Aegidius sciscitaretur: quid consilij Franciscus cœpisset, quibus opibus fretus, cuiusuè auxilij spe molem belli sustinere

spe-

speraret; incertis responsis, nec sibi satis constantibus percontantem illudebat. Tandem, cum Aegidius tormenta minaciter intentaret respondit: omnem spem Francisci Ordelaphij positam esse in Principibus Mediolanensibus: qua si destitueretur, nihil esse, quod posset eius deditionem morari: quin, & magnam partem militum, quorum opera ad præsens vteretur, magis Ecclesiasticorum, qui exitu eos interclusissent, metu quàm officio continere. Quibus responsis congruere literæ, à nonnullis ciuibus Bononiensibus, rei Ecclesiasticæ studiosis, quibus nunciabatur Aegidio, appropinquare auxilia missa à Barnaboue Francisco Ordelaphio: quin & ipse Barnabo Aegidio scripserat deprecatus, vt se aduersus Franciscum Ordelaphium mitiorem gereret. His igitur malis Aegidius ratus occurrendum, ad Barnabouem huiusmodi litteras conscribit.

Aegidij ad Barnabouem Epistola.

AVDIO vos Francisci Ordelaphij, Ecclesiæ Christiq. hostis, quo cum bellum gerimus, Tyrannidem fouere: iamq. missa ipsi à vobis auxilia iter ingressa appropinquare. Et quidem non tantum mea causa molestè fero, quòd effectum iam auxilio diuino bellum, mihi ad alias res properanti diuturnius facere paratis: sed vestro etiam nomine non mediocriter moueor. Nam cum Luchini patris vestri, Ioãnisq. Archiepiscopi fratris eius sũma semper in Romanã Ecclesiam fides, summum studiũ stetisset: nec minor inter Archiepiscopum, meq. amicitia, multis vtrinq. firmata beneficijs intercessisset, putabam, sperabamq., vos illorum non minus virtutum, atq. amicitiarũ fore succesores, quam Principatus, fortunarumq. hereditatem adituros: tantò magis cum omnes opes vestras, & imperium, ac demum quidquid estis Pontificibus acceptum referre debeatis, si principia requiritis à memoria nostra non ita remota: quandoquidem Benedictus XII. principatum Mediolani Luchino patri, & Ioanni patruo vestro, nullo successionis iure debitum primus detulit, existimans eos, eorumq. posteros tanti beneficij memores summo semper studio erga Ecclesiam futuros, nec ea eum spes hactenus falsum habuit. Nam vt vetustiora taceamus, nuper Ioannes Archiepiscopus ineunti mihi bellum Italicum aduersus hostes Ecclesiæ magno opitulatus est auxilio: quem Mediolano transeun-

seuntem gratissimis, preciosisq. muneribus prosecutus fuerat. Atq. adeo post ipsius mortem, reputanti mihi fortunæ bellicæ vicissitudines, si quid detrimenti acceptum esset, id resarciendi, vel etiam augendi spes nihilominus in Principibus Mediolanensium reponebatur. Nunc verò, quòd tantum vos ab eorum moribus, & institutis desciscatis, vt ipsorum hostes pro hostibus habere sustineatis, magnopere doleo. Quid enim aliud his factis assequimini, nisi vt simul & maiorem vestrorum sententiam damnare, aut vestram inconstantiam turpiter profiteri, & Deum spernere videamini? Quorum altero insignem vobis inter homines infamiam paritis: altero diuinam iram concitatis, quæ solet inimicos suos nō leui iactura vlcisci. Vos igitur pro mutua beneuolentia, quæ nobis cum patre, patruoq. vestro coniunctissima fuit, hortor, & per Deum immortalem obtestor, turpes conatus reprimatis. Nec vnius Tyranni, eiusdemq. infirmissimi amicitiam, Pontificis de vobis meritis, ac nostræ necessitudini præponatis. Quæ si feceritis, gratissimo vtrūq. nostrum beneficio demerueritis, sin aliter, mementote hominum, ac Dei simul iram vobis esse extimescendam.

CAP. XIIII.

Cæsena & Forumliuij se dedunt Aegidio.

ALPHONSO quoq. Toletano scribit, laxaret Oppidum obsidione, vt militibus Francisci Ordelaphij, si decedere velent, facultas esset: & Ariminum versus agmen reduceret, ibiq. se iubet expectare. His literis dimissis, iussisq. nuncijs aduolare; Aegidius summam spem in celeritate ponens, si res accelerando, antequam auxilia conuenirent, confici posset, cum prætoria cohorte, & manu, quæ tumultuario delectu confici potuit, Ancona profectus, magnis itineribus Ariminum venit, vbi Alphonsum Toletanum cum exercitu obuium habuit: inde Fauentiam peruenit, & firmo præsidio Oppidum firmat, cui Episcopum præesse voluit. Ipse nihil moratus in agrum Cæsenatem rapit agmen, vt eo Oppido expugnato, quod minus firmo præsidio tenebatur, facilior esset Foriliuij expugnatio, socia Ciuitate amissa, & adiecta dubijs militum animis desperatione. Vastato igitur agro, & Oppido pluribus partibus simul

cœpto

IOANNIS GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS,

De rebus geſtis Aegidij Albornotij.

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

Aegidius in Italiam remittitur.

QVINTVMDECIMVM iam menſem Aegidius Auenione apud Pontificem morabatur, cum domeſticis cognatorum ſeditionibus euocatus, eaſq. ſedare cupiens profectionem in Hiſpaniam comparabat. Qui, quo tempore à Pontifice miſſionem efflagitabat, eo potiſſimum crebri rumores afferuntur, pleraſq Ciuitates Italiæ vehementer tumultuare, quibuſdam hominibus, nouis imperijs ſtudentibus alijs veteribus inhiantibus. Quibus rumoribus cum literæ, nuncijq; ab ſtudioſis rei Eccleſiaſticæ eadem nunciantibus conſentirent, cauſam huius mali perquirens Pontifex, ignauiam potiſſimum eſſe reperiebat Androini, qui parum adminiſtrandis publicis rebus idoneus eſſet, vnumq. eſſe Aegidium, cuius vel ſola præſentia, Tyrannorum violentia cohiberi, ac populorum inconſtantiam ſtabiliri nullo negotio poſſet: quippè quem Tyranni ſummoperè formidarent, Ciuitates diligerent, ſimul & vererentur. Cum igitur de mittendo Androino ſucceſſore Pontifex ad patres retuliſſet, vna fuit omnium ſententia, remittendum eſſe Aegidium, cuius prudentia, virtuſq. multis, maximiſq periculis ſibi æquè, atq. hoſtibus nota eſſet, & cuius harum rerum opinio ad continendos in officio populos ſatis eſſet per ſe potens: modò Aegidius more ſuo, nè grauaretur priuatis negotijs publicam vtilitatem anteferre. Porrò in alio deligendo inexpertæ, aut induſtriæ, aut ſtrenuitatis periculoſiſſimè in ea rerum

perturbatione peccari posse. At Aegidius, qui, ab officioso itinere comparata iam profectione abstrahi, iniquo animo ferebat, cum res suas gestas efferentibus gratias egisset, & sua ipse facta extenuasset, quidquid gessisset Dei auxilio acceptum referens, qui Tyrannis, hostibusq. Ecclesiæ impune esse non fuisset passus, multos esse ostendit sapientia, simulq. virtute præstantes, quibus summa eius expeditionis optimè, ac tutissimè deferri posset: se verò, si nullo magno negotio distineretur, tamen post tot laborum, discriminumq. cursum, hominem affecta ætate, velut militem veteranum eius muneris vacationem emeritum videri posse. Quanquam, cuiusmodi esset in Ecclesiam animi studijq., ne has quidem causas obstituras fuisse, quò minus id quod superesset ætatis bono publico, & Ecclesiasticæ dignitati impartiretur, si ipsius opera vtilis fore Pontifici patribusq. visa fuisset: non, si eosdem labores remeare, totiesq. cum hostibus iterum depugnare iuberetur. Tunc verò necessariò se in fratres, & cognatos officio euocari: qui cum magno, & pertinaci dissidio ad vulnera vsq. processissent, ipseq. solus tantis malis occurrere, ac mederi posse crederetur, non esse committendum, vt ea cura deposita, cognatos, ac fratres deseruisse videretur, qui ipsius aduentum magna cum expectatione operirentur. Proinde Pontificem patresq. etiam, atq. etiam deprecari, vt cum multi ex patribus essent, quibus plurium rerum vsum, & magnitudinem animi longè præsentiorem ad id munus obeundum concederet, paterentur, se in summa necessitate propinquis, ac fratribus suum officium impartiri: quod Ecclesiæ, cum licuisset sine insigni criminis nota, libentissimè præstitisset. At Summus Pontifex, qui in tantis difficultatibus, summam spem in Aegidio collocauerat, quanto ille constantiùs negotium recusabat, tanto ipse magis desiderio accendebatur, causasq. Aegidij potissimum mittendi inueniebat. Neq. enim modò præsentiam eius animi, fœlicitatemq. in certaminibus reputabat, sed meminerat etiam multò maiora bella consilio eius fuisse confecta, quam alter magnis viribus pugnando confecisset. Sed nec illud parum mouebat, reputare in quāta sæpè omnium rerum indigentia milites continuisset, sustinuissetq. gratia bella, tum commeatibus parcendo, tum de suo sine cunctatione suggerendo, tum demum iniecta sapienter spe animos

Vinc. in spec. hist. c. 31. in vita Vrb. V.

mili-

militum fouendo. His accedebat, quod ab omnibus iactabatur, Aegidij nomen Tyrannis esse formidolosum, & gratia summa in omnes Ciuitates Ecclesiasticas. Omni ergo ratione conatus in suam sententiam adducere, ostendit deniq., ac multis confirmat exemplis, si necessitas optionem dederit, cognatos potius, quam aut patriam, aut religionem esse deserendos. Porro Ecclesiam cũctorum piorum patriam esse, & religionem; aut certè patria multò cariorem esse debere: quæ si sacrilegis, & sceleratis hominibus per contemptũ agenda, ferendaq; permitteretur impune, non esse dubitandum, quin breui religio Christiana summum detrimentum esset acceptura. Atqui à sapiẽtibus illud Ciceronis laudari: Qui non defendit, aut obsistit, si potest iniuriæ, hunc tam esse in vitio, quã si parentes, aut amicos, aut patriam deserat. Quod si fratres, & cognati intestina discordia agitarentur, posse eam seditionem, & per literas, & per amicos principes viros sedari, eamq. curã sibi ipse deposcit, & suam se gratiam, & authoritatem ad rem conficiendam collaturum pollicetur. Tot rationibus, tantisq; precibus Aegidius, admodum alioquin exorabilis, & summi in Ecclesiam, Pontificemq. studij victus, prouinciam suscepit: & profectione comparata magnis itineribus in Italiam contendit. Cuius aduentu adeo omnes, qui rebus nouis studuerant, perterriti sunt, vt non iam de imperijs occupandis, sed magis de capitibus suis, proprijsq. fortunis retinendis solliciti essent. Admissus itaq. sine repugnantia in singula Ecclesiastica Oppida, sumpto supplicio de his, qui Tyrannidem affectarant, collaudatisq; Ciuitatibus, quod eorum conatibus obstitissent, omnium populorum animos in Ecclesiam magnopere confirmauit.

C A P. IX.

Fraticelli extincti.

HIS rebus gestis Aegidius, qui nullam Ecclesiæ iuuandæ occasionem prætermittebat, totum animum, omnesq; curas ad religionem conuertit: si quomodo abolere posset nefarium illud scelus, quod multum ea tempestate vocati Fraticelli inter facinorosos homines, & credulas fatuasq. mulierculas per

speciem religionis dissipauerant. Quandoquidem, mortuo miserrimè in vinculis Petro Colutio, quem à Ludouico Bauaro, in æmulationem Ioannis XXII. Pontificis Maximi, Antipapã Romæ creatum fuisse supra demonstrauimus, non defuere scelesti homines, qui Ioannem XXII. eiusq. successores, nec iure, nec sanctè Pontifices factos fuisse contenderent; & in contemptum religionis Christianæ flagitiosam quandam, simul & turpissimam sectam excogitarent. Nam conuenientibus in antris, locisq. abditis, quos in eam turpidinem allexerant, viris, fœminisq., qui inter ipsos sacerdotes habebantur, vt crimen honestate prætexeret, diuinas laudes Christiano more præcinebant; quibus in tempesta nocte peractis, sacerdos pro concione quædam præfatus ad confirmandos in nefario errore hominum animos, in eo maximè erat occupatus: Colendam esse ante omnia charitatem, quam esse omnium virtutum caput, sacræ literæ testarentur: Porrò potissimum hanc inter homines authore Deo conciliari posse, si Spiritu sancto inuocato bini, masculus, fœminaq. venereo complexu iungerentur. Cum ergo quam quisq. oculis prænotarat, extinctis luminibus vitiasset, tunc demum peracta sacra censebantur: quo compressu, si qua concepisset, deportari ad se partum sacerdotes iubebant, qui solemni more in loco sacrificijs dicato conuenientes, infantulum subiecto igne ad cineres vsq. comburebant, quos vrna exceptos, ceù rem sacram reponebant: cumq. erat aliquis collegio sacerdotum cooptandus, illis cineribus cum vino epotis initiabatur. Credo vt pœnitentiæ nullus locus relinqueretur, & quem religionis persuasio continere non posset, criminis saltem societas retineret. Quod si Pontificem eorum Maximum mori contigisset, vt omnis abesset inuidia, & res non humano, sed diuino consilio agi videretur, hic erat in demortuo alterius subrogandi statutus modus: Infantem illo flagitio conceptum ad locum sceleribus destinatum iussa mater haud inuita deportabat: & vbi vulgò astante, sacerdotes consederant, tamdiu illum per comprimentes manus in Orbem tradebant, donec miserrimus infans pernecaretur: & cuius in manibus animam exhalasset, is Pontifex Maximus diuino numine factus esse censebatur. Quò in loco admirari succurrit, quò procedat improbitas cordis humani, pudoris semel, atq. honesti fines progressa. Tantam

ne feritatem in mortales cecidisse, vt quemadmodum in homines sæuirent, non modò peccati, sed etiam intellectus expertes, excogitarent. Et si cæteros nullus humani generis amor tangebat, nulla humanitas à tanta sæuitia retardabat, non saltem matres, vel feras multò iam mitiores imitantes, visceribus suis pepercisse: quarum plerasq. non siccis tantum oculis, sed hilari etiam vultu, filiorum cruciatus, necesq. spectasse constat. His ergo, quæ non dubio multorum sermone afferebantur, commotus Aegidius, cupiensq. tanta infamia non modo Christianam religionem, sed genus etiam humanum vindicare, Neapolim cum exercitu proficiscitur: qua in regione potissimum ea pestis homines inuasisse nunciabatur. Sed & eo proficiscẽdi caussis, illa quoq. accesserat, quod multi viri Principes eius regni in Ioannam Reginam palam cõspirauerant: contra quos cum Regina à Pontifice auxilium implorasset, datum est Aegidio negotium, vti pacem inter ipsos faceret, gratiamq. reconciliaret. Quo cum peruenisset, precibus addendo minas facilè Principes in Reginæ sententiam traduxit, pacemq. firmauit. Tunc conquisitis vbiq. Fraticellis (sic enim sacerdotes illi nefarij vulgò appellabantur) eorumq. complicibus, factaq. de quibusdam quæstione, ac socijs proditis, magna turba comprehenditur virorum, mulierumq.: qui omnes ingenti rogo combusti tanti facinoris pœnas dedere, & presbyteros, qui parum flagitijs istorum obstitisse comperiebantur, dignitatibus, ac sacerdotijs eis abrogatis, muneribus, si quibus publicè fungebantur, se se cogebat abdicare.

CAP. III.

Ioannis Olegij ad Aegidium missa Legatio.

HIS rebus gestis, Aegidius, cum in Flaminiam iter cõuertisset, obuios habuit Legatos à Ioanne Olegio, Bononiæ id temporis imperitante. Qui cum initio huic Vrbi à Barnaboue fuisset Præfectus, quæsita paulòpost causa, Vicecomitis imperata spernere cœpit: ac Ciuitatem suo arbitratu, suoq. nomine non tam moderabatur, quàm diripiebat. Hic igitur bello à Barnaboue agitatus, ad Aegidium huiusmodi Legationem mittit,

Bononiam se cum magno ciuium consensu ipsius potestati permissurum; modò suis militibus superioris temporis mercedem numeraret: quæ summa satis magna erat: seq. vni cuipiam Piceni Ciuitati præficeret: quod se facere dicebat Barnabouis Tyrannidem pertæsum, & Bononiensis Ciuitatis misericordia tactum: quæ multa indigna, magnaq. detrimenta auaritia, atq. improbitate Barnabouis se inuito perferret: tum etiam adduci se religione, & studio, quo Ecclesiam prosequeretur, ad quam iure Bononiam pertinere non ignorare. Audita Legatione Aegidius, ne quid vel cupidè, vel iniustè fecisse videretur, non putauit quidquam iniussu Pontificis sibi esse conandum. Nam & si sciret, Bononiam esse iuris Ecclesiastici, tamen quo minus repeteretur, obstabat fœdus non pridem factum inter Clementem Sextum, & Ioannem Archiepiscopum, simul & Principem Mediolanēsem. Cum enim superioribus diebus Bononia ab Ecclesia ad hunc Ioānem defecisset, Clemens Sextus, qui tunc rerum potiebatur, misso in Italiam Oratore, Florentinos, & Mastinum Scalam in Mediolanensem concitauit. At mortuo Mastino, qui Vicecomitum Mediolanensium conatibus nimium obstabat, Ioannes, captata amicitia huius filij, qui patrem nomine tenus referebat Canis Grandis appellatus, omnes Gibilinæ factionis homines in Flaminia, & Hetruria cum eo ad suam amicitiam, societatemq. traduxit: ac misso Barnaboue ex fratre nepote Bononiam, qui cum magno præsidio Oppidanos in officio contineret, recipiendæ Vrbis Pontifici spem multum ademit. Ioannes verò, cum successu rerum Florentinos bello persequi perrexisset; ipsi, adiunctis sibi Senensibus, & Aretinis, Perusinisq., Vicecomitum tamen, eiusq. sociorum coactis opibus, & potentiæ minimè pares, externa auxilia in Italiam conuocabant. Quo cognito Pontifex Maximus, qui eius belli ineundi author extiterat, cum parum esset in rebus spei, atroxq. bellum imminere intelligeret, nisi malis serpentibus occurreretur, vt Italiæ quieti consuleret, Vicecomitibus Bononiam in duodecim annos ea lege permittit, vt illi annua tributa duodecim millia ducatorum Pontifici penderent. Sic facta est pax inter Florentinos, & Vicecomites, & vtriusq. partis socios. Hæc cum Aegidius animo repetijsset, collaudato Ioanne Olegio, pro ea pietate, cuius se in Ecclesiam esse profiteretur; nulla se;

respon-

respondit, mandata de rebus Bononiensibus à Pontifice accepisse: eam tamen Legationem se ad Pontificem primo quoq. tempore relaturũ, & quæ imperasset administraturum. His responsis redeuntes Legatos Aegidius, suo more, amplis muneribus prosequutus est: protinusq. Pontificẽ literis, nũcioq. de Ioãnis Olegij voluntate, & Ciuitatis Bononiẽsis, simulq. de immanitate, & auaritia Barnabouis certiorem facit, & quid fieri velit, vt se doceat, perquirit. Quod cum Pontifex ad Concilium retulisset, multum est sententijs inter Patres discrepatum. Quidam enim seruare fidem Vicecomitibus censebant, quibus Bononia in duodecim annos permissa esset: nec longum esse peractis iam octo, quatuor expectare: post quod tempus, sine cuiuspiam perfidiæ nota, & sine repugnantia ea Ciuitas ad Ecclesiam esset reditura. Cui sententiæ alij adijciebant, Vicecomitum potentiam adeo opibus, & clientelis increuisse, vt difficile videretur, traditum Oppidum posse retineri, in quod recipiendum, illos, omnes suas, amicorumq. vires collaturos, non esset dubitandum: his accedere, quod ærarium Ecclesiæ adeo superioribus bellis exhaustum esset, vt huic ducendo, quod diutinum fore videretur, suffecturum non esset. Sed potior apud Pontificem eorum fuit sententia, qui fœdus fœdifrago seruare non censuerunt. Porrò Vicecomites, præterquamquod primo contra ius fasq. alienam vrbem rapuissent, post inita pacta, in quæ Pontifex, magis necessitate, quam consilio descendisset: pactum tributum pendere intermisisse, ac idcircò fœdus eum violasse videri: quæ causæ si minus subessent, tamen Barnabouis Tyrannidem, non esse ferendam, qui Ciuitatem Bononiensem nullo æqui boniq. respectu quotidie compilaret. Nam qui putarent Oppidum non posse retineri, timidè eos id temporis Ecclesiasticas vires metiri, parumq. Aegidij, exercitus Ecclesiastici Imperatoris inuicti, virtutes intelligere, deq. eò nimium ingratè sentire, quem, contra præpotentes hostes, tot, ac tantis Oppidis ab ipso nuper expugnatis, non putarent Bononiam aduersus quamcunq. potentiam, cum fuisset admissus, tutaturum. Quod verò de numorum indigentia iactarent, posse id malum mutuata pecunia, vel oppigneratis alijs Oppidis, resarciri: nihil enim oportere inexpertum relinqui, vt Bononia, Flaminiæ opulentissima, nobilissimaq. Ciuitas reciperetur.

tur. Quæ recepta, non modo ad Imperij Ecclesiastici vires, sed multò etiam magis ad opinionem, qua maximè possent cæteræ Ciuitates contineri esset adiectura.

CAP. IV.

Bononia Aegidius exceptus.

CVM hæc itaq. sententia vicisset, Pontifex ad Aegidium scribit: si Ioannes Olegius Bononiam sibi tradere voluerit, ne recuset: cumq. eo, vt sibi ex vsu rei Ecclecasticæ visum fuerit, paciscatur. Stipendijs verò militaribus, quæ Ioannes Olegius pacisceretur, erogandis, & si quid Barnabos mouisset, conducendo nouo militi, quæuis Oppida oppignerandi potestatem tribuit. Quibus literis allatis, Aegidius ita pepigit cũ Ioanne Olegio, vt inuicem suæ potestati permittendæ Bononiæ; militibus Ioannis Olegij stipendia ipse persolueret, atq. illum Firmo præficeret. Omni ergo cura ad conquirendam pecuniam conuersa, opportunè accidit, vt eo potissimum tempore triginta ducatorum millia Aegidio ex suis vectigalibus, ab Hispania portarentur. Quibus numis, & quod potuit, oppignerato instrumento cõgerere; Ecclesiæ mutuatis; cum stipendia militaria numerasset, exercitus Ecclesiasticus duce Gometio Albornotio in vrbem admissus est. Hæc cum essent Barnaboui nunciata ægerrimo animo tulit: missaq. legatione, multa de iniuria in se ab Aegidio illata conquestus, Vrbem iure sibi debitam ex pactis à Clemente Sexto cum Ioanne Archiepiscopo patruo suo reddi postulat. Quæ nisi impetrasset, iam tunc graue bellum indicere. Quibus Aegidius respondit: Se verò nullam iniuriam in Barnabouem intulisse. Nam & se Pontificis imperata administrasse, & Pontificem suo iure imperare potuisse: si quidem cum multa ipsius crudeliter, atq. auarè facta in Ciuitatem Bononiensem commemorasset, quam ob rem imperium abrogandum ei videretur, perperam ait percussa fœdera Barnabouem allegare, quæ totiens ipse violasset, multifariam quidem, sed vel eo maximè, quod pacta tributa aliquot annis pendere intermisisset. Quare si iure agere vellet iudices eligerentur, iuris, ac legum periti, qui si iudicassent, Barnabo-

uem iniuriam accepisse, Bononiam ei se absq. mora redditurum: sin aliter, æquo animo contentus esset: nec putaret licere sibi aliena retinere; Pontificem sua repetere iniquum esse. Re igitur permissa honestorum virorum, illiusq. memoriæ iuris peritissimorum arbitrio, pronunciatum est, Barnabouem iure ab imperio Bononiensi fuisse submotum. Ac tunc demum Aegidius Bononiam inuisere constituit; quod ante hac facere, ad suæ iustitiæ opinionem non putarat interesse: ne si non expectato iudicio, Oppidum fuisset ingressus, adeo rebus Bononiensibus incumbere videretur, quasi iure vel iniuria imperium retinere statuisset. Appropinquanti cum Senatu totus fermè Populus Bononiensis, summo gaudio summaq. gratulatione obuiam procedit: à quibus adeo splendidè exceptus est, vt nihil ad summam magnificentiam ea Ciuitas reliqui fecerit. Cum ad ædem Petri deductus est, Gollinum Gallutium, Iacobum Ramponem, Gerardum Confortũ, Albertum Gallutium accinctos ensibus, solemni more, à Galeotto Malatesta, equites auratos esse iubet; ac demum magno cum Populi plausu ad Pontificias ædes deducitur.

CAP. V.

Fœneratores Bononia pulsi.

PERGRATVM fuit Aegidio officium sibi præstitũ à Bononiensibus, ex quorum ingẽti gaudio, & vultu, Tyrannorum improbitatem non fuit factu difficile agnoscere: de quorum administratione perquirens ita reperiebat, nullam ab his Tyrannicam immanitatem fuisse prætermissam. Nam præter ingentem pecuniam sæpè imperatam Ciuitati, singulorum etiam multa bona publicata, insidiarum, aut alterius criminis causis excogitatis; ad hæc nobilitate honestissimum quemq., & eos præcipuè, quorum virtutes Tyrannicæ libidini obstitutæ videbantur, in exilium missos: & nè quid huic Ciuitati malorum abesset ex contagione Tyrannica, morum etiam noxam non paruam traxisse: nec enim tantum lenonibus, scortis, latronibus, iuuentutis corruptoribus refertam esse, sed etiam iniquis fœneratoribus redundare. Tantorum ergò malorum iniquitate

tate laboranti Bononiæ, vt ſubueniret, non ſolum innatus æqui honeſtiq. amor, & miſeræ Ciuitatis lachrymæ Aegidium adduxerunt, ſed illud magnopere compulit, quòd iam tunc Collegium Scholaſticorum Hiſpanorũ in ea vrbe, ob florentiſſimum omnium diſciplinarum Gymnaſium, erigere cogitabat, quod eſſet ſui nominis inſigne monimentum: occaſionemq. arripiebat demerendi multis beneficijs populum Bononienſem: vt ſi quando id Collegium quapiam difficultate affectum eius patrocinium imploraſſet, ipſius in ſe meritorum memores, ab omni iniuria tutarentur. Omnes igitur, qui iniuria proſcripti, vel in exilium miſſi fuerant, iubet in patriam reuocari. Quorum fuiſſe accepimus Toniolum Paſchalem, Nerium Pilatum, Porinellum Suzolinum, Berturellum Lapum, Gulielmum Pilatum, Beltrandum Guandonem, Ramponem Magardum, Alexium Buellam, Scarabellum Donducium, Iacobellum Lampaſium, nobiles omnes, & de patria optimè meritos. Bona præterea publicata dominis in integrum præcipit reſtitui. Fœneratores, quicunq. ſoluendo, ruſticis etiam, aut vrbanis prædijs, diſtractis, exacta fœnera cogit plenè reſtituere, conſtituta exilij pœna, ſi quis in poſterum crimen repetiſſet. Sed quoniam inueterata iam poſſeſſione, aliena reddere plerią. grauiſſimè ferebant, quidam etiam in ſummam inopiã redigebantur, vt vtriſq. & creditoribus, & debitoribus, quoad fieri poſſet, ſatisfaceret, per ſummam liberalitatẽ magnum numerum pecuniarũ de ſuo largitus eſt. Edicitq. tandem vt, ſcortatores, ganeones, ſiccarij, & cæteri id genus homines cuncti Oppido è veſtigio cederent, capitis pœna conſtituta, ſi quis deinde repertus eſſet, cuius honeſtæ vitæ ratio non conſtaret.

CAP. VI.

Pars Reni Bononiam conducitur.

AD hunc modum reddita ſibi Bononia, receptaq. Aegidij beneficio priſtina dignitate, magno tamen bono carebat non ſolũ ad pulchritudinem, & ornamentum, ſed etiam ad quotidianos vſus neceſſario; nullo ſiquidem fluuio interlabente Bononiam, ſed ne præterfluente quidem propiùs paſſuum tri-

bus millibus, assiduo dispendio longius ab vrbe Oppidanos excedere ad conficiendum frumentum, necesse erat. Res non modo grauis, sed bellum gerentibus minimè tuta. Quo animaduerso Aegidius, vt Bononienses suo beneficio à tanto incommodo liberaret, vtq. vrbs honestior simul, & munitior redderetur, partem Reni, qui Bononiam à tertio lapide præter labitur, magno labore, magnisq. suis impensis per mediam vrbem deriuauit. Qui fluuius in plurimos magnosq. vsus Ciuitatis cessit: nam molæ aquariæ frequentes intra mœnia ædificatæ pistrinorum necessitatem, & longius excedendi molitionis caussa incommodum sustulerunt. Machinæ præterea constructæ sunt ad secandum mira celeritate materiam serra trusatili; quæ, aquæ vi sursum deorsumq. agitata, vna multorum hominum operas adæquaret. Quo nec minus vtile, & maiore etiam admiratione dignum est frequens Bononiæ machinamentum ad polienda concinandaq. textui fila serica, quo machinamento aquæ impulsu circumacta supra quattuor millia fusorum, interdum miro ordine, & incredibili artificio simul versantur. Quin ad salutem loci plurimum contulisse flumen indubitato experimento didicerunt Bononienses. Nullis enim fontium riuis vrbem discurrentibus, putealis tantum aquæ copia, & vsus erat: qua fluuiatilis tanto dulcior est, tantoq. salubrior, vt huic comparata putealis humano potui damnaretur à Medicis. Namq. merces onerarijs cymbis Ferrariā vsq. secundo flumine deportentur, reportenturq. aduersò, commune id & Bononiæ, & Ferrariæ emolumentum est.

C A P. VIII.

Picenum tentatum.

QVIBVS rebus occupatus Aegidius dum Bononiæ commoratur, Barnabos, apud quem iura, quatenus modo conatibus subscriberent, sancta erant, iniquo animo ferēs deijci se ab spe retinēdæ perpetuò opulentissimæ Ciuitatis, spreto arbitrorum iudicio, ad arma recurrit: & quā iure non poterat, bello repetere constituit. Sed quia Aegidio in ea commorante, difficile admodum reputabat vrbem expugnari, inito consilio An-

chinum Bongarbum cum exercitu in Picenum mittit: iussum Ciuitates Ecclesiasticas bello lacessere, vt hoc irritamento Aegidius à Bononia eliceretur. Anchinus celerius omni opinione in Picenum rapit agmen, à nullo temperās maleficio, ac tria Oppida Corialtum, Buscharetum, Montem nouum Oppidanis haud admodum repugnantibus prius suæ ditionis fecit, quam planè Aegidio de aduentu eius enunciari potuisset. Tantusq. terror inopinato bello Picentibus incussus est, vt vrbibus contenti vix satis ipsarum fiderent muris. Quamobrem Epistolas ad Aegidium dimittunt timoris, & sollicitudinis plenas, multa etiam vero periculo adijcientes, quæ rumoribus metus affinxerat. Quo nuncio Aegidius accepto, etsi Barnabouis consilium virum prudentissimum non lateret, tamen laborantibus Ciuitatibus subueniendum ratus, cum populum Bononiensem aduocata concione ad fidem, & officium longa oratione cohortatus esset, Gometium Albornotium Bononiæ firmo attributo præsidio, iubet præesse; ipse cum reliquo exercitu in Picenum eo consilio proficiscitur, vt si Barnabos (quod fore non dubitabat) Bononiensibus bellum intulisset, liberius commodiusq. posset suis atq. Oppidanis auxilium submittere. Magnis itaq. nocturnis, diurnisq. itineribus ad ea Oppida, quæ capta nunciabantur, peruenit: cuius aduentu Anchinus perterritus, vel quia sic fuerat ipsi à Barnaboue imperatum; dum Aegidius in recipiendis Oppidis, ne hostibus, quos bello persequi instituerat, perfugium essent, est occupatus, comparata fuga, silentio noctis aufugit. Aegidius verò Oppidis sine repugnantia receptis, in nonnullos Oppidanorum animaduertit, quos dedendi Oppida authores fuisse reperiebat.

CAP. VIII.

Bononia obsessa.

INTEREA Barnabos de abscessu Aegidij à Bononia certior per exploratores factus, cum satis magno exercitu, superioribus diebus comparato, in agrum Bononiensem peruenit. Qui, cum vicos aliquot, & Castella suæ ditionis fecisset, paucis post diebus, motibus Gallorũ euocatus, Mediolanum reuertitur,

titur, permiſſa huius belli ſumma Ioanni Bizaulo. Is ad Reni ripam locatis caſtris, quotidie portis Vrbis infeſtus obequitabat, dum Eccleſiaſtici numero militum inferiores ſe Vrbe continebant. Quibus rebus nunciatis, Aegidius Galeottum Malateſtam, & Petrum Farnenſem cum duobus equitum millibus, & quingentis peditibus, laboranti Ciuitati properè ſubſidio mittit. Qui ſecunda vigilia in Vrbem hoſtibus ignorantibus accepti, tantum roboris oppidanis præſidioq. addiderunt, vt ſtatim Gomecius de conferendis cum hoſte cominus ſignis, cogitauerit: prius tamen non alienum ratus, Bononienſium animos in fide oratione confirmare, & excitare ad pugnam, concionem ipſis in poſterum diem indicit. Quæ cum frequens conueniſſet, ipſe pro ſuggeſtu, cum multa & magna beneficia Aegidij in ipſos commemoraſſet; illudq. lõgè omnium maximum, quòd Bononienſem Ciuitatem à Tyrannica, & immani ſeruitute vindicaſſet, Tyrannorum crudelitatem, & inexplebilem auaritiam; quæ mala, non pridem tantò cum ſuo dolore, non ſemel experti eſſent; iubet ad memoriam reuocare: iniurias ſibi illatas, accepta incommoda perpendere. Quæ mala cum multa indignaq. fuiſſe demonſtraſſet, multò tamen grauiora impendere, ni viri fuerint, docet: nam qui nulla laceſſiti iniuria, ſed ſumma cum indulgentia in Vrbem accepti, ſua ſpontè, ac ſuoptè ingenio ſe tales præbuiſſent in eos, qui imperium ipſis nullo iure debitum detulerant, quid ab his ſperandum eſſe defectione, ac rebellione exaſperatis, deniq. multifariam irritatis, ſi Vrbem, qua exacti eſſent, vi & armis recepiſſent? an non eos hoſtili more Vrbem direpturos? & nobilitate è medio ſublata; plebem, ſi qua gladio ſuperfuiſſet, in mancipiorum formam redacturos? Porrò vinci vtcunq. miſerrimum eſſe, at non pugna, ſed obſidione ſuperari, multò eſſe turpius. Nam ſtrenuè pugnare virtutis eſſe, ſuperare fortunæ: at foſſa muriſq. hoſtem diſtinere, niſi longè paucioribus non eſſe virile. Se verò ſuperioribus diebus non ſine maximo ſuo dolore tuliſſe eam indignitatem, vt hoſtes per agros liberè, ac impunè populabundi vagarentur, ac Vrbi infeſti adeſſent: ipſe verò auxilia in dies expectans ſe intra muros contineret: quæ cum aduentaſſent, ac ſpem dediſſent, ſatis ſuperq. virium eſſe ad prælio decernendum: ſtatuiſſe ſe poſtero die acie dimicare: proinde ſe Bononienſes pro

 ſua

ſua ſalute, proq. ſua libertate ad pugnam compararent: ac poſtridie armati, & inſtructi, in forum accepto ſigno conuenirent: qui ſi ſuam fidem, ac virtutem præſtitiſſent, ſatis ſcire victoriam in expedito eſſe de hoſtibus: qui non tam ſuæ virtuti confiderent, quam ſperarent inter Bononienſes diſcordiam fore, quos cum viderint ſuæ libertatis memores, concordi acie pugnare paratos, inſciſſa ſpe animis defecturos.

CAP. IX.

Prælium ad pontem Reni.

QVA oratione erecti Bononienſes, indignatione ſimul, & ſpe accendente animos, diſcedunt. Poſtridiè omnes, qui arma ferre poterant, accepto ſigno in forum armati conueniunt: quorum parte ad Vrbis præſidium relicta; cæteri cum auxilijs Gomecium ſequuntur. Qui cum eò deduxiſſet agmen, vbi Renus ponte maiore committitur, ſeq. in mutuum dediſſet conſpectum; ad hunc modum aciem inſtruxit. Veteranos milites in fronte collocat. Ad vtrunq. cornu equites conſiſtere iubet, Læuum attribuit Blaſco Fernando; ipſe ſibi dextrum aſſumit, & leuis armaturæ milites in medio locat. Galeottus Malateſta, cuius potiſſimum conſilio Gometius vtebatur, cum Oppidanis ſubſiſtere iubetur; nec primo impetu inuadere, ſed laborantibus ſubuenire, aut feſſis ſuccedere. Equitatus partem iubet extra ordinem vagari, vt quid facerent molirenturuè, hoſtes ab editioribus locis ſpecularentur, & ſi quid opus eſſet facto, nõ turbato ordine inexpedito eſſent. Sed nec hoſtes detrectauere pugnam, cuius Dux erat, vt ſupra memorauimus, Franciſcus Eſtenſis. Qui veteranis ipſe quoq. in fronte pugnaciſſimum quemq. militem oppoſuit. Gometio, Vincentius Laudenſis: Garſiæ Fernando, Ludouicus Albenſis cum equitatu obijciuntur. Signo vtrinq. dato magnis animis concurritur. Initium certaminis equitum fuit. Læuum cornu hoſtium tantiſpèr Eccleſiaſticorum impetum tulit, donec Vincentius Laudenſis cũ pleriſq. alijs obtruncatur. Deinde ea parte acies inclinari cœpit. Gometius accepto vulnere non prius deſtitit è prælio, quã largius manante ſanguine, viribus deſtitui cœpit: tunc verò milites

lites hortatus, ne victoriam iam penè partam è manibus emitterent, pugna excessit: iusso Petro Farnesio in suum locum succedere. Cui & ipsi protinus vulnus illatum est. Hæc cum essent passim per aciem diuulgata, inclinata hostium acies spiritum recepisse visa est; maioreq. animo prælium redintegratur. Tum Fernandus, qui in læuo cornu strenuè pugnam ciebat, suos hortatus magno impetu in confertissimos hostes irruit, & à sua parte repulit ille quidem hostem, sed dum auidius Ludouicum Albensem insequitur, telis obrutus occiditur. Tunc Franciscus Estensis, fessis ac cedentibus suis integros summittit, contra quos Galeottus, haud amplius expectandum ratus, procedere iubet Bononienses. Qui magnis animis irruentes hostes in fugam vertunt: & Dux ipse Franciscus Estensis inter fugam, cum in Ecclesiasticos, qui vias obsederant, incidisset, viuus capitur. Quo in prælio cecidère ex hostibus septingenti, millecentum vulnerati sunt: capti nongenti quadraginta. Ex Ecclesiasticis circiter ducenti desyderati, atq. omnibus sepulturæ datæ: ex quibus Fernãdus Hispanus in æde Francisci conditur. Galeottus inter paucos vulnus accepit. In captiuos nihil est sæuitum; quinimò cunctis libertas, primoribus & arma reddita sunt. Huius belli præmium, cum Bononienses, qui diù Tyrannica seruitute pressi fuerant, libertatem esse statuissent, tanta victoriæ partæ lætitia animis eorum incessit, vt placuerit publico decreto diem, quo hostem superassent, posteritati celebrem fieri: statutumq. est id, quod etiam nunc perpetua celebritate vsurpatur, vt xij. Kalendas Iulias, magno proposito præmio, equorum pernicitate contendatur.

C A P. X.

Vrbani V. assumptio ad Pontificatum.

INTER hæc Aegidius longis laboribus, curisq. fatigatus, febre ardentissima implicatur. Quæ cum ægritudine animi ingrauesceret, Tyrannos non lætos modò fecit, sed plenos etiam spe, posse recipi, quæ industria, & strenuitate illius amiserant: cœptumq. est à nonnullis nouis rebus studere. Hoc vbi nunciatum est, Aegidius vix dum morbo explicitus, nec planè viri-

bus receptis, conſcenſo equo in conſpectum ſuorum venit. Quo nuncio Tyrannorum motus facilè ſupprimitur,& ipſe, paucis poſt diebus vigori redditus pleraſq. Ciuitates obiuit, vt animos ſua præſentia atq. verbis in fide confirmaret. Per id tempus de Pontificis obitu nuncius affertur: ſimulq. multorũ amicorum literæ redditæ ſunt, Aegidium ad Comitia Pontificalia reuocantium. Tanta enim erat Aegidij apud omnes cunctarum virtutum opinio, vt pleriſq. omnibus viſum fuerit haud dubitabile, eum, ſi Auenione adeſſet, fore candidatorum maximè gratioſum. Quibus ipſe in hunc maximè modum reſpondit. Se verò illorum beneuolentiæ ingentes gratias habere. Cæterum ſi tunc temporis, relicta Italia, Auenionem ire pergat, pleraq. Oppida, ſcelere, & inconſtantia Tyrannorum, magnum diſcrimen aditura. At qui non eſſe tanti ſe Pontificatu maximo, qui meliùs fortaſſe, iuſtiuſq. ad aliũ deferretur augeri, vt quæ longo tempore, multoq. & labore, & ſanguine parta, ſua potiſſimum præſentia retinerentur, diſcedendo hoſtibus tradere videretur, qui huiuſmodi occaſionibus imminerent. Darent modo ipſi operã, vt ſummo viro, & omnium maximè digno ſumma dignitas deferretur: ſe Eccleſiaſticæ Reipublicæ ſuum officium præſtiturum. Delatus itaq. fuit Pontificatus Guilielmo Chriſauro, qui, mutato de more vocabulo, Vrbanus eſt dictus, huius nominis quintus, vir ſummæ virtutis, & integritatis. Qui accepto imperio ſtatim ad Aegidium literas mittit laudis, & adhortationis plenas, ac multis verbis ſuo, & Eccleſiæ nomine gratias agens, iubet ſe expectare, cupientem, parantemq. Italiam, quod iam ipſius beneficio Pontificibus liceret, inuiſere; & Romam ſedem antiquam repetere. Quo magis miror, quoſdam memoriæ tradidiſſe, ab hoc Pontifice Aegidium in Italiam fuiſſe miſſum: ſed & in quibuſdam alijs, parum his rationem illorum temporum fuiſſe exploratam, indubitato teſtimonio deprehendimus, quippè multis Breuibus literis à Pontificibus ad Aegidium miſſis, quas ipſi perlegimus. Sed narratio redeat eò vnde digreſſi ſumus.

CAP. XI.

Prælium Bononienſe ſecundum.

INTEREA Barnabos Vicecomes, acceptam nuper ad Bononiam cladem, ægerrimo ferens animo, & tantæ Vrbis recipiendæ deſiderio flagrantior effectus; bellum omni ope reparare nuntiatur. Quare Aegidius Franciſci Eſtenſis amicitiam, & quarundam Ciuitatum ſocietatem occupare, in rem fore ſtatuens, Lupo de Luna auunculo hanc Prouinciam delegauit. Cuius induſtria, operaq́. effectum eſt, vt cum hoc Principe viro, & cum Patauinis, Veronenſibus, Florentinis, amicitia, & ſocietas iniretur. Sollicitato Franciſco Eſtenſi eo præmio, vt in decēnium Nonantulæ, & Bozano, agri Bononienſis Oppidis, ſuo iure dominaretur. A quibus miſſis auxilijs, par hoſtium copijs exercitus comparatur. Huic Lupus de Luna præficitur. Qui, cum aduentare Barnabouem exploratores retuliſſent, in occurſum ducit agmen: & ad Oppidũ, cui nomen eſt Salarolo, qua hoſtibus iter erat, caſtrametatur. Barnabos haud prælium detractaturus, caſtra caſtris opponit. Sed quia, interfluente amne, ne incurſiones quidem faciendi facultas erat, aliquantiſpèr prælio abſtinuerunt: vtriq́. tamen in alteros irruendi occaſionem expectantes, vt, ſi fortè hoſtes vado traijcere cœpiſſent, diuiſos, & impeditos adorirentur. Hac cunctatione paucis traiectis diebus, ſpeculatores referunt, impedimenta caſtris hoſtium egreſſa longo agmine retrocedere. Quod factum, cum timentium hoſtium, fugamq́. parantium indicium ab Eccleſiaſticis interpretatum eſſet; placet Lupo amnem, quanta maxima poſſet celeritate, ponte committi. Quò ſine periculo traiectis copijs, cœpit hoſtes prælio laceſſere: caſtra oppugnaturus ſi ſe intra continuiſſent. Illi verò, & ſi timentibus quod audierant Eccleſiaſticum exercitum multum inualuiſſe, illud quoq́. timorem adiecerat, quod tanta fiducia flumen traieciſſent, prælio tamen decernere cunctis conſilijs anteponũt: quippè cum fuga non modò turpis, ſed inſtantibus hoſtibus plena periculi videretur, ac vt caſtris contenti, foſſa valloq́. obiectis, bellum traherent, præmiſſis impedimentis, ac commeatibus erepta facul-

ras esset. Eductis ergo copijs prælium committitur: sed non diù Ecclesiasticorum impetum ferentes hostes in fugam vertuntur: quos illi insecuti magnam stragem edidere. Multos beneficio noctis interuenientis fuga subtraxit. Ex Ecclesiasticis pauci vulnerati sunt: interfectus vnus tantum, sed qui pro multis fuit, Garsias Albornotius Aegidij nepos ex fratre, vir manu forti, promptoq. animo, & qui multa suæ virtutis iam ante præbuerat documenta, & tunc cum in confertissimos hostes irruisset, non antè spiritum emisit, quam multos ex his, qui promptiùs resistebant trucidasset. Tam præstanti animo commilitonem in flore iuuentæ sublatum, non sine magno dolore tulit totus exercitus. Illo quoq. adijciente molestiam, quod non ambigebatur, patruo, qui ipsum, cum ob generis propinquitatem, tum ob eximias virtutes loco filij amabat, grauissimũ nuncium futurum. Et profectò constat Aegidium nihil vnquam grauius ea morte tulisse. Siquidem, cum perempto superiore prælio Blasco Fernando, quem summoperè diligebat, maximam ac penè vnicam posteritatis spem in hoc summæ indolis adolescente collocasset; non poterat non ægro animo ferre, hac se quoq. spe iniquitate fortunæ fuisse defraudatum, & in hoc ictu fortunæ, illud quoq. vulnus recrudescebat. Hæc vbi sunt ad Pontificem delata, casum amici miseratus, huiusmodi quoq. literis eum consolari officij duxit.

Pontificis ad Aegidium Epistola.

VICTVM tuis auspicijs, tuorumq. virtute, ac industria, fugatumq., magna accepta clade, cum exercitu suo Barnabouem, non sine magna voluptate accepimus, & tuorum in Ecclesiam meritorum perpetuam seriem non ingrato animo recoluimus. Verumenimuerò illud nobis fuit permolestum, ac victoriæ lætitiam quodammodo suppressit, quod simul intelleximus Garsiam Albornotium fortissimum adolescentem nepotem tuum eo prælio concidisse. Cuius mortem te ægro animo ferre non miramur. Summa enim virtus cum florente iuuentute extincta affectis animis meritò miseranda videtur. Sed te fortissimum, sapientissimumq. virum minimè decet dolori succumbere, quo accepta damna gliscere solent, non resarciri. Adde, quòd in hoc casu multa sunt, nec ea mediocria so-

latia, quæ meritò possint omnem molestiam abolere. Primum, quòd pro Ecclesia, quæ nobis, idest Christianis, patria antiquior esse debet, fortissimè dimicans, & vt audio, egregiè vultus occubuit. Deinde, quòd victor suo sanguine victoriam suis peperisse, videri potest. Qui, vt vnus omnium trucidatus est, ita omnium maximè hostem propulisse constanti voce nunciatur. Postremò, quòd honestissimam vitam summæ spei plenam, quam nulla deformi nota coinquinauerat, pulcherrima morte, velut firmissimo quodam sigillo, conclusit, obsignauitq́. Sunt enim vt rerum, ita morum quoq; vicissitudines, ac interdum qui optimè vixerit, vno vitio totam obfuscat, dehonestatq́; vitam. Prorsus, vt qui vitam cum laude clausere, ij soli valent sine futuri suspicione laudari.

CAP. XII.

Constitutiones Aegidianæ conditæ.

DVOBVS prælijs fractum Barnabouem, facilè ad pacem adduci posse Pontifex ratus, Androinum iam Cardinalem factum ad ipsum, tunc quoq; bellum reparantem, Legatum mittit. A quo paruo negotio persuasus est, vt iure cederet Vrbis Bononiæ, quod se habere iactabat. Hac ab ipso excepta conditione, vt Legatione Bononiensi se Aegidius abdicaret, scilicet ingratam rem huic se facturum arbitratus, si quam Ciuitatem impensè amare, & multis beneficijs demeruisse constaret, ea se authore cogeretur excedere. Quod cum esset Aegidio non sine præfatione denunciatum, hoc adiecto, dare id quoq; Ecclesiæ, ne amatæ Ciuitatis grauatè deponeret administrationem, sibi verò respondit, minimè id fore molestum. Quòd si aliqua sua merita in eam Ciuitatem extarent, hoc quoq; fieri cumulatiora velle, vt pro ipsius libertate, ac pace, nihil ferret ægro animo. Et ad Gometium Albornotium Præfectum Bononiæ conscribit, vt tradita successori Vrbe, ad se quamprimum veniret. Quem proficisci parantem, Ciuitas non immemor beneficiorum ab ipso acceptorum, communi cõsilio pulchro simul, & pretioso munere prosecuta est, quod esset grati erga ipsum animi testimonium. Hoc corona fuit gemmis in orbem ambientibus frequens, imposita galeæ serico intectæ: in cuius cono crista erat: à qua ima-

guncula argentea prominebat similis angelo, dextra gladium, sinistra aureum pomum tenenti, velut testata Bononia libertatem, facultates, ac demum pretiosissima quæq. bona reddita sibi fuisse gladio, ac virtute Gometij. Quò potissimum ministro Aegidius res Bononienses pace, belloq. administrauerat. Tam gratum fuit Gometio Bononiensium donum, vt eius imagine insignia sua perpetuò decorari gloriosum duxerit, qualia modò visuntur Bononiæ in ædibus Collegij Hispanorũ auspicijs Aegidij conditi, in lapide incisa supra valuas, quæ introeuntibus secundo loco obijciuntur. Interea Aegidius, qui Italiæ prospiciendi omnifarias occasiones captabat, quod à curis bellicis dabatur ocij, id omne in conseruandam, augendamq. pacem conferebat. Itaq. vt Ciuitates, quas à Tyrannis iniuria asseruerat, bonis etiam legibus, ac moribus formaret, sumpta à Pontificibus authoritate (neq. enim paucorum dierum id opus fuit) leges condidit, quæ Constitutiones Aegidianæ appellantur, tanta sapientia, vt cum magno Populorum consensu receptæ, parem Pontificijs, & Canonicis institutis vim, & authoritatem vsq. in hodiernum diem obtinuerint.

CAP. XIII.

Britanni, & Panonnij Aquilam tentant.

HIS rebus gestis, finis iam bello Italico impositus esse videri poterat, cum à Tyrannis nihil moueretur. Ecce nuntius affertur latronum exercitum, quem Ambrosius quidam Vicecomes ductabat, Flaminiam, & finitima loca populari, depredariq., à quibus Ecclesiasticis Oppidis non mediocre periculum, atq. damnum immineret. His malis, vt occurreret Aegidius magnis itineribus ea versùs loca contendit, quæ latrocinijs infestabantur, & se cùm Gometio, quem obuium habuit coniuxit. Hoc vbi Ambrosio allatum est, à finibus Ecclesiasticis agmen abduxit. Qui nuncius, non tam gratus Aegidio fuit, quàm ille molestus, alterum exercitum longè maiorem, qui sub Florentinis meruerat pari furore prædabundum circa agrum Camerinatem debaccari. Britanni erant isti, & Pannonij, mixta perditorum hominum Italorum turba: quibus vel per

se satis potentibus, Ambrosium, quem scilicet suarum virium pœnitebat velle suam legionem aggregare, rumor afferebatur. Huic pesti omni ope occurrere Aegidius ante omnia statuit. Quippè non erat dubitabile, eos pro sanis nihil esse facturos, & à nullo maleficio, modò vires suppeterent, esse temperaturos. In rem itaq. fore ratus, ad hos Legatos mittit, qui magnis pollicitationibus, ac iusta mercede conducendos curarent: sed frustrà auidos prædæ animos ad sanitatem reuocare tentauit, qui obuia queq. populati per Camerinatem agrum, Fulginatemq., superatis montibus, fines Montis Regalis pertinuerunt. Hic Legati iterum ab Aegidio missi, qui nihil voluit intentatum relinqui, agmen consecuti, & si maioribus præmijs, maioribusq. pollicitationibus negotium tentassent, re tamen infecta redierunt. At illi ad Aquilam, Oppido id nomen est, Castra posuere, & ingenti abacta præda, cœperunt frustra Oppidum impugnare. Nam præsidium paucis ante diebus ab Aegidio missum, tam promptè cum Oppidanis restitit, vt non mediocre damnum fuerit ab hostibus acceptum.

CAP. XIV.

Britanni, & Pannonij Italia pulsi.

TVNC Aegidius, qui omnia prius experiri, quam armis rem gerere constituerat; cum intellexisset magnam gratiam Gometio cum plerisq. Britanorum intercedere, in eadem militia superioribus annis conciliatam; ipsi imperat eos adeat, coneturq. omni ratione adducere in partes Ecclesiæ, ac Ioannæ Neapolitanorum Reginæ, quæ suorum inconstantiam verita, firmo præsidio regnum tutari statuerat; ad continendos in officio Principes, quorum conatus paulò ante repressos fuisse ab Aegidio commemorauimus. Ille verò cum in castra peruenisset, amicos agnoscit omnes ferè, qui ordines ducebant, vicissimq. agnoscitur ab ipsis: ac post multa dicta, factaq., vt solet, amicè, priuatim singulis, quorum summam esse inter ipsos authoritatem intellexerat, quid venisset, exposuit, suasit, precatus est. Quos demum cum persuasos intelligit, Concilium poscit. Quod cum frequens conuenisset, quæ priuatim singulis

dixerat, publicè vniuersis elocutus, facilè in sententia animos eorum confirmauit. Ad summam pax & societas his conditionibus conuenit. Vt Aegidio, Reginæq. sex menses hæ copiæ auxilio essent, atq. imperata facerent: acciperentq. pro mercede ducatorum centum quinquaginta millia duabus solutionibus. Quod vbi Aegidius resciuit Gometio imperat, vti primo quoq. tempore agmen illud cæteris copijs coniungeret, & ad Vrbem veterem promoueret, & Anichinum, Ambrosiumq., qui paribus copijs coniunctis, eum tractum latrocinijs infestabant, & nonnullis Oppidis expugnatis, quosdam Tyrannos patria exules se secutos spe vana erigebant, bello persequeretur. Ille nihil moratus ad ea loca perduxit agmen, vbi statiua hostes habebant: iubetq. protinus suos hostilia castra obequitare eo consilio, vt nisi possent hostes ad pugnam elicere, castra oppugnare adoriretur. Tunc verò Anichinus suas vires æqua æstimatione metitus, nihilq. temerè agendum ratus, communi consilio, Legationem de pace mittit: quæ his conditionibus data est: vt oppida Ecclesiastica, quæ occuparat statim Aegidio redderet: vtq. se, copiasq. suas iureiurando obstringeret, ne intra triennium auxilium hostibus, aut Pontificis, aut Neapolitanorum Reginæ præstarent: nevè horum clientibus, quoquo modo iniuriam inferrent. Tunc verò iusta mercede his ipsis auxilio futuri Gometium ducem sequerentur. Inuicem ipsis, qui summa inopia laborabant, ne depredari cogerentur, pecuniarum certa summa pacta est. Sed hac paucis post diebus numerata, Britannorum, ac Pannoniorum animos suspitio incessit, ne hęc solutio, suam, cuius tempus instabat moraretur: itaq. non expectato die, amicitiæ fideiq. obliti, temerarium simul & scelestum consilium inire cœperunt, vt Gometium in custodiam conijcerent, tandiuq. coercerent, donec pactum stipendium sibi numeraretur. Quod vbi est Gometio enuntiatum per quendam è Britannis, arcta, & veteri amicitia ipsi coniunctum, multis ipsorum, dictis factisq. nuntio consentientibus, indubitata initi consilij signa conspicatus per speciem commeatibus, qui parcè suppetebant, prospiciendi in Vrbemueterem sese recepit, vt præsentem Barbarorum feritatem vitaret: quem sui admoniti eius consilij subsecuti sunt. Hoc cognito Barbari se deceptos arbitrati tanto furore correpti sunt, vt cœperint non

modò

modò vndiq. prædas agere, sed agrum vrbeuetanum & finitima loca igne, ferroq. vastare. Tantam immanitatem non ferens Gometius, coactis vndiq. auxilijs, ipsis quoq. Anichino, Ambrosioq. accitis, parem Barbaris exercitum comparauit: atq. eos persequi contendit. Qui accepto nuntio in agrum Perusinum diuerterant, ibiq. castra munierant. Quò cum ventum est, Ecclesiastici castris adequitando, hostes ad pugnam prouocabant. Illi cum diù cunctantes, quod numero iam non modò Ecclesiasticos superiores effectos cognouerant, se intra castra continuissent, cœptumq. esset fame laborare, silentio noctis castris elabuntur. Hoc vbi est Gometio ab exploratoribus renunciatum, ipse cum equitatu prægressus, vt fugientes moraretur, cæterum agmen summa celeritate subsequi iubet: nec longè progressos assecuti, à nouissimo agmine lacessunt. Illi verò, multis suorum amissis, continenti fuga in quoddam agri Perusini Castellum se recipiunt, frumento, cæterisq. commeatibus adeò vacuum, vt obsessi vix biduò potuerint famem tolerare. Tandem rebus desperatis, permiserunt se Gometio. Qui, sumpto capitali supplicio de his, qui caput, authoresq. tantorum malorum extiterant, vt essent latrocinij, ac perfidiæ non inultæ documentum, cæteros, accepta fide se primo quoq. tempore finibus Italicis sine iniuria excessuros, impunè abire permittit.

CAP. XV. ET VLT.

Aegidij obitus.

HIS ita debellatis nihil superesse videbatur, quod posset otium pacemq. sociorum, & clientum Ecclesiæ sollicitare, præter Perusinos, qui quorundam ex primoribus impulsu, rebus nouis studebant: iamq. Assisium ditionis suæ fecerant. Horum igitur, vt motus inhiberet Aegidius, Præfecto Blasco nepote, qui Piceni, & Flaminiæ curam gereret, in Vmbriam proficiscitur. Et vbi Assisium peruenit, Perusinorum eiecto præsidio, Ciuitatem suæ reddidit libertati. In qua, æde Francisci restaurata, sacellum intus iussit ædificari: & in eo monimentum, quo mortuus conderetur, extrui. Tantisq. beneficijs Monacho-

rum

rum Collegium prosecutus e∫t, vt ∫e ip∫i ∫ancti∫∫imo ∫tatuto con∫trinxerint, ∫ingulis men∫ibus, quarta & vige∫imaquaq. die, eius animæ iu∫ta ∫e in perpetuum celebraturos: quod officium pari de cau∫a Bononiæ, anniuer∫ario ∫acro præ∫tant eidem in æde Ioannis in Monte xxv. Augu∫ti religio∫i Monachi, qui Augu∫tini regulam profitentur. Sed dum A∫∫i∫ij Aegidius commoratur, cupidò ince∫∫i∫∫e animum fertur corporis ∫ancti∫∫imi Franci∫ci vi∫endi: quod cum venerabundus con∫pexi∫∫et, & impre∫∫a Chri∫ti vulnera nota∫∫et, exclama∫∫e dicitur, vel ∫olum Franci∫cum ad confirmandam Chri∫ti religionem ∫atis fui∫∫e. Po∫t hæc Peru∫ium peruenit, acceptu∫q. in Vrbem, cum authores malorum partim capitali ∫upplicio mulcta∫∫et, partim in exilium mi∫i∫∫et, cæteris collaudatis, ac liberali oratione confirmatis, Viterbium peruenit. Tunc verò, cum vniuer∫am Italiam ∫ua opera pacatam con∫idera∫∫et: nullumq., nec à Tyrannis, nec à latronibus periculum imminere, intelligeret: Gometium ad Pontificem cum quatuor nauibus profici∫ci iubet: & quo in ∫tatu Italia e∫∫et, nunciare: omnia tranquilla pace frui. Si vellet Romam, quod ante ∫ignificauerat, inui∫ere, tuto, ∫ecureq. iam inde licere. Grati∫∫imum ∫ibi fui∫∫e nuncium, aduentumq. Gometij, Pontifex non verbis tantum, quibus Aegidij virtuti, ac indu∫triæ gratias egit: ∫ed multis etiam Beneficijs declarauit. Siquidem inter cætera ip∫i Gometio, E∫culi, quod Oppidum e∫t in Piceno, ius & vectigalia in decennium tribuit. Fratres Aegidij, literis & nuncio ab Hi∫pania iubet accer∫iri, non alijs profe∫∫us velle ∫e Præfectis, ac admini∫tratoribus, quàm his Italiam tueri, ac gubernare. ∫tatimq. di∫ce∫∫u comparato, in Italiam profici∫citur. Cum ad Viterbium ventum e∫t, vbi Aegidius eius aduentum expectabat, pauli∫per hic commoratus, quindecim annorum admini∫trationis, & vectigalium rationem, quorundam inuidia, & impul∫u repo∫centi Pontifici, claues Vrbium, arciumq. à ∫e receptarum vix capiente curru, Aegidius pro ratione obtuli∫∫e fertur. Cui Pontifex, admiratus eius animi magnitudinem, ac con∫tantiam: Et herclè, inquit, Aegidi, tam ami∫∫am rem Eccle∫ia∫ticam haud magno impendio nobis receptam e∫∫e fatemur, & tuæ parcitati gratias habemus. Paucis po∫t diebus Aegidius ad Vrbem Romam Pontificem comitatus, longi muneris vacatione impetrata, Viterbium redijt:

dijt: vbi mortalitatis memor, ac velut instantem mortem animo præsagiens, posteritatiq. consulens, testamentum rarissimi exempli, sanctissimè, ac religiosissimè condidit: & conuocatis amicis, Collegij in Vrbe Bononia Hispanis condendi, de quo mox separatim dicemus, pręcipuam curam delegauit: & tribus mensibus quàm Viterbium redierat exactis, vitam cum morte commutauit, Anno gratiæ Millesimo Trecentesimo Sexagesimo quarto, tertio Kal. Octob. Tanti viri mortem Pontifex tam acerbè tulit, vt accepto nuncio continuum biduum nihil aliud, quam mœrori indulserit: nec sui conueniendi copiam cuiquam fecerit. Corpus eius, vt ipse iusserat, Assissium elatum, & in æde Francisci depositum est. Inde Toletum, vbi modo ossa eius iacent, paruulo admodum impendio humeris deportatum est. Nam Summus Pontifex hoc tribuit eius meritis, vt quicumq. lecticam quantulocumq. spatio supportaret, peccatorum remissionem perinde consequeretur, ac si Anno Iubilei Apostolorum Petri, & Pauli ædem inuisisset. Quod officium Aegidio, cum locupletissimo ipsius meritorum testimonio, ab Henrico Rege, qui Petro fratri à se interfecto successerat, suisq. purpuratis præstitutum accepimus.

Vide Marian. lib. 17. c. 7.

Finis Libri Tertij, & vltimi de rebus gestis Aegidij Albornotij.

BREVIS COLLEGII MAIORIS S. Clementis Hiſpanorum Bononiæ DESCRIPTIO,

Et quorundam, quæ ad ipſum pertinent commemoratio.

SED, vt pollicitus in calce Hiſtoriæ de rebus geſtis Aegidij dicere ſeparatim de Bononienſi Hiſpanorum Collegio, promiſſum exoluam, pauca hoc in loco de eo verba mihi facienda ſunt: ſi prius de nobili, & memorabili eius teſtamento, quo conſtat, Collegium condi ab Aegidio fuiſſe iuſſum, nonnihil attigero. Reſignato teſtamento, quod conditum eſt Anno gratiæ M. CCC. LXIIII. multa quæ eius ſanctitatis, religionis, ac ſummæ iuſtitiæ documento eſſe poſſunt reperta ſunt. Ex quibus quæ memoratu digniſſima ſunt viſa, & monimentis prodenda, ſilentio præterire non putaui ex officio fore: cætera qui deſiderabunt, petant licet ab eodem teſtamento, quod iampridem editum, impreſſumq. circumfertur. Principio iubet ſibi quinquaginta Miſſarum millibus primo quoq. tempore parentari. Centum virginibus maritandis Toletanæ, & Conchenſis diœceſis trecenos marapetinos diſtribui. Qui numus, vt accepimus, id temporis in Caſtella tanti erat, quanti nunc Regalis numus, aut in Italia Marcellus. Redimendis captiuis Chriſtianis è dominatu mahumetæorum triginta eorundem numorum millia legauit. Porrò cùm ſex Sacerdotia, quas Capellanias appellant in Eccleſia Toletana ſtatuiſſet, duabus dotandis, quas indotatas relinquebat, huic Eccleſiæ triginta millia. Præterea Conchenſi pleraſq. poſſeſſiones, prædia ſuburbana, paſcuaq. inſtituendis in eo Templo duabus Capellanijs in ſacello, vbi parentes ipſius iacent: cui ſacello Calicem argenteum auratum, ac pretioſa, & decora Sacerdotalia veſtimenta legauit. Ad hæc multa eidem Eccleſiæ precioſa, ac in primis pluuiale ſuum margaritis diſtin-

ctum. Item Monasterio Francisci in Assissio tres tapetes magni pretij, ac ædificationi eius ædis mille florenos. Item Anconæ in Ecclesia Cathedrali cia, statuit vnum sacellum dicandum Clementi Martyri. In eadem Vrbe in æde Magdalenæ duas Capellanias; ibidem Monachis Prędicatoribus ad ędificādum centum florenos legauit. Hęremitis totidem: Monachis, quos minores dicunt, ducentos item ad ædificandum. Iam domesticos singulos quāta pro cuiusq. conditione, liberalitate prosequutus fuerit, longum est enarrare. Hoc quoq. magnificum, quod à suo obitu nouem continuos dies iubet, quicunq. iustis soluendis interfuissent, ipsius sumptibus ali, ac duo millia pauperum panno ipsorum ordini conueniente vestiri. Sed de his hactenus: nam ingentia legata, quæ propinquis, ac consanguineis, præsertim Gometio Albornotio nepoti reliquit, referre non est operæ.

Venio ad Collegium, quod ex residuo bonorum suorum magnificè condi iubet Bononiæ, ob florentissimum omnium disciplinarum Gymnasium, & suum vniuersalem hæredem instituit: & moriens inuictissimo Hispaniarum Regi, & Cardinalium Hispanorum Romæ degentium antiquissimo cuiq., Senatuiq. Bonon. commendauit: à quibus suscepto patrocinio, vt solet esse irreligiosum huiusmodi officium à defunctis iniunctum negligere, in magnis sæpè necessitatibus ipsorum authoritate seruatum est: sæpè etiam beneficio auctum. Aedes autem ædificandi, & prędia emendi negocium, datum est Fernando Aluaro Abbati Valladoliti, & Alphonso Fernando cubiculario. A quibus in ea parte Vrbis conditæ sunt, quæ Meridiei, ac Occidētis medium spectat, non longè à porta, quam Aegidius mutato vocabulo Cæsaraugustæ à nomine amatæ Vrbis appellauit, cum prius Viliana diceretur, & eam viam, quæ à Collegio pertinet ad hanc portam quadrato lapide strauerat, qui post inde translatus est ad Reni Vrbem interfluentis alueum muniendum, consulto Senatus Bononiensis: qui pro eo lapide lateribus coctis eam viam strauit, professus, vt accepimus, publica fide eādem perpetuò sternendo reficere. Sed in his ædibus ædificandis, qui negociū susceperant, non tam decoris, quam firmitatis videntur habuisse rationem. Constant enim parietes omnes coctis lateribus: qui vt in altitudinem haud admodum sublimes exsurgunt, sic in latitudinem patent latissimè. Opus est vbiq;

con-

concameratum, vbiq. itidem lateritium, ea demum firmitudine stabilitum, quæ citrà resarcionem videatur immortalitatem polliceri. Forma ædium, si ad insulam spectes, quam cum binis hortis, & domibus, quas Collegium sibi contiguas possidet efficiunt, in orbem potissimum excurrere dicas, nisi quod paucis angulis interpellatur: si ad ipsum velut corpus Collegij Scholasticorum vsui accõmodatum, quadrata figura est: In huius medio Cauædium patet, ratis consitum arboribus, lauris, buxis, & iessminis vulgò dictis. Hoc breuiusculo pariete omni ex parte infra supraq. peristylio committitur. Sacellum, quod Clementi dicatum est, ceteris ædibus altiùs exsurgit: quod à Septẽtrione commodè pro ipsarum ratione ædificatum, ingredientibus domum obijcitur, è regione. In huius eminentiore turricula horologium nupèr est fabricatũ, quod per singulas horas, & tintinabulo, & gnomone labentis temporis Scholasticos non modò, sed viciniam quoq. latiuiculè admonet. Triclinium contra sacellum in parte superiore, ante sexdecim annos in vsu erat discumbendi, meridiem spectans, à quo per tres fenestras, quandiu virent agri, in Apenninum montem amœnissimus prospectus est, qui consitus omnis generis arboribus se molliter ab ipsa protinus Vrbe incipit attollere. Sed vt incommodum per longiusculos anfractus à coquina, quæ ab Oriente iacet parte inferiore, in hoc Cœnaculum, in quod per viginti sex gradus conscenditur, cibaria efferendi tolleretur, hoc in alios cessit vsus, & alterum, Anno gratiæ M. D. VI. ab eadem parte, sed paulũlum in dextram ingredientibus subductum, eadem ferè forma, & iusta magnitudine, loco inferiore ædificatum est. Quod lumen à Meridie duabus fenestris admittit: ab Oriẽte focum habet, qui assiduo igne tota hyeme triclinium ingenio regionis humãs, frigensq. temperat. Reliquum dispositis mensis vndiq. ambitur, nisi qua cælla promptuaria nuper facta recedit. Sub hoc triclinium superioribus diebus aptissima simul, & pulcherrima Cella vinaria subterraneo loco, sed latericia testudine intecta, multis operis, magnoq. impendio constructa est: ducta Cloaca, per viam Cæsaraugustæ, qua exsudans aqua, quæ hactenus optatum opus morabatur effunditur, sordesq. doliorum egeruntur, Cubicula omnia infra supraq. concamerata angustioribus, sed latericijs parietibus distinguntur. Quæ Theologis

gis aſcripta ſunt, Orientem ſpectant, vno excepto, quod vergit ad Septentrionem. Qui verò Pōtificio, Ciuiliq. iuri ſtudent, vt ſunt numero longè plures, ſic cubicula infra, & ſupra in omnem partem diſperſa tenent, eademq. vulgò ratione librorum capaciora. Communis Bibliotheca, quæ ab Oriente ſacellum parte ſuperiore contingit, referta eſt libris nōn tam pulchris, quàm emendatis. Sunt enim vetuſtiſſimi magna ex parte, & manu ſcripti, & quorum nonnullis ipſum Aegidium dum in humanis ageret, vſum fuiſſe conſtat. Extra id, quod Collegij velut corpus appellauimus, horreum eſt capaciſſimum, quo frumentum, & cæteræ fruges conduntur. Huic par Cella altera vinaria ſubdita eſt. Tum lignorum repoſitorium: iuxtaq. equorum ſtabulum. Deinde pone ſacellum ambientibus occurrit aptiſſimum Spheriſterium: quo in ſtudiorum inducijs licet feriatis ſodalibus tuendæ valetudinis gratia exerceri, vt honeſto ludo corpore exercito, & animis relaxatis, integriores, vegetioreſq. ad ſtudia redeant. Ab hoc horti alteri proximè excurrunt, diſpoſitis arboribus conſiti, vitibuſq. ita ambientibus, vt amœna, dum virent arbores, efficiant de ambulatoria. Sed omnes hæ arbores nouellæ ſunt, & locus ipſe ædibus Hiſpanienſibus adiunctus, ante quatuor annos area publica erat, inutilis alioquin, & parum decora. Hæc itaq. à Senatu Bononienſi impetrata Domui noſtræ acceſſio facta, ducto pulcherrimo muro, qui diſtinguētibus pinnis viam publicam honeſtat: quæ vt pulchrior aſpectu redderetur, aliorum hortorum, qui à meridie atrio, pariete medio, committuntur particula, pacto nobis adempta eſt. Hæc igitur forma eſt, hæ ferè partes ædium: quas hoc in loco à nobis, quamlibet craſſa mineruа deſcribi haud ita videatur importunum, ſi quis doctiſſimos, & eos ſumma grauitate viros meminerit, non dico vrbana palatia, ſed ruſtica prædia, villaſq. ſuas, affectatè deſcripſiſſe, idq. memoriæ prodere tanti putaſſe.

Conſtat autem conditum fuiſſe Collegium circiter Annum à redempto orbe M.CCC.LXV. quod vix dici poteſt, quanto ſemper vſui, quantoq. ornamento noſtris hominibus fuerit. Ex hoc enim viri, quos enumerare longum eſſet, ſapientia clari nulla non memoria prouenere; qui tum ſingulas Ciuitates, tum vniuerſam Hiſpaniam doctrina, & cōſilio ſummoperè iuuarent. Et viuunt hodie haud ita pauci, ne quis putet effœtam huius

Vide Prolem Aegi l. Ioan. de Pineda.

Col-

Collegij feracitatem consenuisse, partim, qui docendo, partim monumētis literarum, alij maximarum rerum administratione, sæcula nostra exornant. Quorum sunt Antonius Nebrisensis, qui expugnata suo marte barbarie, quæ ab Hispania latini sermonis exterminato nitore, regnum longè lateq. obtinebat, nunc Regum Hispaniæ historiam, fœlici, & antiquitatem prouocaturo stilo, mandat monumentis. Et Fortunius Garsias Cantaber vtriusq. Iuris peritissimus. Regius nunc, vt audio Consiliarius, & qui in Regno Nauarræ Magistratu fungitur, qui Regens appellatur: de cuius doctrina, & virtutibus quid sentirem iampridem quadam epistola ad Iacobum Artheagam sodalem meum, virum quoq. vtriusq. Iuris doctissimum testatus sum: quæ (vt video) edita in vulgus est, cum illis Commentarijs, quæ ipse in l. gallus, de lib. & posth. ff. composuit. Ad hæc Antonius de Burgis Salmāticensis, cui Doctorum consensus primas in Iure Pontificij cognitione defert. Cuius discessum mirum est, quam ægrè tulerit Academia Bononiensis, vbi honestissima conditione Ius Pontificium publicè docebat, cum est à Leone Decimo Pontifice Maximo huiusmodi opinionis fama commoto Romam accersitus, vt eius doctrina, ac iuditio in maximis rebus vteretur. Dignissimus quoq., qui inter præcipuos numeretur Ioannes Monteidoca Hispalensis: qui, vt taceam quàm in Theologia ad Scoticam subtilitatem, quam potissimum æmulatur, proximè accedat, cum huius memoriæ Philosophorum principibus, æquo marte certat de primo loco: quiq. nunc in celeberrimo Gymnasio Patauino Philosophorum facilè Princeps, annuo sexcentorum ducatorum salario, naturalem doctrinam docet. Noster quoq. est Vir Theologica doctrina clarus Martinus Garsias Episcopus Barcinonensis: qui (vt rei summam complectar) nulla maiorum suorum claritate adiutus, ex fortuna per quam mediocri ad magnos processit honores, & ingenti, ac multiplice virtute coniuncta pari sapientiæ id est assecutus, vt Episcopali dignitati, quam suis sibi meritis pepererat, non minus decori esse putaretur, quam ab eadem ipse honestaretur: quæ multorum qui virum familiarius cognouerunt, constāti nobis sermone relata, spem dederunt, posse hunc mihi fama tantùm notum inter viuentes sine inuidia nominari. Nam de quibus ante hunc mentionem feci, eos vt nominatim referrem,

rem, duæ me causæ potissimum impulere: altera, quod alij viri eruditissimi, & memoratu dignissimi, quanti sint, audiui tantum, hos diuersis quidem, & locis, & temporibus præsens tamen colui, & ijs partim præceptoribus sum vsus: altera, quod ijdem tum docendo in celeberrimis Gymnasijs, magno publicè proposito præmio, tum editis suis operibus, singularem suam doctrinam cunctis hominibus notam fecerunt; vt timor non sit, ne dum horum excellentem doctrinam commemoramus nostris indulgenter fauisse videamur.

Sed cum cæteros, qui ante hanc memoriam floruere, ex industria taceam; ne tot virtutes, & præclaram sapientiam tanta breuitate, tamq. iniquis spatijs coercendo, in plurimos, eosdemq. summos viros iniuriam videar intulisse; vnũ sine flagitio præterire non posse videor: qui non doctrina tantum, & sanctitate viuens excelluit; sed mortuus etiam signis, multisq. miraculis claruit. Petrus Arbueus hic est, qui vulgò Magister Epilæ vsurpatur, quia fuit sacræ Doctrinæ Magister, & Epilæ, Castello id nomen est in agro Cæsaraugustano, natus: qui cum ob sapientiæ opinionem, & parem morum sanctitatem in ea Ciuitate Iudex, vindexq. hereticæ prauitatis factus esset; tam cõstanter, tam seuerè, tam deniq. religiosè crimen hoc scrutabatur, & vindicabat, vt summam in se hereticorũ inuidiam cõcitauerit, eumq. ipsis timorem iniecerit, vt illi satis sibi persuasissent, hoc viuente, nihil sibi esse de sua salute sperandum. Itaq. desperatis rebus, insidias ei, magnis studijs, tendebant. Quod cum esset eidem renunciatum ab amicis, vt parcius ageret admonẽtibus, respondisse fertur, nihil se, quid ab hominibus sibi posset accidere sollicitum esse, modo Deo immortali, & Christianæ religioni suum officium præstaret. Ita cum aliquando intempesta nocte templum esset ingressus, nocturnis sacris interfuturus, quo officio sine intermissu, Canonicus fungebatur, duo armati ab hereticis summissi, hominem genibus flexis Deo, more suo, supplicantem adorti trucidarũt. Qui, cum in Regno Aragoniæ nullum effugij locum sibi fore satis tutum intelligentes, in Galliam transfugere statuissent; finibus tamen Aragoniæ, quò sæpius fugientes peruenerunt, omni studio conantibus excedere non fuit vlla ratione: diuinitus semper, vt ferunt, in ipso Regnorum confinio torpẽtibus, & in vestigio hærentibus:

quod

quod ipsi paulòpost comprehensi cum crimine fassi sunt, cum ad supplicium traherentur. Multos dies sanguinem interfecti ferbuisse, & plurimos eius aspersu, cõclamatis morbis, fuisse explicitos, constanti voce fertur. Ergo cum hominum opinio in Diuos ipsum referre non dubitasset, tumulus ei ex Pario marmore in honoratissimo templi loco, Senatus Populiq. consensu, positus est, qui lampadum perpetuò igne illustratur, & magna populi pietate colitur. Ad quod multi plerumq. venerabundi accedentes, fusis precibus, hoc intercessore, honesta sua optata à Deo impetrasse crediti sunt: ne singula persequar eius miracula, quæ plurima Cæsaraugustana Ciuitas testis locupletissima prædicare solet. Et profectò si grati simus, nec inuidè merita libeat interpretari; quòd tot Collegia splendidè, ac magnificè in Hispania cõdita fuerint, in quibus studiosis Scholasticis omnia ad præclaram sapientiam gratis, & abundè suppeditantur; Aegidij Albornotij beneficium videri possit: qui primus hoc Collegiũ in florentissimo Gymnasio condidit, cuius exemplo cætera in Hispania cõdita fuisse non potest dubitari. Certè Ioannem Lupum de Mitina virum summum, & nunquam satis laudatum, qui in Ecclesia Saguntina Archidiaconus fuit de Almazan, hoc spectato Collegio, cum Legatus à Rege Hispaniæ ad Pontificem, Bononiam diuertisset, ad eius formam constat Collegiũ cõmodissimè ternis denis Scholasticis, studia Theologiæ æmulantibus statuisse in suburbano Sagũtiæ loco ab hominum cœtu, omniq. turba, vt Philosophos decet, seposito: cuius nos adolescentes aliquã partem fuisse non modò non penitet, sed etiã gloriamur. Iam Petrum Gonçalez Mendocium, Franciscũ Ximenez Cardinales, & Archiepiscopos Toletanos, quem nisi Aegidium, æquè Archiepiscopum Toletanum, & Cardinalem, qua parte vel religionẽ, vel mortalitatem iuuere, imitatos fuisse credimus? quorũ alter Valladoliti, alter nouissimè Compluti, magnifica Collegia ad huius exemplum construxerunt? vt ante hos Salmanticæ vir inclytus Iacobus Anaya Archiepiscopus Hispalensis. Ex quibus complures viri eruditissimi, qui Reipublicæ Hispanæ multifariam prodessent, extitere, cum magna eorum gloria, quorum beneficio, eruditione pariter, & authoritate aucti essent. Quare sic existimo, cum multiplex hominibus ad homines cum sua laude demerendos, aliaq. alijs

via

via pateat; nullā esse tamen ad immortalitatem magis compendiariam, ea, quam summi illi viri ingressi sunt, qui studia litterarum, & mortui tantoperè fouent; si mortui dicendi sunt, & non potiùs immortalitate donati; quorū rectè facta, Doctorum virorū sermo quotidie vsurpat, & nomine circumsonāt aures sapientū, ita nunquam ex eorum animis discedit, tantorum virorum recordatio. Neq. verò eos solum venerantur, ac loco numinis colunt, qui sui quorumq. Collegij auctores fuerunt; sed eos quoq. suspiciunt, qui vel industria, vel benignitate, commodo, aut dignitati Collegij cōsuluere. Vt nos Bononiæ Petrū de Frias Cardinalem virum sanctissimum, & de Collegio nostro optimè meritum: qui cum eius patrocinium antiqua lege suscepisset, idq. improbitate, & auaritia quorūdam Scholasticorum labefactatum, & penè profligatum, omni cura, & diligentia, summaq. liberalitate, duobus millibus ducatorum de suo erogatis, in pristinum statum restituit: cuius beneficij memores, instituto maiorum anniuersario sacro quotānis ei pridie Kalendas Ianuarias libentissimè parentamus: vt Bernardinum Caruaial Cardinalem, qui Sanctæ Crucis inscribitur, qui huius quoq. Collegij patronus in multis sæpè necessitatibus ei laboranti subuenit, & iniurijs lacessitum identidem vendicauit, omniq. authoritate etiam nunc tueri perseuerat: vt deniq. (ne singulos persequar) Aluarum Carrillum Albornotium summæ virtutis virum, & in cuius iuuenili ætate canam prudētiam, & senilem constantiam, grauitatemq. meritò demireris. Et Xanthum mirandam Canonicum Calagurritanum, Artium, & Theologiæ Doctorem eruditissimum, qui multos annos Compluti, vbi nos ei præceptori triennium Philosophantes operam dedimus, publico salario Dialecticam, & Physicam doctrinam, deinde Theologiam docuit cum magna sua gloria acerrimus omniū, quos ego vnquam viderim, disputator. Et qui in Sophistarum, & Physicorum Scholasticis congressibus, quo tempore hæc studia curabat, regnare dicebatur. Sed illam tātam gloriam audio iam ab eodem maioribus suis virtutibus, & opinione Theologicæ sapientiæ superatam: de cuius virtutibus, acriq. & flebili ingenio parcius agere ille timor admonet, ne amantissimo præceptori, & cuius in me reciproca beneuolentia multis extat testata documentis; quidquā me indulsisse, inuidia possit interpretari. Qui duo viri;

cum

cum superiore anno ab vniuersa Hispaniarum Ecclesia ob ipsorum præstantiam ad Pontificem Legati Bononia transirent, Collegium nostrum libentissimè inuiserunt: & alter parentis Aegidij monimentum celebre, & suæ familiæ magnum ornamentum cum ingenti gaudio præsens considerauit: alter discipulos amantissimos sui lætabundus agnoscit, & vicissim agnoscitur: quibus nec ipsi honori debito habendo, nec officio nostro præstando defuimus. Ad summam suscepta illi huius Collegij cura, Romæ omni studio à Leone X. Pont. Max. authoritate, & nomine Hispanæ Ecclesiæ contenderunt, impetraueruntq. illud nobis optatissimum simul, & æquissimum priuilegium, vt quis quis ritè ascriptus huic Collegio Hispanorum, & ab Hispano condito, iuxta eius statuta Doctoris, aut Magistri dignitate Bononiæ auctus esset, perinde ad Ecclesiastica Sacerdotia, & cæteras dignitates in Hispania obtinendas idoneus censeretur, ac si Salmaticensi, aut alio quouis celebri Castellæ Gymnasio Doctor, aut Magister factus esset. Cæterum satis sumus diuagati. Venio ad præcipuas Collegij constitutiones, quæ meritò in huiusmodi narratione suam partem vendicabu nt.

Primum omnium quatuor Sacerdotes, qui præsint rebus diuinis, & sacra procurent, instituti sunt: ij bini singulis hebdomadis quotidiè rem diuinam faciunt. Vnus prima luce, alter hora tertia: vt sodalium, qui alteris sacris minus vacauerit, pro ratione studiorum suoq. arbitratu valeat alteris interesse. Quæ nemo impunè negligit, præter Rectorem, qui sæpè hoc officio fungēdo negocijs tum externis, tum familiaribus excluditur. Vespertinis autem, & nocturnis, seu matutinis sacris, omnes quatuor Sacerdotes intersunt. Sodales suo vero arbitratu, aut impunè absunt, aut non sine præmio intersunt.

Quod ad Scholasticos pertinet, sodalium Triginta vnius ad summum Collegium esse placuit. Qui tres omninò Aragonenses essent, vnus Portugalensis, cæteri omnes Castellani. Prorsus, vt præter Hispanos, nisi in extrema nostrorum inopia, qualis hactenus nunquam fuit cæteris aditus ad Collegium sit ointerdictus. Quorum item decem Theologiam, cæteri ius Pntificium profiterentur. Horum vestitus Doctorum Bononiensium similis est. Caputio tamen appellato insigniuntur, quali Salmaticenses, qui à nostris acceperunt, & Complutenses

soda-

sodales vtuntur: nisi quod nostrum tenui filo Amethistinum, illorum crassiore, & colore natiuo, fusco pallio concolor est. Patientia item, quæ dicitur staminea, nunc peculiare nostrum gestamen est: quondam commune Bononiensium Scholasticorum erat. Sed ab illis, vt ingratum, & inutile impedimentum, antiquatum, in nobis pertinacius resedit. Qua nempè molestia, vt dicam quod sentio, citra incommodum, & indignitatem carere poteramus: & iamdiu caruissemus, nisi quorundam molestè antiquariorum importunitas obstitisset. Rectoris vestitus non discrepat à cæteris: nisi quòd splendidior est, & magnificētior, vt sericis, ac coccinis vestibus dignitatem honestet, & præferat. Nobili, ac certè antiquo Christianorum genere ortis, duntaxat Collegium patet: aliter nemo vlla ratione asciscitur: aut si quis dolo fortassis irrepserit (quod diù latere non potest) fide, & diligentia conquisitoris, qui, cum res poscit, in Hispaniam mittitur, turpiter eijcitur, & etiamnum magnis pœnis vindicatur.

BONONIÆ, Apud Clementem Ferronium 1628.
Superiorum permissu.